

การพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของ
ชุมชนคลองแขวงกลั่น ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา
DEVELOPMENT OF BICYCLE ROUTE FOR AGRICULTURAL TOURISM
BY PARTICIPATION OF KHLONG KHWAENG KLAN COMMUNITY,
BANG TOEI SUBDISTRICT, MUEANG DISTRICT,
CHACHOENGSARO PROVINCE

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนาการเกษตรและการจัดการทรัพยากร
คณะเทคโนโลยีการเกษตร
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
พ.ศ. 2566
KMITL-2023-AG-M-091-392

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

DEVELOPMENT OF BICYCLE ROUTE FOR AGRICULTURAL TOURISM
BY PARTICIPATION OF KHLONG KHWAENG KLAN COMMUNITY,
BANG TOEI SUBDISTRICT, MUEANG DISTRICT,
CHACHOENSAO PROVINCE

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENT FOR
THE DEGREE OF MASTER OF SCIENCE IN AGRICULTURAL DEVELOPMENT

AND RESOURCES MANAGEMENT

SCHOOL OF AGRICULTURAL TECHNOLOGY

KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG

2023

KMITL-2023-AG-M-091-392

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

COPYRIGHT 2023

SCHOOL OF AGRICULTURAL TECHNOLOGY

KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนคลองแขวงกลั่น ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา

นักศึกษา นางสาวอภิญญา แสงสงวน

รหัสประจำตัว 62604039

ปริญญา วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต

สาขาวิชา พัฒนาการเกษตรและการจัดการทรัพยากร

พ.ศ. 2566

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ คุหาสวรรค์เวช

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทชุมชนและสถานการณ์การท่องเที่ยวของชุมชน 2) ประเมินศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน 3) พัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนคลองแขวงกลั่น ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยใช้การวิจัยแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้ดูแลจุดท่องเที่ยว ผู้แทนประชาชนในชุมชนคลองแขวงกลั่น และผู้แทนพัฒนาชุมชน อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการจัดเวทีชุมชน การสนทนากลุ่ม การทำ Swot Analysis และ Tows Metrix วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการจำแนกจัดระเบียบข้อมูล การตีความรวมถึงการตรวจสอบสามเส้า และข้อมูลเชิงปริมาณในการเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่างหลัก คือ ผู้ร่วมทดลองปั่นจักรยาน 34 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนคลองแขวงกลั่นมีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีความเป็นธรรมชาติ และวิถีชีวิตทางการเกษตรที่ชัดเจนสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ มีกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถได้มาสัมผัสจริงผ่านประสบการณ์การลงมือปฏิบัติพร้อมทั้งมีการให้ความรู้ควบคู่ไปด้วย การเดินทางสะดวกเนื่องจากอยู่ใกล้เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีที่พักรองรับนักท่องเที่ยว มีศูนย์บริการข้อมูลข่าวสารในการแนะนำนักท่องเที่ยว และดูแลรักษาความปลอดภัยเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว และประชาชนในพื้นที่ที่มีความตื่นตัวในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน โดยจากกระบวนการวิจัยได้มีการกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกัน และกลยุทธ์เชิงรุกที่ชุมชนร่วมกันพิจารณาว่าจะเลือกมาดำเนินการในเบื้องต้น คือ การจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาเส้นทางจักรยาน เนื่องจากชุมชนมีทรัพยากรการท่องเที่ยว

ที่หลากหลาย รวมถึงความประสงค์ของผู้นำชุมชนในการใช้จักรยานเป็นพาหนะในการท่องเที่ยวประกอบ กับมีเส้นทางสำหรับการปั่นจักรยาน แต่ยังไม่มีความชัดเจนของเส้นทางจักรยาน

กระบวนการพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลันจึง เกิดขึ้นโดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) สำรวจเส้นทาง กำหนดเส้นทาง กำหนดจุดที่น่าสนใจ กำหนดกิจกรรมของ แหล่งท่องเที่ยว 2) เขียนแผนผัง และออกแบบเส้นทางจักรยาน เมื่อได้รูปแบบเส้นทางจักรยานเรียบร้อยแล้ว 3) ทดลองใช้เส้นทางจักรยานร่วมกับชุมชน ดูรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวมีส่วนไหนที่ต้องปรับแก้ 4) ประเมินความเหมาะสมของเส้นทางในประเด็นต่าง ๆ โดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้เส้นทางมีความสมบูรณ์ มากขึ้น 5) ทดลองเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวโดยนักท่องเที่ยว และประเมินความพึงพอใจ ผลการทดลองพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเจ้าของกิจการ หรือธุรกิจส่วนตัว ภายใน 1 ปีที่ผ่านมา นักท่องเที่ยวไม่เคยท่องเที่ยวโดยจักรยานมากที่สุด ผลประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.79$) ข้อเสนอแนะจากการทดลองครั้งนี้ คือ เพิ่มจุดแวะพักระหว่างทาง จุดเช็คอิน จุดขายของจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวบ้าน และจุดเยี่ยมชมวิถีชีวิต พัฒนาให้แหล่ง ท่องเที่ยวแต่ละจุดมีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับจักรยาน เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวชุมชนใกล้เคียง เพื่อเพิ่มระยะทางในการปั่นจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวให้ได้ประมาณ 20 – 30 กิโลเมตร

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวเชิงเกษตร, ศักยภาพชุมชน, กลยุทธ์การพัฒนา, เส้นทางจักรยาน

Thesis Title	Development of Bicycle Route for Agricultural Tourism by Participation of Khlong Khwaeng Klan Community, Bang Toei Subdistrict, Mueang District, Chachoengsao Province.
Student Name	Miss. Apinya Saengsanguan
Student ID	62604039
Degree	Master of Science
Department	Agriculture Development and Resources Management
Year	2023
Thesis Advisor	Assoc. Prof. Dr. Somsak Khuhasawanwatch

Abstract

The objectives of this study were to 1) study the community context and community tourism situation, 2) assess the community's potential for agrotourism, and 3) develop a bicycle route for agrotourism with the participation of Klong Kwaeng Klang community, sub-district. Bang Toey, Muang District, Chachoengsao Province. By using participatory research of people in the community. Key informants include community leaders, tourist spot caregivers, People's Representatives in Klong Kwaeng Klan Community and community development representatives Mueang Chachoengsao District. The data was collected through the community platform, focus group discussions, and strategic management techniques such as Swot and Tows analysis. The interpretation includes a triangular examination. And quantitative data for data collection. The main sample was 34 cycling participants, who analyzed the data with descriptive statistics.

The results revealed that the Klong Kwaeng Klan community is an excellent choice for Agro-tourism because of its natural beauty, distinctive communal lifestyle, vast amount of practical activities in which the tourist could participate and gain knowledge while also enjoying it. Tourists can travel there easily since it is close to Bangkok and its perimeter. It has a tight security, and the people in the area are aware of the growth of tourism. We and the people in the area have developed the SO strategy for collaborative tourism

development by developing connected bicycle routes for tourists to explore a variety of community tourism resources, which met the community leaders' requirement to encourage the use of bicycles as a main touring vehicle, along with the development of the cycling routes, but the cycling path is still undetermined.

The following steps are included in the development of a cycling path for agro-tourism in the Klong Kwaeng Klan community: 1) Explore and determine routes and interesting spots for tourism activity 2) Create a cycling path model by planning and designing cycling routes 3) Testing the bicycle paths with members of the community to determine which portions of tourism activities need to be reformed 4) Evaluate the suitability of the route by the experts to make the complete cycling routes and 5) Allow tourists to use bicycle paths and request them to evaluate their satisfaction. The result showed that the majority of tourists are self-employed and having a personnel businesses that they did not use the bicycle for a year. The overall satisfaction assessment of tourists was at the highest level ($\bar{x} = 4.79$). The result indicated that the community should include a rest stop, a check-in station, and a shop selling the villagers' local goods. They should also add the learning station for the tourists to learn the traditional lifestyle, set up facilities at each cycling rest stop and connect the travel routes the nearby communities and settlements to increase the distance of cycling route by 20 - 30 kilometers.

Keywords : Agro-Tourism, Potential of community, Strategy development, Bicycle Route

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจาก ผศ.ดร.ดวงกมล ปานรศทิพ ธรรมมาธิวัฒน์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ระยะเวลาตั้งแต่เริ่มทำการวิจัยจนถึง กันยายน 2565 และรศ.ดร.สมศักดิ์ คูหาสวรรค์เวช อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์อีกหนึ่งท่าน ซึ่งได้ให้ความช่วยเหลือ คำแนะนำ ตลอดจนข้อชี้แนะต่าง ๆ อย่างดียิ่งแก่ข้าพเจ้า ตลอดช่วงเวลาในการศึกษาจนถึงการจัดทำวิทยานิพนธ์

ขอขอบพระคุณ คณะกรรมการสอบโครงร่าง และสอบเล่มวิทยานิพนธ์ที่ได้ให้คำแนะนำในการแก้ไขวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ จนในที่สุดทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้

ขอขอบพระคุณ คณะอาจารย์ภาควิชาวิศวกรรมการสื่อสารและพัฒนากาเกษตร คณะเทคโนโลยีการเกษตรที่ได้แนะนำความรู้ใหม่ ๆ เพื่อเริ่มต้นเป็นแนวคิดในการทำวิทยานิพนธ์แก่ข้าพเจ้า ตลอดช่วงเวลาในการศึกษา

ขอขอบพระคุณ คณะกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนคลองแขวงกลั่น และชาวบ้านในชุมชนคลองแขวงกลั่นที่ให้ความช่วยเหลือตั้งแต่เริ่ม จนวิทยานิพนธ์ประสบความสำเร็จ และนักท่องเที่ยวทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม และสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้จนสำเร็จ ลุล่วงได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณ ทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนวิจัยสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ประจำปีงบประมาณ 2564

และสุดท้ายขอขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การสนับสนุน ส่งเสริมเสมอมา และนายรัฐสิทธิ์ แซ่ลี นายอริย์รัช ฤทธิ์ลอย พี่ เพื่อน น้อง นักศึกษาในภาควิชาวิศวกรรมการสื่อสารและพัฒนากาเกษตร คณะเทคโนโลยีการเกษตร ทั้งหลักสูตรปริญญาโท และหลักสูตรปริญญาตรี ที่เป็นเสมือนเพื่อนคู่คิด เป็นกำลังใจที่ดีตลอดมา

อภิัญญา แสงสงวน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	I
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	III
กิตติกรรมประกาศ.....	V
สารบัญ.....	VI
สารบัญตาราง.....	VIII
สารบัญภาพ.....	IX
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
1.3 ขอบเขตของงานวิจัย.....	3
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
1.5 กรอบแนวคิดงานการวิจัย.....	5
1.6 นิยามศัพท์ปฏิบัติการ.....	7
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร.....	9
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว.....	11
2.3 แนวคิดการจัดการเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว.....	15
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดเส้นทางการท่องเที่ยว.....	18
2.5 แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.....	26
2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน.....	30
2.7 แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค.....	32
2.8 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ.....	37
2.9 ข้อมูลพื้นที่ของชุมชนคลองแขวงกลั่น.....	39

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	41
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	44
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	44
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	45
3.3 การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	47
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	48
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	51
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	53
4.1 บริบทชุมชนและสถานการณ์การท่องเที่ยวของชุมชนคลองแขวงกลั่น.....	53
4.2 การประเมินศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลั่น.....	66
4.3 ผลการพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วม.....	73
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	95
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	95
5.2 อภิปรายผล.....	101
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	106
บรรณานุกรม.....	108
ภาคผนวก.....	114
ภาคผนวก ก หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์.....	115
ภาคผนวก ข เอกสารแสดงความยินยอมเข้าร่วมในโครงการวิจัย.....	117
ภาคผนวก ค แบบสอบถาม.....	120
ภาคผนวก ง ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือแบบสอบถาม.....	123
ภาคผนวก จ บทความวิจัยที่ได้รับเผยแพร่.....	130
ภาคผนวก ฉ ภาพกิจกรรมการดำเนินงานวิจัย.....	144
ประวัติผู้เขียน.....	147

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 มาตรฐานขนาดเส้นทางจักรยานจำแนกตามความกว้างถนน.....	20
2.2 มาตรฐานขนาดเส้นทางจักรยานตามมาตรฐานผังเมือง จำแนกตามรูปแบบการสัญจร.....	21
2.3 มาตรฐานขนาดเส้นทางจักรยานจำแนกตามลักษณะการใช้พื้นผิวสัญจร.....	22
2.4 มาตรฐานเส้นทางจักรยานจำแนกตามลำดับศักยภาพถนน.....	23
4.1 รายชื่อคณะกรรมการการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน.....	66
4.2 TOWS Matrix กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน.....	72
4.3 ความเหมาะสมในแต่ละด้านของเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร.....	79
4.4 ความเหมาะสมตามมาตรฐานของเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว.....	80
4.5 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว.....	88
4.6 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อภาพรวมของเส้นทางจักรยาน.....	89
4.7 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อศูนย์การเรียนรู้และขับเคลื่อนปรัชญา.....	90
4.8 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อฐานการเรียนรู้ฟาร์มต้นแบบและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ.....	90
4.9 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อฐานการเรียนรู้ขนมชั้น.....	91
4.10 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อฐานการเรียนรู้การทำจ๊อปลา.....	92
4.11 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อจุดแวะพัก.....	93
5.1 องค์กรประกอบทางการท่องเที่ยวที่ค้นพบจากการวิจัย.....	102

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1.1 กรอบแนวคิดงานวิจัย.....	6
2.1 ทางจักรยานแบบใช้พื้นที่ร่วมกับรถยนต์.....	18
2.2 ทางจักรยานแบบแบ่งพื้นที่สำหรับจักรยาน.....	19
2.3 ทางจักรยานแบบจัดพื้นที่เฉพาะสำหรับจักรยาน.....	19
2.4 ทฤษฎีของมาสโลว์ที่ใช้อธิบายลำดับชั้นความต้องการของมนุษย์.....	38
2.5 แผนที่บ้านคลองแขวงกลั่น.....	40
3.1 จัดเวทีร่วมกันวิเคราะห์ SWOT Analysis ของชุมชน.....	50
3.2 ขั้นตอนการประเมินความเหมาะสมของเส้นทางจักรยาน.....	51
4.1 สนทนากลุ่มศึกษาบริบท และสถานการณ์การท่องเที่ยวของชุมชน.....	53
4.2 ประวัติชุมชนคลองแขวงกลั่น.....	55
4.3 กิจกรรมการท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีชุมชนบ้านคลองแขวงกลั่น.....	56
4.4 บ่อเลี้ยงปลากระพง.....	60
4.5 โรงเรือนปลูกผักสวนครัว.....	61
4.6 ขนมหันของชุมชนคลองแขวงกลั่น.....	61
4.7 ผลิตภัณฑ์จื่อปลาของชุมชนคลองแขวงกลั่น.....	62
4.8 บ่อเพาะเลี้ยงจระเข้.....	63
4.9 โรงเรือนปลูกพืชผักสวนครัว และเลี้ยงไก่ไข่.....	63
4.10 แปลงปลูกผักสวนครัว และใบเตย.....	64
4.11 ร้านอดีต คอฟฟี่ และร้านจำหน่ายของที่ระลึกของชุมชน.....	65
4.12 กิจกรรมป้อนอาหารปลาคราฟ.....	65
4.13 กิจกรรมฝึกประสบการณ์ของชุมชน.....	67
4.14 จักรยานที่ให้บริการของชุมชน.....	68
4.15 ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลั่น.....	70
4.16 การสำรวจเส้นทางท่องเที่ยวของชุมชนของแขวงกลั่น.....	74
4.17 จุดต่าง ๆ ภายในชุมชนคลองแขวงกลั่น.....	74

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
4.18 แผนที่เส้นทางการเดินจักรยาน.....	75
4.19 ตรวจสอบความถูกต้องของเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน.....	75
4.20 เส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน.....	77
4.21 ประเมินความเหมาะสมของเส้นทางจักรยานโดยผู้เชี่ยวชาญ.....	78
4.22 ตัวอย่างสัญลักษณ์จักรยานในเส้นทางจักรยานท่องเที่ยวเชิงเกษตรคลองแขวงกลั่น.....	81
4.23 แผ่นพับท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนบ้านคลองแขวงกลั่น.....	81
4.24 ป้ายประชาสัมพันธ์การจัดงานปั่นจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน.....	82
4.25 ประชาสัมพันธ์กิจกรรมปั่นจักรยานท่องเที่ยวเชิงเกษตร ที่ร้านเย็บนาคาเฟ่.....	82
4.26 กำหนดการกิจกรรมปั่นจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน.....	83
4.27 นักท่องเที่ยวลงทะเบียนเข้าร่วมกิจกรรม.....	84
4.28 พิธีเปิดงานกิจกรรมปั่นจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร.....	84
4.29 เรียนรู้การปรุงดิน และการรีไซเคิลล้อรถยนต์.....	85
4.30 เรียนรู้การเลี้ยงชันโรง.....	85
4.31 เรียนรู้ฟาร์มต้นแบบและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ.....	86
4.32 เยี่ยมชมขั้นตอนการทำขนมชั้น ขนมเปียกปูน.....	86
4.33 กิจกรรมการทำจ๊อบปลา.....	87
5.1 กระบวนการพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว.....	98

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการช่วยฟื้นฟู และรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นแหล่งสร้างรายได้เข้าประเทศเป็นอันดับต้น ๆ และมีแนวโน้มการขยายตัวเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุก ๆ ปี อีกทั้งการท่องเที่ยวยังมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ปีพ.ศ. 2560 – 2564 ได้ให้ความสำคัญกับการวางรากฐานและแก้ไขปัญหาที่เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ ทั้งด้านคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว บุคลากรการท่องเที่ยว และโครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งการสร้างสมดุลของการพัฒนาทั้งในมิติของพื้นที่ เวลา กิจกรรม รูปแบบ และกลุ่มนักท่องเที่ยว เพื่อการสร้างรายได้และการกระจายรายได้สู่ชุมชน (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. 2560) การส่งเสริมการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่นสามารถพัฒนาสังคมให้กับประเทศอีกทางหนึ่ง เนื่องจากช่วยกระจายรายได้ไปสู่ชุมชน ก่อให้เกิดการจ้างงานทั้งในภาคการท่องเที่ยวโดยตรง และการจ้างงานในภาคอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมากยิ่งขึ้น การท่องเที่ยวยังก่อให้เกิดการพัฒนาสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนที่อยู่ในท้องถิ่นให้ดีขึ้น ก่อให้เกิดการปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนมีความรู้สึกรัก และหวงแหนทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตน จะนำไปสู่การอนุรักษ์ฟื้นฟู และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีจิตสำนึกต่อไป (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2560)

ปัจจุบันกระแสการท่องเที่ยวได้มีรูปแบบและแนวคิดปรับเปลี่ยนไปจากเดิม นักท่องเที่ยวเริ่มหันมาสนใจการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ เรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชน การทำเกษตรกรรม โดยนักท่องเที่ยวสามารถนำความรู้กลับไปประยุกต์ใช้หรือประกอบอาชีพได้ ทำให้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเข้ามามีบทบาทสำคัญในการท่องเที่ยว ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะช่วยให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสเรียนรู้วิถีชีวิตของเกษตรกร และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสสัมผัสประสบการณ์แปลกใหม่ เช่น การทดลองเพาะปลูก เก็บเกี่ยว การทำขนม การแปรรูปผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นเครื่องมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน และเป็นเครื่องดึงดูดนักท่องเที่ยว แต่ปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่ชุมชนยังขาดการมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ ทั้งด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ร่วมกันในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติ หรือการดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการร่วมรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งหากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสามารถเชื่อมโยงแต่ละหน่วยงานเข้าด้วยกันได้ จะช่วยทำให้การจัดการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีศักยภาพ สร้างความพึงพอใจให้นักท่องเที่ยวเกิดการมาเที่ยวซ้ำ และสร้างรายได้เพิ่มขึ้นอย่างยั่งยืนในอนาคต (จิรนนท์ เข็มพันธ์. 2561)

อีกทั้งกระแสการปั่นจักรยานในปัจจุบันมีการตอบรับมากขึ้นทั่วโลก และในประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน มีการณรงค์และประชาสัมพันธ์รวมถึงการกำหนดเป็นนโยบายส่งเสริมการปั่นจักรยานทั่วประเทศทั้งจากทางภาคเอกชนที่มีการจัดทำกิจกรรมทางการตลาดอย่างต่อเนื่องไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับจักรยาน และในส่วนของภาครัฐก็มีนโยบายสนับสนุนการขับขี่จักรยาน มีการปรับปรุงเส้นทางจักรยานอย่างเป็นทางการมากขึ้น และมีการส่งเสริมให้จักรยานมาเป็นพาหนะเพื่อการเดินทางท่องเที่ยว เนื่องจากการเดินทางท่องเที่ยวโดยจักรยานนั้นใช้แรงและพลังงานของผู้ปั่นจักรยานเองนำมาซึ่งผลพลอยได้คือ สุขภาพที่ดีของผู้ปั่นจักรยาน ต่างจากการเดินทางท่องเที่ยวด้วยพาหนะอื่น ๆ ที่ต้องใช้น้ำมันหรือก๊าซธรรมชาติ ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมและมลพิษ (ชมรมจักรยานเพื่อสุขภาพแห่งประเทศไทย. 2557) เส้นทางของการปั่นจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว คือ ความน่าสนใจของเส้นทางที่มีหลากหลายกิจกรรม ตลอดจนสามารถเข้าไปร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กับชุมชนได้ และเสน่ห์ของจักรยานอีกประการหนึ่งก็คือ ไม่ได้ปั่นเพื่อต้องการทำความเร็วหรือทำเวลา แต่เป็นการปั่นจักรยานเข้าไปท่องเที่ยวในแบบลึกซึ้ง และสามารถเดินทางเข้าถึงในที่ต่าง ๆ ได้มากกว่าการเดินทางด้วยวิธีอื่น โดยเฉพาะเส้นทางที่รถยนต์เข้าถึงไม่ได้ (ทัศนีย์ นาคเสนีย์. 2559) กิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการปั่นจักรยานเป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่เกิดขึ้น ซึ่งก่อให้เกิดธุรกิจตามอีกมากมาย เช่น ธุรกิจทัวร์จักรยานซึ่งเป็นการให้บริการพานักท่องเที่ยวปั่นจักรยานดูวิถีชีวิตของชุมชนต่าง ๆ เป็นต้น

จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นอีกหนึ่งจังหวัดที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว มีทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย มีความโดดเด่น เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว ซึ่งจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยี่ยมเยือนจังหวัดฉะเชิงเทราเมื่อ พ.ศ. 2561 มีจำนวนนักท่องเที่ยว 3,408,573 คน มีรายได้จากการท่องเที่ยวจำนวน 4,994.01 ล้านบาท (สำนักงานสถิติจังหวัดฉะเชิงเทรา. 2562) ผู้เดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดฉะเชิงเทราส่วนใหญ่ เป็นนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยือนกลับ เนื่องจากตั้งอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร วัตถุประสงค์สำคัญของการเดินทางมาจังหวัดฉะเชิงเทราเพื่อต้องการมาพักผ่อนไหว้พระ และเที่ยวชมวิถีชีวิตของคนในชุมชน ในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ เช่น อำเภอบางคล้า ชุมชนเก่าลูกครึ่งไทย – จีน เป็นแหล่งเกษตรกรรมที่ยังคงวิถีเกษตรไทยแบบดั้งเดิมให้เห็น ณ ปัจจุบันบางคล้าได้มีเส้นทางท่องเที่ยวจักรยานเลียบบำน้ำบางประกง ทางอำเภอบางคล้ามีจุดบริการจักรยานให้นักท่องเที่ยวสามารถยืม โดยนักท่องเที่ยวไม่ต้องนำจักรยานมาก็สามารถปั่นจักรยานเที่ยวได้ (SarakaDee lite. 2020) ซึ่งการปั่นจักรยานท่องเที่ยว นอกจากจะเป็นการออกกำลังกายแล้วยังช่วยให้รู้สึกผ่อนคลาย ได้ชื่นชมกับทิวทัศน์ธรรมชาติ สูดอากาศบริสุทธิ์ รวมทั้งเกิดมิตรภาพดี ๆ เกิดขึ้นระหว่างการปั่นจักรยาน

ชุมชนคลองแขวงกลั่น ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นหมู่บ้านเกษตรกรรม ทำการเกษตรแบบผสมผสาน และเป็นสถานที่สำหรับศึกษาดูงานตามรอยศาสตร์พระราชาในเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนอยู่ใกล้กับสถานีรถไฟบ้านคลองแขวงกลั่น จึงทำให้การเดินทางไปมาสะดวก ในปีพ.ศ. 2557 ได้มีการจัดตั้งการท่องเที่ยวโดยชุมชนในโครงการ OTOP นวัตกรรมขึ้น จุดเด่นของชุมชน คลองแขวงกลั่น คือ การนำความเป็นธรรมชาติที่มีอยู่แล้วมาพัฒนาร่วมสมัย ใช้แหล่งน้ำ ฝึนนาความเป็น ธรรมชาติที่มีอยู่มาผสมผสานกันให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว แต่เนื่องจากขาดการสนับสนุนจากหน่วยงาน ภาครัฐ ภาคเอกชนอย่างต่อเนื่อง รวมถึงขาดองค์ความรู้ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน จึงทำให้ไม่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ผู้นำชุมชนมีความประสงค์ในการจัดการ ท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยใช้จักรยานเป็นพาหนะที่ใช้ในการท่องเที่ยว ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถนั่งรถไฟมาลง ยังสถานีบ้านคลองแขวงกลั่น เข้าจักรยานเป็นพาหนะในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนได้ และเดิม ชุมชนมีถนนสำหรับการปั่นจักรยาน จุดจอดจักรยาน แต่ยังไม่มีความชัดเจนของเส้นทางจักรยาน (สันต์ เกษมสุข. 2563) จากแนวคิดและปัญหาดังกล่าว จึงเกิดการวิจัยเพื่อพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการ ท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนคลองแขวงกลั่น ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยใช้การวิจัยแบบมีส่วนร่วม ซึ่งการมีส่วนร่วมจะเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการ ยอมรับภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ (อมาวสี อัมพันศิริรัตน์ และพิมพ์มิล วงศ์ไชยา. 2559) ร่วมกันกำหนดเส้นทางจักรยานที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวที่มี ศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยว อันจะนำไปสู่การสร้างเศรษฐกิจชุมชน และกระจายรายได้ให้กับชุมชน จากการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดความยั่งยืน

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาบริบทชุมชนและสถานการณ์การท่องเที่ยวของชุมชนคลองแขวงกลั่น ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา

1.2.2 เพื่อประเมินศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลั่น ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา

1.2.3 เพื่อพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนคลอง แขวงกลั่น ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา

1.3 ขอบเขตของงานวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาครั้งนี้เป็นงานวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) โดยศึกษาเกี่ยวกับ 1) บริบทชุมชนและสถานการณ์การท่องเที่ยวของชุมชน

2) ประเมินศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน 3) พัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

1.3.2 ขอบเขตด้านประชากร

1) ขั้นตอนการศึกษาบริบทชุมชน สถานการณ์การท่องเที่ยว และการประเมินศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลั่น ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ทำการศึกษากับผู้ให้ข้อมูลหลักคือ ผู้นำชุมชน ผู้ดูแลจุดท่องเที่ยวในปัจจุบัน ได้แก่ 1) คุณสันต์ เกษมสุข (ศูนย์การเรียนรู้และขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง) 2) คุณเยี่ยม รัตนกฤษกร (ฐานการเรียนรู้ฟาร์มต้นแบบและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ) 3) คุณกรรณิการ์ สุนทรโชติ (ฐานการเรียนรู้ชุมชนชั้น) 4) คุณกุหลาบ ถินถาวร (ฐานการเรียนรู้การทำจ๊อปลา) ผู้แทนพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา ผู้แทนประชาชนในชุมชน

2) ขั้นตอนการพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลั่น ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) มีการแบ่งประชากรออกเป็น 2 กลุ่มคือ

2.1) ขั้นตอนการพัฒนาเส้นทางจักรยาน ผู้ร่วมพัฒนาเส้นทางคือ ผู้นำชุมชน ผู้ดูแลจุดท่องเที่ยวในปัจจุบัน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน

2.2) ขั้นตอนการทดลองเส้นทางจักรยาน การเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยทำการศึกษากับกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากทางชุมชนมีข้อจำกัดในเรื่องของจักรยาน มีไม่เพียงพอที่จะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ ทำให้มีการประสานงานกับชมรมจักรยานเทพราช จำนวน 10 คน และผู้ที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมปั่นจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลั่น จำนวน 24 คน รวมผู้ร่วมทดลองปั่นจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวจำนวนทั้งหมด 34 คน

1.3.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ ชุมชนคลองแขวงกลั่น ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา

1.3.4 ขอบเขตด้านเวลา ระหว่างเดือน ตุลาคม 2563 - เดือน พฤษภาคม 2566

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1) ได้แนวทางการจัดเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชนคลองแขวงกลั่นอย่างเหมาะสม

2) เพื่อนำบทเรียนจากกระบวนการพัฒนาเส้นทางจักรยานที่ได้จากงานวิจัยไปใช้ในการวางแผนพัฒนาในด้านอื่น ๆ ต่อไป และสามารถเป็นต้นแบบในการพัฒนาเส้นทางให้กับชุมชน หรือหน่วยงานที่สนใจ

3) หน่วยงานภาครัฐ องค์กรท้องถิ่น ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปใช้ในการเพิ่มศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวและบริการการท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้แก่ชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

4) สามารถนำเอาทรัพยากร และวัตถุดิบภายในชุมชนมาใช้ในการท่องเที่ยว และการประกอบอาชีพ สามารถกระจายรายได้กับคนในชุมชน และชุมชนพึ่งตนเองได้

1.5 กรอบแนวคิดงานวิจัย

จากการศึกษาทบทวนแนวคิด หลักการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ผู้วิจัยสามารถกำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัยได้อธิบายไว้ ดังนี้ (ภาพที่ 1.1)

งานวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research) หรือ PAR โดยการมีส่วนร่วมของ นักวิจัย ชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้ร่วมทดลองปั่นจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมการ ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย ๆ ได้แก่

1.1 ค้นหาปัญหา และสำรวจพื้นที่เบื้องต้น

1.2 ออกแบบการเก็บข้อมูล โครงร่างคำถามแบบสอบถาม

ขั้นที่ 2 การดำเนินการ ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย ๆ ได้แก่

2.1 การชี้แจงโครงการวิจัย

2.2 การวางแผน กำหนดเป้าหมาย

2.3 ดำเนินการเก็บข้อมูล และรวบรวมข้อมูลบริบทชุมชน และสถานการณ์การท่องเที่ยวของชุมชน

2.4 ร่วมกันแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน เพื่อแบ่งและมอบหมาย

หน้าที่ในการบริหารจัดการให้ง่ายและสะดวกมากยิ่งขึ้น

2.5 ประเมินศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลัน ผู้วิจัยได้ร่วมกันสำรวจ ค้นหา โดยการจัดประชุมร่วมกับ คณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน ตัวแทนพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา และตัวแทนประชาชนในชุมชน หลังจากได้ข้อมูลมาแล้ว ทางผู้วิจัย ชุมชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมกันวิเคราะห์ SWOT ของชุมชน จากนั้นผู้วิจัยได้นำข้อมูลจาก SWOT Analysis มาตรวจสอบ วิเคราะห์หาข้อสรุป และทำการวิเคราะห์เมทริกซ์ เพื่อกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน และนำกลยุทธ์ที่ได้ไปเสนอต่อชุมชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน

2.6 จัดกระบวนการระดมความคิด เพื่อกำหนดเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตรวจสอบความถูกต้องของเส้นทางจักรยาน นำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ได้เส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนที่มีความสมบูรณ์

ขั้นที่ 3 ร่วมดำเนินการ ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย ๆ ได้แก่

3.1 ร่วมกันชี้จักรยานเพื่อทดสอบเส้นทาง โดยมีผู้วิจัย ร่วมกับคณะกรรมการการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาหาข้อบกพร่อง และตรวจสอบความปลอดภัย รวมถึงติดตามความพร้อมในการดำเนินงานของฐานการเรียนรู้และกิจกรรมภายในฐาน

3.2 ประเมินความเหมาะสมของเส้นทางจักรยานโดยผู้เชี่ยวชาญ

3.3 จัดกิจกรรมทดลองใช้เส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยผู้ร่วมทดลองปั่นจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว

ขั้นที่ 4 การประเมิน

การประเมินความพึงพอใจการใช้เส้นทางจักรยาน โดยผู้ร่วมทดลองปั่นจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว

ภาพที่ 1.1 แสดงกรอบแนวคิดงานวิจัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.6 นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การเดินทางเข้าไปเยี่ยมชมพื้นที่ทางการเกษตร โดยเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไป ชม ชิม ชื้อผลิตภัณฑ์ มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเกษตรหรือการแปรรูปสินค้าเกษตรที่มาจากวัตถุดิบในชุมชนเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน ศึกษาดูงาน หาประสบการณ์ความรู้ในเรื่องเกษตรกรรมควบคู่ไปกับการพักผ่อนหย่อนใจในบรรยากาศของชุมชนคลองแขวงกลิ่น ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา

เส้นทางท่องเที่ยว หมายถึง การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ หรือฐานการเรียนรู้ภายในชุมชนคลองแขวงกลิ่น ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทราเข้าด้วยกัน

การจัดการเส้นทางจักรยาน หมายถึง การกำหนดสถานที่ในพื้นที่ต่าง ๆ เป็นเส้นทางที่สามารถใช้จักรยานสัญจรไปถึงได้ รวมทั้งการบริหารจัดการกับสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการใช้จักรยาน

เส้นทางจักรยาน หมายถึง เส้นทางท่องเที่ยวโดยใช้จักรยานเป็นยานพาหนะในการสัญจร

สถานการณ์การท่องเที่ยว หมายถึง การจัดการท่องเที่ยวของชุมชนคลองแขวงกลิ่นในอดีตที่ผ่านมา ปัจจุบัน และแนวโน้มในการพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคต

ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง ความพร้อมของทรัพยากรในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยพื้นที่จะต้องมีความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิต วัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่น การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวก มีสิ่งอำนวยความสะดวก ตลอดจนการบริหารจัดการที่ดี

การประเมินศักยภาพ หมายถึง การให้ผู้นำชุมชน ผู้ดูแลจุดท่องเที่ยวที่ดำเนินการในปัจจุบัน ตัวแทนพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา ตัวแทนประชาชนในชุมชนได้ทำการวิเคราะห์ SWOT เพื่อดูความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยพิจารณาด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรม และด้านการมีส่วนร่วม ทำให้ทราบถึงสถานการณ์การท่องเที่ยว และแนวโน้มในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทางการท่องเที่ยว หมายถึง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวภายในชุมชนพื้นที่เป้าหมาย ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้ดูแลจุดท่องเที่ยวในปัจจุบัน ได้แก่ 1) คุณสันติ เกษมสุข (ศูนย์การเรียนรู้และขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง) 2) คุณเยี่ยม รัตนกุญชร (ฐานการเรียนรู้ฟาร์มต้นแบบและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ) 3) คุณกรรณิการ์ สุนทรโชติ (ฐานการเรียนรู้ขนมชั้น) 4) คุณกุหลาบ ถินถาวร (ฐานการเรียนรู้การทำจ๊อบ ปลา) และตัวแทนพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา ตัวแทนประชาชนในชุมชน ตัวแทนผู้ร่วมทดลองปั่นจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว

การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การให้ผู้นำชุมชน ผู้ดูแลจุดท่องเที่ยวในชุมชน ตัวแทนพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา ตัวแทนประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเส้นทางจักรยาน

เพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อรับรู้ข่าวสาร การเสนอแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และร่วมตรวจสอบข้อมูลตามขั้นตอนของการพัฒนา คือ 1) การชี้แจงโครงการวิจัยกับกลุ่มเป้าหมาย 2) การวางแผนงานกำหนดเป้าหมาย 3) การดำเนินการเก็บและรวบรวมข้อมูล 4) จัดกระบวนการระดมความคิดเพื่อกำหนดและทดลองเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลั่น หมายถึง การพัฒนาเส้นทางจักรยานของชุมชนคลองแขวงกลั่น ที่เป็นเส้นทางเดิมที่เคยจัดกิจกรรมปั่นจักรยานร่วมกับทางจังหวัดฉะเชิงเทรา แต่ยังไม่มีความชัดเจนของเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยผู้วิจัยได้นำมาปรับปรุง ออกแบบเส้นทางจักรยานให้ดีขึ้น โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม ร่วมกับชุมชนซึ่งเส้นทางมีลักษณะแบบวงจรรอบ

คณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน หมายถึง คณะทำงานพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของชุมชนคลองแขวงกลั่น มีบทบาทหน้าที่ในความรับผิดชอบของแต่ละตำแหน่งงาน เพื่อความสะดวกในการบริหารจัดการ และเสริมสร้างการทำงานเป็นทีมให้มีความเข้มแข็ง มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บทที่ 2

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษางานวิจัยเรื่อง การพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนคลองแขวงกลั่น ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากหนังสือ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้อในการทบทวนวรรณกรรมดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว
- 2.3 แนวคิดการจัดการเส้นทางท่องเที่ยว
- 2.4 แนวคิดการจัดการเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว
- 2.5 แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR)
- 2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน
- 2.7 แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค (SWOT Analysis)
- 2.8 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ
- 2.9 ข้อมูลพื้นที่ของชุมชนคลองแขวงกลั่น
- 2.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

2.1.1 ความหมายการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

นิออน ศรีสมยง (2552) ได้อธิบายความหมาย การท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ การท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมการเกษตรเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวหลัก สามารถดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรในชุมชน ให้ผู้คนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเต็มตัว ซึ่งรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนับว่าเป็นหนึ่งในรูปแบบของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2545) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรว่าเป็นการท่องเที่ยวที่ได้ทั้งความเพลิดเพลิน และความรู้ นำกลับไปประยุกต์ใช้ หรือประกอบอาชีพได้ ยังได้กลับไปค้นหา เรียนรู้ เข้าใจ ภาควิชาภูมิศาสตร์ของภาคภูมิศาสตร์ของแผ่นดินไทยที่เชื่อมโยงไปด้วยคุณค่า ภายใต้แนวคิดปรัชญา องค์ความรู้ ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษเกษตรกรไทย ได้สัมผัสกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวชนบท ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ประเพณี รูปแบบกิจกรรม และการประกอบอาชีพ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทางการเกษตรที่หลากหลาย ทั้งวิถีดั้งเดิม จนถึงการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ท่ามกลางทัศนียภาพธรรมชาติที่สวยงามที่บริหารจัดการ โดยเกษตรกร หรือชุมชนได้รับความประทับใจที่เกิดจากการได้ชม ชม ชิม ชื้อ ผลิตภัณฑ์ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ก่อให้เกิดความรู้ ทักษะ และประสบการณ์แก่ผู้มาท่องเที่ยว ทั้งยังส่งผลให้เกิดรายได้ชุมชน จากการจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร ผลิตภัณฑ์แปรรูป ค่าตอบแทนจากการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว การคิดค้นนำเอาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในประเทศมาจัดกิจกรรม จัดรูปแบบทางการท่องเที่ยว เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวมีความสนใจ และอยากเดินทางไปเที่ยว เพื่อขยายเส้นทางท่องเที่ยว และกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น

Paresh V. Joshi & Milind B. (2012) ได้อธิบายความหมายว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการในฟาร์ม มีกระบวนการของการดึงดูดผู้เข้าชม และนักเดินทางไปยังพื้นที่ทางการเกษตรเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อบันเทิง เพื่อการศึกษา หรือเพื่อความสนุกสนาน

จากคำนิยามของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ผู้ศึกษาวิจัยสามารถสรุปความหมายของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้ว่าเป็นการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับการเกษตร มีกิจกรรมการเกษตรเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวหลัก สามารถดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว ก่อให้เกิดรายได้ต่อชุมชน และตัวเกษตรกร อีกทั้งนักท่องเที่ยวยังได้รับความเพลิดเพลิน และมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อม

2.1.2 องค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

นิออน ศรีสมยง (2552) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีองค์ประกอบอยู่ 3 ส่วน คือ

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ ทรัพยากรที่ใช้ในการผลิตผลผลิตทางการเกษตร ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือการจัดการโดยมนุษย์
2. ตลาดการท่องเที่ยว เนื่องจากตลาดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นตลาดการท่องเที่ยวเฉพาะ จึงทำให้การจัดการด้านการตลาดมีลักษณะที่เจาะจงเฉพาะกลุ่ม โดยต้องเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจกิจกรรมทางการเกษตร ต้องการที่จะเรียนรู้ประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่น
3. บริการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นการบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น ที่พัก ร้านอาหาร การบริการนำเที่ยว จะต้องเกี่ยวกับการเกษตรชนบท ตัวอย่างบริการที่ชัดเจนคือ ที่พักตามบ้าน (Homestay) และที่พักตามสวนเกษตรต่าง ๆ (Farm stay)

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2543) ได้จำแนกตามองค์ประกอบการท่องเที่ยวที่สนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ไว้ 4 ปัจจัย ดังนี้

1. ด้านทรัพยากร ได้แก่ พื้นที่ประกอบอาชีพของเกษตรกร เช่น ไร่ สวน และโครงการหลวง วิถีชีวิตชุมชนเกษตรกร เช่น ชุมชนประมง ชุมชนสวนยาง และวัฒนธรรมการเกษตร เช่น พิธีขวัญข้าว

2. ด้านการบริหาร ได้แก่ ข้อบังคับที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรรวมถึงหน่วยงานบริหารจัดการ เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร องค์การบริหารส่วนตำบล และประชาชนท้องถิ่นผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว

3. ด้านการบริการ คือ สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว เช่น ที่พักร้านอาหาร การบริการที่พักส่วนใหญ่จะเป็นการพักค้างในบ้านของประชาชนในท้องถิ่น รวมถึงระบบสื่อความหมายที่ให้ความรู้เรื่องการประกอบอาชีพการเกษตร

4. ด้านการตลาด ได้แก่ นักท่องเที่ยว กิจกรรม และการประชาสัมพันธ์ ด้วยการจัดทำเอกสารหรือคู่มือแนะนำการท่องเที่ยว ซึ่งอาจขอความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ หรือประชาชนในท้องถิ่นจัดทำเอง นอกจากนี้ เกษตรกรของชุมชนหนึ่งอาจเป็นนักท่องเที่ยวของอีกชุมชนหนึ่งจากกิจกรรมการดูงาน และแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

ศักยภาพ หมายถึง ความสามารถหรือความพร้อมในตัวเองของสิ่งหนึ่งสิ่งใด ที่จะเอื้ออำนวยต่อการพัฒนา การปรับปรุง การจัดการ หรือการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ขึ้น (วิวัฒน์ชัย บุญยภักดี. 2550)

ศักยภาพ หมายถึง พลังความสามารถของบุคคลที่ซ่อนเร้นอยู่ภายในตน หากมีการกระตุ้นจากบุคคลหรือสิ่งแวดล้อมจะสามารถแสดงพลังหรือความสามารถที่มีอยู่ออกมาใช้ได้ หรือยับยั้งพลังที่มีอยู่มิให้บังเกิดขึ้น (Longman. 2018)

ศักยภาพด้านการท่องเที่ยว หมายถึง ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่เอื้อต่อการส่งเสริม พัฒนา ปรับปรุงหรือทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง รวมถึงความน่าสนใจของท้องถิ่นนั้นว่ามีเพียงพอที่จะดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวให้ตัดสินใจเดินทางไปท่องเที่ยวแหล่งนั้น ๆ หรือไม่ (ราณี อธิชัยกุล. 2557)

วิวัฒน์ชัย บุญยภักดี (2550) ได้เสนอหลักเกณฑ์การพิจารณาและการกำหนดศักยภาพหรือความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวไว้ดังนี้

1. คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ความสวยงาม ลักษณะเด่นในตัวเอง ความเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ ความสำคัญทางลัทธิและศาสนา บรรยากาศ สภาพภูมิทัศน์ทางธรรมชาติ และวิถีชีวิต
2. ความสะดวกในการเข้าถึง ได้แก่ สภาพของเส้นทางการท่องเที่ยว ลักษณะการเดินทางระยะเวลาจากตัวเมืองไปยังแหล่งท่องเที่ยว
3. สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ที่พักแรม ร้านอาหารและเครื่องดื่ม สถานบริการต่าง ๆ ระบบไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์และการรักษาความปลอดภัย

4. สภาพแวดล้อม ได้แก่ สภาพทางกายภาพ สภาพอากาศ ระบบนิเวศ และสภาพอื่น ๆ ของแหล่งท่องเที่ยว

5. ข้อจำกัดในการการรองรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ ข้อจำกัดด้านพื้นที่ ข้อจำกัดทางด้านบริการ สาธารณูปโภค ปัญหาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

6. ความมีชื่อเสียงในปัจจุบัน ได้แก่ ความเป็นที่รู้จักของแหล่งท่องเที่ยว และจำนวนนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว

ซึ่งสอดคล้องกับหลักเกณฑ์การพิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวของ จารุจน์ กลิ่นดีปัส (อ้างใน วิภา ศรีระทุ. 2551) โดยต้องครอบคลุมองค์ประกอบการท่องเที่ยวทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

1. เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านพื้นที่ คือ การดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีลักษณะเฉพาะ หรือมีความเป็นเอกลักษณ์ รวมทั้งต้องมีปัจจัยอื่นที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ ได้แก่ ลักษณะภูมิทัศน์ ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เช่น สภาพของเส้นทาง ฤดูกาล ระยะทางจากจุดศูนย์กลางการท่องเที่ยวในพื้นที่ เป็นต้น

2. เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านการจัดการ คือ ความปลอดภัยในการท่องเที่ยวในพื้นที่ และบริเวณใกล้เคียง การจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกในการเข้าถึง เช่น ถนน ไฟฟ้า แหล่งน้ำ การจัดการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยวไม่ให้เกินขีดความสามารถในการรองรับ การจัดการควบคุมกิจการท่องเที่ยวในพื้นที่

3. เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านกิจกรรม และกระบวนการ คือ การพิจารณาถึงความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ การให้การศึกษาด้านเกษตรกรรม

4. เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม คือ การพิจารณาว่า องค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบใดบ้าง และประชาชนในท้องถิ่นมีความพอใจ หรือสนใจที่จะให้แหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือไม่

กุลวดี ละม้ายจีน (2552) กล่าวว่า การท่องเที่ยวจะประสบความสำเร็จได้นั้น แหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ หรือที่เรียกว่า 5As ได้แก่

1. ความดึงดูดใจ (Attraction) หมายถึง ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวได้ หรือมีลักษณะชวนตา ชวนใจ มีเสน่ห์เฉพาะตัว อันมีสาเหตุมาจากมีความงามตามธรรมชาติ เช่น ชายหาดขาว แนวปะการังที่มีสีสันสวยงาม รวมทั้งปลาชนิดต่าง ๆ ป่าที่มีพันธุ์ไม้นานาชาติ หรือความงดงามที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น ทะเลสาบ รีสอร์ทในหุบเขา

2. ความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) หมายถึง การที่จะดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว ในการเดินทางมาเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยว หากนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่าง สะดวกและใกล้ชิด ถึงแม้แหล่งท่องเที่ยวมีความสวยงามแต่ขาดความสะดวกในการเข้าถึง นักท่องเที่ยวจะ ไม่เดินทางไปเที่ยวชม หน่วยงานที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวจำเป็นต้องดำเนินการจัดสร้างการคมนาคม ที่สะดวกสบาย

3. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ใดสถานที่หนึ่ง สิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการได้รับ คือ ความสะดวกสบายในการท่องเที่ยว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการ ท่องเที่ยวมีการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกโครงสร้างพื้นฐานขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ไฟฟ้า ประปา ถนน ระบบการสื่อสารต่าง ๆ

4. ที่พัก (Accommodation) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยววันนั้น สิ่งที่นักท่องเที่ยวมีความต้องการ คือ ที่พักแรม เนื่องจากในการเดินทางไปท่องเที่ยววันนั้นบางครั้งอาจมีการนอนพักค้างภายในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวควรมีการจัดบริการที่พักแรมภายในแหล่งท่องเที่ยวด้วย

5. กิจกรรม (Activity) หมายถึง กิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในแหล่งท่องเที่ยว เช่น การเดินป่า การล่อง แก่ง การพายเรือ หรือกิจกรรมการร่ำรำ การจัดงานรื่นเริง เป็นต้น

ทั้งนี้ในการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการศึกษาทรัพยากร แหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ ก่อนที่จะวางแผนพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยว เพื่อให้การดำเนินงานนั้นบรรลุ วัตถุประสงค์เป้าหมายและได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

เทิดชาย ช่วยบำรุง (2555) กล่าวว่า องค์ประกอบทางการท่องเที่ยว มีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 8 ประการ หรือที่เรียกกันว่า 8As ได้แก่

1. ปัจจัยด้านความดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยว (Attraction)
2. ปัจจัยด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility)
3. ปัจจัยด้านที่พัก (Accommodation)
4. ปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)
5. ปัจจัยด้านความหลากหลายของกิจกรรม (Activities)
6. ปัจจัยด้านความเป็นดั้งเดิม (Authenticity)
7. ปัจจัยด้านการยอมรับของสังคม ชุมชนในท้องถิ่น (Acceptance - Community)
8. การตระหนักรู้เข้าใจ (Awareness)

จากงานวิจัยของทัศนีย์ นาคเสนีย์ (2559) ได้มองเห็นถึงความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพิ่มมากขึ้นส่งผลให้พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะพฤติกรรมการใช้ Smart phone พบว่า นักท่องเที่ยวนิยมบริโภคข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ผ่านการสืบค้น ค้นหาข้อมูลผ่านระบบ

Android Application / iOS จากโทรศัพท์มือถือ (Smart phone) เป็นจำนวนมาก ดังนั้น จึงค้นพบองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นไปอีก 1 องค์ประกอบ ได้แก่ Android Application / iOS หรือโปรแกรมที่ใช้สืบค้นข้อมูลต่าง ๆ ผ่านโทรศัพท์มือถือ (Smart phone) และแนวทางที่จำเป็นที่ต้องคำนึงถึงในการจัดเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว ต้องอาศัยปัจจัยในการทำเส้นทางปั่นจักรยาน 10 ปัจจัย หรือที่เรียกว่า 4E6S ได้แก่

1. ความบันเทิงสนุกสนาน (Entertainment)
2. ได้เรียนรู้/ความรู้ (Education)
3. มีความตื่นเต้น (Excitement)
4. ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่ดี (Environment)
5. การบริการ (Service)
6. สร้างความพึงพอใจ (Satisfaction)
7. ปลอดภัย (Safety)
8. สะอาดถูกสุขอนามัย (Sanitary)
9. ทักษะสมรรถนะ (Skill)
10. การแบ่งปันการใช้ถนนร่วม/น้ำใจ (Sharing)

และจะต้องมีการบริหารความเสี่ยง (Risk management) คือ โอกาสที่เหตุการณ์บางอย่างอาจจะเกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อการบินจักรยานที่จัดขึ้นมา ดังนั้นเพื่อเป็นการป้องกันภัยต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในการจัดกิจกรรมการบินจักรยานในพื้นที่ ที่รวมไปถึงภัยทางธรรมชาติ และภัยที่เกิดจากฝีมือของมนุษย์ เช่น การบริหารความเสี่ยงหากสภาพธรรมชาติที่ไม่สามารถควบคุมไปเปลี่ยนแปลง จนทำให้เกิดผลกระทบต่อการบินจักรยาน เช่น ฝนตกน้ำท่วม ที่เป็นเหตุให้การจัดกิจกรรมการบินจักรยานต้องชะงักลง ซึ่งผู้จัดกิจกรรมจะต้องมีการจัดทำแผนบริหารความเสี่ยงกรณีเหตุการณ์เหล่านั้นเกิดขึ้นจะได้แก้ไขอย่างทันที่ และส่งผลกระทบต่อการบินจักรยานส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของงานให้น้อยที่สุด ซึ่งในการดำเนินการบริหารความเสี่ยงในการจัดกิจกรรมจักรยานประกอบไป ประกอบไปด้วย 2 กลยุทธ์ คือ 1) การจัดทำแผนการแผนบริหารความเสี่ยง (Risk management) และ 2) การจัดการภาวะวิกฤต (Crisis management)

สรุปได้ว่า การนำแนวคิดที่หลากหลายมาประกอบในการวิเคราะห์การจัดเส้นทางท่องเที่ยวด้วยจักรยาน พบว่าปัจจัยที่สำคัญจำเป็นที่ควรนำมาเป็นแนวทางในการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวด้วยจักรยาน ประกอบด้วย 20 ปัจจัย เรียกว่า “9A4E6S1R Model”

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดเส้นทางทางท่องเที่ยว

วิภาวรรณ ปิ่นแก้ว (2551) กล่าวว่า การจัดเส้นทางทางท่องเที่ยว หมายถึง การกำหนดเส้นทางเพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าชมจุดที่น่าสนใจตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้อย่างสะดวกและปลอดภัยรวมทั้งยังได้รับความรู้และเพลิดเพลินควบคู่กันไป บางครั้งเส้นทางทางท่องเที่ยวอาจเกิดขึ้นจากการที่นักท่องเที่ยวหลากหลายกลุ่มใช้เส้นทางเดิม ๆ อยู่เป็นประจำ ซึ่งอาจจะเป็นเส้นทางรถยนต์ ทางเท้า ทางเรือหรือทางอื่น ๆ ที่อาจใช้ร่วมกับเส้นทางสัญจรปกติของเมือง หรืออาจเป็นการกำหนดเส้นทางขึ้นมาใหม่โดยเฉพาะ การกำหนดเส้นทางสัญจรเพื่อการท่องเที่ยวควรสำรวจและสังเกตการณ์จากพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ ภายในเมือง แล้วจัดลำดับความสำคัญและความน่าสนใจ จากนั้นพิจารณาความสามารถในการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ซึ่งการจัดเส้นทางสัญจรเพื่อการท่องเที่ยวอาจกำหนดในลักษณะวงจรบรรจบ คือ การที่จุดเริ่มต้นและจุดท่องเที่ยวสุดท้ายไม่ซ้ำเส้นทางกัน จะทำให้นักท่องเที่ยวได้พบเห็นสิ่งแปลกใหม่และเกิดความเพลิดเพลินตลอดเส้นทางโดยไม่ต้องย้อนกลับไปยังเส้นทางเดิมอีก หรืออาจจะจัดให้มีการเดินทางใน 2 ลักษณะ เช่น เริ่มต้นด้วยการเดินทาง และเปลี่ยนเป็นการสัญจรทางเรือในขากลับ เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีการจัดการเส้นทางในลักษณะแบบทางเดียว โดยจุดเริ่มต้นและจุดสุดท้ายแยกกันอยู่ตามความเหมาะสม ดังนั้นการกำหนดเส้นทางอาจจัดทำขึ้นหลายเส้นทาง หรือหลายเส้นทางเพื่อเป็นทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยว ซึ่งนักท่องเที่ยวอาจจะมีเวลาน้อยหรือมีความสนใจที่แตกต่างกัน

การจัดการเส้นทางเพื่อการท่องเที่ยวควรควบคุมเส้นทาง และรูปแบบการสัญจรไม่ให้สับสน นอกจากนี้ยังควรให้ข้อมูลข่าวสารในเส้นทาง โดยการจัดทำการประชาสัมพันธ์แก่นักท่องเที่ยวตลอดเส้นทางอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งอาจเป็นแผนพับที่มีข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจต่าง ๆ รวมไปถึงข้อมูลเกี่ยวกับที่พัก ร้านอาหาร และกิจกรรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ ซึ่งจุดเริ่มต้นของเส้นทางอาจอยู่ในย่านใจกลางเมือง สามารถเข้าถึงได้ง่ายและมีข้อมูลต่าง ๆ รวมอยู่เพื่อให้นักท่องเที่ยวใช้ประกอบการตัดสินใจและการวางแผนในการเดินทาง รวมถึงมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ไว้บริการ เช่น ที่จอดรถ ที่พักร้านอาหาร ห้องน้ำ ถังขยะ โทรศัพท์ เป็นต้น การจัดเส้นทางทางท่องเที่ยวในเขตเมืองอาจจัดเส้นทางไว้หลายเส้นทาง ดังนั้นจุดเริ่มต้นนี้ไม่จำเป็นต้องมีอยู่จุดเดียวแต่อาจจะกระจายกันอยู่ตามบริเวณที่มีแหล่งนักท่องเที่ยวรวมกลุ่มกันอยู่ก็ได้ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดแบ่งเส้นทางท่องเที่ยวต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

เส้นทางท่องเที่ยวเขตเมือง

เมืองที่มีบทบาทดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว มีกิจกรรมที่น่าสนใจ มีความหลากหลายของกิจกรรมประเภทต่าง ๆ ซึ่งเส้นทางท่องเที่ยวโดยการเดินทางเป็นวิธีการท่องเที่ยวที่ใช้ได้สำหรับทุกเมือง และเป็นวิธีที่ค่อนข้างจะอิสระ มีความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวทั้งกลุ่มเล็ก และกลุ่มใหญ่ เนื่องจากการเดินทางนั้นไม่มีการกำหนดระยะเวลา สามารถหยุดแวะชมตามจุดที่น่าสนใจต่าง ๆ ได้ตามต้องการ นอกจากนี้การ

เดินทางเข้ายังสามารถพบเห็นรายละเอียดของสภาพบ้านเมือง วิถีชีวิตของผู้คนตามเมืองต่าง ๆ ได้อย่างใกล้ชิด อีกทั้งยังเป็นการออกกำลังกายด้วย ในขณะที่เดียวกันการจัดทำทางเดินเท้าในเมืองก็สามารถทำได้โดยง่าย และการลงทุนมีค่าใช้จ่ายไม่สูงมากนัก ประชาชนของเมืองก็ได้รับประโยชน์จากการมีทางเดินที่ต่อเนื่องกันโดยตลอด (Rubnstein, Harvay M. 1992)

เส้นทางประวัติศาสตร์

การท่องเที่ยวในเมืองประวัติศาสตร์นับเป็นการท่องเที่ยวอีกประเภทหนึ่งที่มีความนิยมอย่างสูงในปัจจุบัน เนื่องจากเมืองประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมได้รับการวางแผนในด้านการอนุรักษ์ทางประวัติศาสตร์ รวมทั้งยังมีการพัฒนาให้เกิดกิจกรรมที่หลากหลายขึ้น เช่น การจัดแสดงแสง สี เสียง เพื่อเพิ่มความน่าสนใจแก่นักท่องเที่ยว

เส้นทางธรรมชาติ

เส้นทางธรรมชาติ เป็นเส้นทางสำคัญสำหรับแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะนอกจากจะทำหน้าที่เชื่อมโยงจุดท่องเที่ยวแล้ว ยังช่วยป้องกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวจากผลกระทบของการเหยียบย่ำ และกิจกรรมการใช้ประโยชน์ต่าง ๆ นอกจากนี้ยังเป็นสื่อกลางที่จะทำให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้าใจ และซาบซึ้งต่อธรรมชาติอย่างใกล้ชิดมากยิ่งขึ้น โดยมีหลักการจัดเส้นทางท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ดังนี้ 1. เป็นเส้นทางเดินชมธรรมชาติ 2. เส้นทางเดินป่าระยะไกล 3. เส้นทางสื่อความหมายธรรมชาติ 4. เส้นทางเชื่อมโยงจุดท่องเที่ยว หรือสิ่งอำนวยความสะดวก

เส้นทางแบบผสมผสาน

เส้นทางท่องเที่ยวแบบผสมผสานเกิดจากการวางแผนผังในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นหลายประเภทในบริเวณเดียวกัน เพื่อกำหนดเส้นทางท่องเที่ยว คือ เส้นทางที่กำหนดขึ้นเพื่อให้ นักท่องเที่ยวสามารถพบเห็น หรือเข้าชมจุดที่น่าสนใจตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้ง่าย สะดวก ปลอดภัย ได้รับความรู้ และความเพลิดเพลินจากการใช้เส้นทางที่จัดทำขึ้น เส้นทางท่องเที่ยวอาจเกิดขึ้นโดนอัตโนมัติจากการที่นักท่องเที่ยวหลาย ๆ กลุ่มที่ใช้เส้นทางเดิมซ้ำอยู่เป็นประจำ หรืออาจเป็นเส้นทางที่กำหนดขึ้นมาเฉพาะเป็นพิเศษ เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศ แหล่งท่องเที่ยว (วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง และคณะ. 2552)

การจัดเส้นทางท่องเที่ยวในเมือง เส้นทางท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เส้นทางท่องเที่ยวธรรมชาติ และเส้นทางท่องเที่ยวผสมผสาน ล้วนเป็นเส้นทางที่ใช้เพื่อเป็นสื่อกลางในการสื่อความหมายถึงคุณค่าของมรดกทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม ทั้งนี้เพื่อเพิ่มความเข้าใจของนักท่องเที่ยวต่อสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น และส่งเสริมคุณค่าทางมรดกทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ รวมถึงให้ประสบการณ์ทางนันทนาการและการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังเป็นการเพิ่มศักยภาพของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวได้อีกด้วย

2.3.1 ปัจจัยที่ใช้ในการจัดเส้นทางท่องเที่ยว

เส้นทางท่องเที่ยวเป็นปัจจัยเบื้องต้นที่นำมาสู่การท่องเที่ยว โดยเริ่มต้นจากการสำรวจสภาพทางภูมิศาสตร์ และภูมิประเทศของแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ (ฉันทิช วรรณถนอม. 2554) สามารถสรุปองค์ประกอบของปัจจัยที่จะนำมากำหนดเส้นทางท่องเที่ยว ดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยว โดยกำหนดเส้นทาง และหาข้อมูลว่าควรท่องเที่ยวจุดใดก่อน หรือหลัง
2. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว พิจารณาความยากง่ายในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวแต่ละจุด
3. พาหนะในการเดินทาง ควรคำนึงถึงสมรรถนะของยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทาง
4. จำนวนร้านอาหารที่อยู่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว
5. ความเหมาะสมของที่พักรที่ตั้งอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว
6. จำนวนร้านขายของที่ระลึกควรเพียงพอกับความต้องการของนักท่องเที่ยว

2.3.2 ลักษณะของการสร้างเส้นทางท่องเที่ยว

การสร้างเส้นทางท่องเที่ยวสามารถจำแนกออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

1. การสำรวจเส้นทางเดิม เพื่อประโยชน์ในการเพิ่มเติมองค์ความรู้ใหม่
2. การสำรวจเส้นทางใหม่ เพื่อเพิ่มศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่แล้วให้เกิดการพัฒนาศักยภาพเป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่สมบูรณ์ และตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้นในแต่ละปี
3. การสำรวจเส้นทางเพื่อเป็นตัวแทนขาย (เส้นทางตัวอย่าง) เพื่อเสนอเส้นทางให้บริษัทนำเที่ยวหรือตัวแทนที่ได้รับเชิญมาพิจารณารับรายการนำเที่ยวนั้นให้กับตัวแทนขาย หรือประชาสัมพันธ์

การจัดเส้นทางปีนจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลัน ได้พิจารณาเกณฑ์สำหรับการจัดเส้นทางท่องเที่ยว 6 องค์ประกอบ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยว การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ที่พัก ร้านอาหาร พาหนะในการเดินทาง และร้านขายของที่ระลึก นอกจากนี้ยังมีเกณฑ์สำคัญที่จะเพิ่มขึ้น ได้แก่ กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งในการวิจัยนี้จะทำการสำรวจกิจกรรมเดิมที่มีการดำเนินการในแหล่งท่องเที่ยว และกิจกรรมที่จะพัฒนาและจัดขึ้นใหม่ ในกรณีที่แหล่งท่องเที่ยวยังไม่มี การดำเนินการจัดกิจกรรมขึ้นมา โดยองค์ประกอบทั้งหมดจะถูกนำมาพิจารณาในการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในชุมชน นักท่องเที่ยวให้ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ และมีความพึงพอใจสูงสุด

2.4 แนวคิดการจัดการเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว

แนวคิดการจัดการเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเป็นการศึกษาเพื่อหาแนวทางการพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว จากการศึกษาพบว่าในแต่ละพื้นที่ที่มีการจัดการเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวนั้น จะมีกรอบแนวคิดโดยเฉพาะในแต่ละพื้นที่ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการพัฒนาทางจักรยานในมุมมองของนักวางผังเมืองที่มุ่งเน้นการพัฒนาเส้นทางสัญจรทางกายภาพ และการจัดการจราจร

2.4.1 สิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานสำหรับเส้นทางจักรยาน

จากงานของ ทรศนะ บุญอยู่ (2556) ได้ศึกษาการจัดการเส้นทางจักรยานโดยการมุ่งเน้นพัฒนาทางจักรยานและระบบการจราจร การสัญจรหรือการใช้เส้นทางจักรยานเพื่อแก้ปัญหาทางด้านความปลอดภัยของผู้ใช้จักรยานและได้กล่าวถึงการพัฒนารูปแบบของช่องทางจักรยานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่หลายรูปแบบ และปรับตามความเหมาะสมของพื้นที่ ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานสำหรับเส้นทางจักรยานที่ควรจะมี ได้แก่ 1) ช่องจราจรสำหรับรถจักรยาน 2) เครื่องหมายจราจรสำหรับรถจักรยาน 3) สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับข้ามและทางแยก 4) จุดจอดจักรยาน 5) สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อส่งเสริมการใช้รถจักรยาน

2.4.2 ประเภทของทางจักรยาน

สำนักอำนวยความสะดวก กรมทางหลวง (2558) ได้จัดทำคู่มือแนะนำการจัดการทางจักรยาน (Guide for Development of Bicycle Facility) และได้กล่าวถึงประเภทของจักรยานตามมาตรฐานในหลายประเทศ ทางจักรยานสามารถแบ่งออกได้ 3 ประเภทหลัก ๆ ดังนี้

1. ทางจักรยานแบบใช้พื้นที่ร่วมกับรถยนต์

จักรยานสามารถใช้ถนนและช่องจราจรร่วมกับรถยนต์ได้ โดยไม่มีการแบ่งพื้นที่ให้เฉพาะสำหรับจักรยาน แต่สามารถมีป้ายหรือสัญลักษณ์เพื่อบอกผู้ขับขี่รถยนต์ว่าจักรยานสามารถใช้งานร่วมกันบนถนนได้ การใช้งานแบบนี้เหมาะกับถนนที่มีปริมาณและความเร็วของการจราจรน้อย เพื่อความปลอดภัยของผู้ขับขี่จักรยาน นอกจากนี้ในบางพื้นที่มีการทำช่องจราจรด้านริมให้กว้างกว่าปกติหรือที่เรียกว่า Wide Curb Lane (WCL) เพื่อรองรับจักรยานด้วย ดังภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 ทางจักรยานแบบใช้พื้นที่ร่วมกับรถยนต์

ที่มา : สำนักอำนวยความสะดวก กรมทางหลวง (2558)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. ทางจักรยานแบบแบ่งพื้นที่สำหรับจักรยาน

เพื่อความปลอดภัยของผู้ขับขี่จักรยาน ในกรณีที่มีปริมาณจราจรหรือความเร็วจราจรปานกลาง อาจมีการแบ่งพื้นที่สำหรับจักรยานบนผิวจราจรเดียวกับรถยนต์โดยการใช้เส้นจราจร ป้ายและสี ตัวอย่างของการแบ่งพื้นที่แบบนี้ ได้แก่ ช่องทางจักรยาน (Bicycle Lane) และการใช้ไหล่ทางเป็นทางจักรยาน (Road Shoulder) สำหรับถนนที่มีการอนุญาตให้จอดรถได้บริเวณริมทาง ควรให้พื้นที่จอดอยู่ริมขอบทาง ดังภาพที่ 2.2

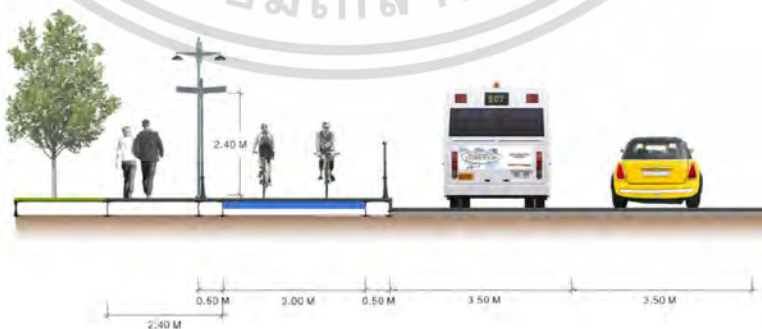

ภาพที่ 2.2 ทางจักรยานแบบแบ่งพื้นที่สำหรับจักรยาน

ที่มา : สำนักอำนวยความปลอดภัย กรมทางหลวง (2558)

3. ทางจักรยานแบบจัดพื้นที่เฉพาะสำหรับจักรยาน

หากถนนมีปริมาณจราจรหรือความเร็วสูง การให้จักรยานใช้พื้นที่ร่วมกับรถยนต์หรือการแบ่งพื้นที่สำหรับจักรยานดังกล่าวไปก่อนหน้านี้อาจไม่เพียงพอต่อความปลอดภัยของผู้ขับขี่จักรยาน ดังนั้นจึงต้องมีการจัดพื้นที่เฉพาะสำหรับจักรยาน นอกจากนี้ทางประเภทนี้อาจจะเปิดให้ใช้ร่วมกับเป็นทางคู่กับทางสำหรับคนเดินเท้าได้ด้วย ดังภาพที่ 2.3

ภาพที่ 2.3 ทางจักรยานแบบจัดพื้นที่เฉพาะสำหรับจักรยาน

ที่มา : สำนักอำนวยความปลอดภัย กรมทางหลวง (2558)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.4.3 เกณฑ์มาตรฐานต่าง ๆ

1. มาตรฐานขนาดเส้นทางจักรยาน

มาตรฐานขนาดของเส้นทางจักรยาน สามารถพิจารณาได้จากปัจจัยต่าง ๆ โดยขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและบริบทหน้าที่ของจักรยาน ซึ่งสามารถจำแนกได้ดังต่อไปนี้

1) มาตรฐานขนาดเส้นทางจักรยานจำแนกตามลำดับความกว้างถนน

มาตรฐานขนาดเส้นทางจักรยาน จำแนกตามความกว้างของถนน แบ่งออกเป็นถนนกว้าง 13.4 เมตร มีมาตรฐานความกว้าง 1.5 เมตร, ถนนกว้าง 14 เมตร มีมาตรฐานความกว้าง 1.7 เมตร ถนนกว้าง 14.6 เมตร มีมาตรฐานความกว้าง 1.7 เมตร ถนนกว้าง 15.3 เมตร มีมาตรฐานความกว้าง 1.8 เมตร ถนนกว้าง 13.4 เมตร ไม่มีที่จอดข้างทาง มีมาตรฐานความกว้าง 1.7 เมตร ถนนกว้าง 15.3 เมตร ไม่มีที่จอดข้างทาง มีมาตรฐานความกว้าง 1.5 เมตร ถนนกว้าง 14.6 เมตร มีที่จอดข้างทาง มีมาตรฐานความกว้าง 1.8 เมตร และขนาดความกว้างช่องจอดจักรยาน มีมาตรฐานความกว้าง 1.5 เมตร มีรายละเอียดตามตารางที่ 2.1 ดังนี้

ตารางที่ 2.1 แสดงมาตรฐานขนาดเส้นทางจักรยานจำแนกตามความกว้างถนน

ความกว้างของถนน	มาตรฐานขนาดเส้นทางจักรยาน (เมตร)
ถนนกว้าง 13.5 เมตร	1.5
ถนนกว้าง 14 เมตร	1.7
ถนนกว้าง 14.5 เมตร	1.7
ถนนกว้าง 15.5 เมตร	1.8
ถนนกว้าง 13.5 เมตร ไม่มีที่จอดข้างทาง	1.7
ถนนกว้าง 15.5 เมตร ไม่มีที่จอดข้างทาง	1.5
ถนนกว้าง 14.5 เมตร มีที่จอดข้างทาง	1.8
ขนาดความกว้างช่องจอดจักรยาน	1.5

ที่มา : สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร (2559)

2) มาตรฐานขนาดเส้นทางจักรยานจำแนกตามลำดับรูปแบบการสัญจร

มาตรฐานขนาดเส้นทางจักรยานตามมาตรฐานผังเมืองรูปแบบการสัญจรแบบสัญจรทางเดียว แบ่งออกเป็นขนาดขั้นต่ำระยะจักรยาน มีขนาดมาตรฐานความกว้าง 0.6 เมตร ความสูง 2.1 เมตร ขนาดขั้นต่ำสัญจรรถทางเดียว มีขนาดมาตรฐานความกว้าง 1.5 เมตร ความสูง 2.4 เมตร ขนาดขั้นต่ำสัญจรรถทางเดียว จากเกณฑ์มาตรฐานผังเมืองรวมปีพ.ศ. 2549 มีขนาดมาตรฐานความกว้าง 1.8 – 2.5

เมตร ไม่ระบุความสูง, ระยะมาตรฐานจักรยานที่ใช้ร่วมกับรถยนต์ มีขนาดมาตรฐานความกว้าง 1.2 – 1.8 เมตร ความสูง 2.4 เมตร ขนาดมาตรฐานอุโมงค์จักรยาน กรณีจราจรคับคั่งบริเวณแยก มีขนาดมาตรฐานความกว้าง 3 เมตร ความสูง 2.25 เมตร และความสูงป้ายสัญลักษณ์แบ่งออกเป็น ความสูงจากขอบล่าง บริเวณในเมือง มีมาตรฐานความสูง 1.5 เมตร และความสูงจากขอบล่าง บริเวณนอกเมืองมีมาตรฐานความสูง 2.1 เมตร

รูปแบบการสัญจรแบบสัญจรสองทาง แบ่งออกเป็น ขนาดขั้นต่ำสัญญาณจราจรสองทาง มีขนาดมาตรฐานความกว้าง 2.4 เมตร ความสูง 2.4 เมตร ขนาดขั้นต่ำสัญญาณจราจรสองทาง จากเกณฑ์มาตรฐานผังเมืองรวมปีพ.ศ. 2549 มีขนาดมาตรฐานความกว้าง 3.6 เมตร ไม่ระบุความสูง, ระยะมาตรฐานจักรยานที่ใช้ร่วมกับทางเท้า มีขนาดมาตรฐานความกว้าง 3 เมตร ความสูง 2.4 เมตร และขนาดมาตรฐานอุโมงค์จักรยาน กรณีจราจรคับคั่งบริเวณแยก มีขนาดมาตรฐานความกว้าง 4 เมตร ความสูง 2.4 เมตร มีรายละเอียดตามตารางที่ 2.2 ดังนี้

ตารางที่ 2.2 แสดงมาตรฐานขนาดเส้นทางจักรยานตามมาตรฐานผังเมือง จำแนกตามรูปแบบการสัญจร

การสัญจร	ขนาด (ความกว้าง x ความสูง) (เมตร)
สัญจรทางเดียว	
ขนาดขั้นต่ำระยะจักรยาน	0.6 x 2.1
ขนาดขั้นต่ำสัญญาณจราจรทางเดียว	1.5 x 2.4
ขนาดขั้นต่ำสัญญาณจราจรทางเดียว *เกณฑ์มาตรฐานผังเมืองรวม 2549	1.8 – 2.5 x ไม่ระบุความสูง
ระยะมาตรฐานจักรยานที่ใช้ร่วมกับรถยนต์	1.2 – 1.8 x 2.4
ขนาดมาตรฐานอุโมงค์จักรยาน กรณีจราจรคับคั่งบริเวณแยก	3.0 x 2.25
ความสูงป้ายสัญลักษณ์	
- ความสูงจากขอบล่าง บริเวณในเมือง	1.5
- ความสูงจากขอบล่าง บริเวณนอกเมือง	2.1
สัญจรสองทาง	
ขนาดขั้นต่ำสัญญาณจราจรสองทาง	2.4 x 2.4
ขนาดขั้นต่ำสัญญาณจราจรสองทาง (เกณฑ์มาตรฐานผังเมืองรวม 2549)	3.6 x ไม่ระบุความสูง
ระยะมาตรฐานจักรยานที่ใช้ร่วมกับทางเท้า	3 x 2.4
ขนาดมาตรฐานอุโมงค์จักรยาน กรณีจราจรคับคั่งบริเวณแยก	4 x 2.4

ที่มา : สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร (2559)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3) มาตรฐานขนาดเส้นทางจักรยานจำแนกตามลักษณะการใช้พื้นผิวจราจร

มาตรฐานขนาดเส้นทางจักรยาน ประเภทใช้พื้นผิวการจราจรแยกกับยานพาหนะอื่น (Bike Path) แบ่งออกเป็น ระยะถอยร่นจากช่องสัญจรพร้อมอุปกรณ์กัน มีความกว้างมาตรฐานอย่างน้อย 0.5 เมตร ช่องสัญจรจักรยานแบบสวนทางกันได้ มีความกว้างมาตรฐานอย่างน้อย 3 เมตร ระยะถอยร่นจากอุปกรณ์ประกอบถนนกับช่องจักรยาน มีความกว้างมาตรฐานอย่างน้อย 0.5 เมตร ระยะความสูงอุปกรณ์ประกอบถนนกับช่องจักรยาน มีความกว้างมาตรฐานอย่างน้อย 2.4 เมตร และระยะถอยร่นชายของสิ่งปลูกสร้างหรืออาคารกับช่องจักรยาน มีความกว้างมาตรฐานอย่างน้อย 2.4 เมตร

มาตรฐานขนาดเส้นทางจักรยาน ประเภทใช้พื้นผิวการจราจรร่วมกับรถยนต์ (Bike Lane) แบ่งออกเป็น ระยะถอยร่นจากอุปกรณ์ประกอบถนนกับช่องจักรยาน มีความกว้างมาตรฐานอย่างน้อย 0.5 เมตร ระยะความสูงอุปกรณ์ประกอบถนนกับช่องจักรยาน ความกว้างมาตรฐานอย่างน้อย 2.4 เมตร และช่องสัญจรจักรยานแบบเดินรถทางเดียว ความกว้างมาตรฐานอย่างน้อย 1.2 เมตร มีรายละเอียดตามตารางที่ 2.3 ดังนี้

ตารางที่ 2.3 แสดงมาตรฐานขนาดเส้นทางจักรยานจำแนกตามลักษณะการใช้พื้นผิวจราจร

รูปตัดถนน	ขนาด (เมตร)
ใช้พื้นผิวการจราจรแยกกับยานพาหนะอื่น (Bike Path)	
ระยะถอยร่นจากช่องสัญจรพร้อมอุปกรณ์กัน	อย่างน้อย 0.5
ช่องสัญจรจักรยานแบบสวนทางกันได้	อย่างน้อย 3.0
ระยะถอยร่นจากอุปกรณ์ประกอบถนนกับช่องจักรยาน	อย่างน้อย 0.5
ระยะความสูงอุปกรณ์ประกอบถนนกับช่องจักรยาน	อย่างน้อย 2.4
ระยะถอยร่นชายขอบสิ่งปลูกสร้างหรืออาคารกับช่องจักรยาน	อย่างน้อย 2.4
ใช้พื้นผิวการจราจรร่วมกับรถยนต์ (Bike lane)	
ระยะถอยร่นจากอุปกรณ์ประกอบถนนกับช่องจักรยาน	อย่างน้อย 0.5
ระยะความสูงอุปกรณ์ประกอบถนนกับช่องจักรยาน	อย่างน้อย 2.4
ช่องสัญจรจักรยานแบบเดินรถทางเดียว	อย่างน้อย 1.2

ที่มา : สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร (2559)

4) มาตรฐานขนาดเส้นทางจักรยานจำแนกตามลำดับศักระยะถนน

มาตรฐานเส้นทางจักรยานจำแนกตามลำดับศักระยะของถนน โดยความกว้างของถนนสายประธาน ถนนสายหลัก และถนนสายรอง ตามมาตรฐานกำหนดให้มี 1 ช่องต่อทิศทาง ช่องละ 2.5 เมตร

และถนนสายย่อยไม่มีกำหนดมาตรฐาน และใช้ทางวิ่งร่วมกับรถยนต์ส่วนบุคคล มีรายละเอียดตามตารางที่ 2.4 ดังนี้

ตารางที่ 2.4 แสดงมาตรฐานเส้นทางจักรยานจำแนกตามลำดับศักยภาพถนน

ลำดับศักดิ์ของถนน	ขนาด (เมตร)
ลำดับศักดิ์ที่ 1 : ถนนสายประธาน	1 ช่องต่อทิศทาง ช่องละ 2.50 เมตร
ลำดับศักดิ์ที่ 2 : ถนนสายหลัก	1 ช่องต่อทิศทาง ช่องละ 2.50 เมตร
ลำดับศักดิ์ที่ 3 : ถนนสายรอง	1 ช่องต่อทิศทาง ช่องละ 2.50 เมตร
ลำดับศักดิ์ที่ 4 : ถนนสายย่อย	ไม่มี (ใช้ทางวิ่งร่วมกับรถยนต์ส่วนบุคคล)

ที่มา : สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร (2559)

2.4.4 การจัดเส้นทางสัญจรเพื่อการท่องเที่ยว

วิฑูรย์ เหลียงรุ่งเรือง และคณะ (2552) กล่าวถึง การจัดเส้นทางสัญจรเพื่อการท่องเที่ยวไว้ว่า การจัดเส้นทางสัญจรเพื่อการท่องเที่ยว คือ เส้นทางที่กำหนดขึ้นเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถพบเห็นหรือเข้าชมจุดที่น่าสนใจตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้ง่าย สะดวก ปลอดภัย ได้รับความรู้และความเพลิดเพลินจากการใช้เส้นทางที่จัดทำขึ้น เส้นทางท่องเที่ยวอาจเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติจากการที่นักท่องเที่ยวหลาย ๆ กลุ่มใช้เส้นทางเดิมซ้ำอยู่เป็นประจำ เส้นทางท่องเที่ยวนี้อาจเป็นเส้นทางรถยนต์ ทางเท้า ทางเรือ ทางจักรยาน หรือทางอื่น ๆ อาจใช้ร่วมกับเส้นทางสัญจรปกติของเมืองหรืออาจเป็นการกำหนดเส้นทางขึ้นมาเฉพาะเป็นพิเศษ

ข้อพิจารณาในการจัดเส้นทางสัญจรเพื่อการท่องเที่ยว

1. การกำหนดเส้นทาง ควรสำรวจและสังเกตการณ์จากพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เป็นอยู่ ประกอบกับแนวโน้มที่ควรจะเป็นในการจัดเส้นทาง ควรเริ่มต้นจากการพิจารณาดำแหน่งของแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ และจัดลำดับความสำคัญและความน่าสนใจ จากนั้นจึงพิจารณาความสามารถในการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

2. การจัดเส้นทางในลักษณะวงจรบรรจบ ทำให้นักท่องเที่ยวได้พบเห็นสิ่งแปลกใหม่ เกิดความเพลิดเพลินไปตลอดทางโดยไม่ต้องกลับเส้นทางเดิม ซึ่งการย้อนกลับไปเส้นทางเดิมจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายและเสียเวลา อีกทั้งยังเกิดความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มย่อยที่ต้องการทิ้งพาหนะหรือสัมภาระของตนเองไว้ยังจุดเริ่มต้น

3. การจัดเส้นทางให้มีความแตกต่างภายในเมือง การกำหนดเส้นทางอาจจัดทำขึ้นหลายเส้นทาง หรือหลายระบบก็ได้ เพื่อเป็นทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวที่มีเวลามากน้อยต่างกัน ความแตกต่างกันอันเนื่องมาจากความสนใจของนักท่องเที่ยว

4. ควบคุมเส้นทางและรูปแบบของการสัญจรไม่ให้เกิดความสับสน การเข้าถึงและเดินทางจะต้องควบคุมได้ง่ายไม่สับสน

5. การให้ข้อมูลข่าวสารในเส้นทาง จัดทำการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลกับนักท่องเที่ยวตลอดเวลาอย่างสม่ำเสมอ ด้วยระบบป้ายหรือด้วยวิธีอื่น ๆ เพื่อช่วยบอกทิศทาง ตำแหน่งที่ตั้งและระยะทาง เช่น ช่วยนักท่องเที่ยวกำหนดทิศทางด้วยที่หมายตา (Landmark) การสร้างความต่อเนื่องของเส้นทางด้วยการใช้วัสดุปูพื้นทางเท้าที่เหมือนกันไปตลอดทาง เป็นต้น

6. พิจารณาจัดประเภทของพาหนะตามสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศ เส้นทางท่องเที่ยวอาจใช้พาหนะในการเดินทางต่างกัน ทำให้เกิดความน่าสนใจที่แตกต่างตามความเหมาะสมของลักษณะเฉพาะของพื้นที่นั้น ๆ

7. จุดเริ่มต้นของเส้นทางท่องเที่ยวควรจะเข้าถึงได้ง่าย มีข้อมูลด้านการท่องเที่ยวต่าง ๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวใช้ประกอบในการพิจารณาและตัดสินใจวางแผนการเดินทาง อีกทั้งควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ไว้บริการ เช่น ที่จอดรถ ที่พัก ห้องน้ำ เป็นต้น ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้ไม่จำเป็นต้องมีทีเดียว อาจกระจายตัวอยู่ตามแหล่งท่องเที่ยวก็ได้

8. ควรมีความต่อเนื่องกับเส้นทางท่องเที่ยวบริเวณรอบพื้นที่ที่พัฒนาด้วย

9. ควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกระหว่างทางตามสมควร อาทิเช่น ร้านอาหาร ร้านขายของชำ ร้านขายของที่ระลึก เป็นต้น

10. ควรมีการบริการให้ข้อมูลโดยมีเจ้าหน้าที่ให้บริการข้อมูลตามจุดต่าง ๆ หรือจัดทำเอกสาร แผ่นประกาศ ป้ายสื่อความหมายบริเวณตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ และข้อมูลดังกล่าวควรประกอบด้วย ข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยว ข้อมูลเกี่ยวกับที่พัก ร้านอาหาร การสัญจร และด้านความปลอดภัย เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถช่วยเหลือตนเองได้

11. ลักษณะทางกายภาพของสิ่งก่อสร้างและสิ่งอำนวยความสะดวก ควรจะเป็นรูปแบบของศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของเมืองที่นำมาปรับปรุงให้สอดคล้องกับความสะดวกในการให้บริการ

12. ควรมีการดูแลรักษาสถานที่และส่วนบริการต่าง ๆ ให้สะอาดเรียบร้อยและใช้งานได้อยู่ตลอดเวลา

2.4.5 ประเภทของการปั่นจักรยาน

Rotar (2012) กล่าวว่า การปั่นจักรยานมีหลากหลายประเภทซึ่งส่งผลต่อประสบการณ์ที่แตกต่างกัน โดยการปั่นจักรยานสามารถแบ่งออกได้เป็นหลายประเภทตามความตั้งใจของผู้ปั่น ลักษณะธรรมชาติของการปั่น และชนิดของจักรยาน

1. การปั่นจักรยานในชีวิตประจำวัน ประกอบด้วย การปั่นจักรยานไปทำงาน ไปโรงเรียน ไปซื้อของ หรือไปธุระ โดยมีความตั้งใจของผู้ปั่น คือ การไปถึงที่หมายโดยรวดเร็ว และปลอดภัย
2. การปั่นจักรยานเพื่อการกีฬา หมายรวมถึง การฝึกซ้อมและแข่งขันจักรยานในแบบต่าง ๆ เช่น การปั่นบนถนน การปั่นตามเส้นทางภูเขา (การปั่นขึ้นเขา-ลงเขา การปั่นผาดโผน การปั่นข้ามประเทศ การปั่นเพื่อผจญภัย) รวมถึงการปั่นจักรยานในทวิกีฬาและไตรกีฬา
3. การปั่นจักรยานเพื่อการกีฬาและนันทนาการ เป็นการปั่นจักรยานเพื่อการผ่อนคลาย ในขณะที่เดียวกันก็หวังว่าร่างกายจะแข็งแรงพอที่จะเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับการปั่นจักรยานได้
4. การปั่นจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวระยะสั้น มีระยะเวลาไม่เกินหนึ่งวัน ผู้ปั่นมีความตั้งใจที่จะใช้เวลากับการผ่อนคลายในธรรมชาติ โดยสิ่งสำคัญคือประสบการณ์ที่ได้รับความสะดวกสบาย และความปลอดภัยบนท้องถนน โดยทั่วไประยะทางสำหรับการปั่นจักรยานประเภทนี้อยู่ที่ระหว่าง 25 กิโลเมตรและ 50 กิโลเมตร สูงสุดไม่เกิน 80 กิโลเมตร ทั้งนี้การท่องเที่ยวนี้ สามารถผสมผสานกับการเดินทางวิธีอื่นได้เช่นกัน (รถยนต์ รถประจำทาง รถไฟ)
5. การปั่นจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวระยะยาว มักใช้เวลามากกว่าหนึ่งวันในการท่องเที่ยว จุดหมายและเส้นทางจะถูกกำหนดไว้ก่อนจะออกเดินทาง ทั้งนี้สิ่งสำคัญในการเลือกเส้นทางได้แก่ โครงสร้างพื้นฐานเพื่อการท่องเที่ยว ความสวยงามของธรรมชาติ จุดท่องเที่ยวที่น่าสนใจ และความพิเศษของพื้นที่ ในอีกด้านหนึ่ง สิ่งที่สำคัญสำหรับนักปั่นจักรยานประเภทนี้คือ การมีบริเวณที่พักตามเส้นทาง จุดบริการน้ำและอาหาร จุดให้ข้อมูลนักเดินทาง แผนที่สำหรับนักปั่น และผู้แนะนำข้อมูลเกี่ยวกับเส้นทาง ความยากในแต่ละเส้นทาง รวมถึงที่พักที่เป็นมิตรกับนักปั่นจักรยาน
6. การปั่นจักรยานเสือภูเขา โดยส่วนใหญ่การปั่นจักรยานเสือภูเขาจะทำการปั่นในบริเวณที่มีป่าและภูเขา โดยผู้ปั่นจะได้เพลิดเพลินไปกับบรรยากาศธรรมชาติ ภูมิประเทศที่แตกต่าง ซึ่งเป็นการเพิ่มความยากในการปั่น แต่ก็เพิ่มขีดความสามารถในการเข้าถึงสถานที่ต่าง ๆ บางครั้งอาจมีการจ้างคนนำเที่ยวท้องถิ่น ผู้ที่ปั่นจักรยานเสือภูเขามักเป็นคนหนุ่มสาวที่สนใจในการท่องเที่ยว
7. การปั่นจักรยานของนักท่องเที่ยว การปั่นจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเป็นการผสมผสานหลากหลายรูปแบบของการปั่นจักรยาน (การปั่นเพื่อการท่องเที่ยวระยะสั้น การปั่นเพื่อการท่องเที่ยวระยะยาว) สำหรับการปั่นประเภทนี้ นักปั่นคือนักท่องเที่ยว

8. การปั่นจักรยานแบบครอบครัว ช่วยเพิ่มความสัมพันธ์ และความเข้าใจอันดีภายในครอบครัว รวมถึงช่วยส่งเสริมการใช้ชีวิตแบบสุขภาพดี ครอบครัวที่มีเด็ก ๆ จะมองหาเส้นทางที่ง่ายและปลอดภัย เพราะความคาดหวัง ความต้องการ และเวลาที่แตกต่างกัน จึงเป็นเหตุผลให้ควรเตรียมรายการเดินทางที่แตกต่างกันตามแต่ประเภทของครอบครัว

การปั่นจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวหนึ่งที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ที่ต้องการท่องเที่ยวในแบบที่แตกต่าง และยั่งยืนได้ เนื่องจากเป็นการท่องเที่ยวที่เดินทางด้วยพาหนะที่เห็นได้ชัดว่าเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ไม่มีการปล่อยคาร์บอน ลดการใช้เชื้อเพลิง และดีต่อสุขภาพ นอกจากนี้แล้วยังทำให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสสัมผัสกับวิถีชีวิตและสถานที่ท่องเที่ยวอย่างใกล้ชิด

2.5 แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR)

ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

สุภางค์ จันทวานิช (2554) ได้อธิบายถึงการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมว่า เป็นวิธีการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมวิจัย นับตั้งแต่การระบุปัญหา การดำเนินการ การติดตามผล จนถึงขั้นประเมินผล และถือว่าชาวบ้านเป็นผู้ที่รู้ดีเท่า ๆ กับนักวิจัยหรือนักพัฒนาในการกำหนดปัญหา และการเลือกปฏิบัติการใด ๆ ก็ตามที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต ปัญหาของการวิจัยจึงเริ่มจากชาวบ้าน ไม่ใช่จากสมมติฐานของผู้วิจัย หรือนักพัฒนาแต่ฝ่ายเดียว จะเห็นว่าทั้งสามฝ่าย คือ ชาวบ้าน นักวิจัย และนักพัฒนา ต่างก็มีบทบาทเท่าเทียมกันในการร่วมกำหนดปัญหา และเลือกแนวทางปฏิบัติการ การวิจัยนี้จะเป็นการผสมผสานระหว่างความรู้เชิงทฤษฎี และระเบียบวิธีของนักวิจัย เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของนักพัฒนา และความต้องการกับความรอบรู้ของชาวบ้าน

สิทธิณัฐ ประพุทธนิติสาร (2557) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่น่าจะเหมาะสมที่สุดสำหรับการพัฒนา หรือแก้ปัญหาของคนที่อยู่กับปัญหาในบริบทชุมชน โดยมีผู้เกี่ยวข้องอย่างน้อย 3 ฝ่าย ฝ่ายแรก คือ ชาวบ้าน อันประกอบด้วย แกนนำ กลุ่มผู้ที่อยู่กับปัญหา ฝ่ายที่สอง นักพัฒนาที่มีภารกิจในชุมชน ทั้งที่มาจากหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานพัฒนาเอกชน หรือจากองค์กรศาสนา การกุศลต่าง ๆ ฝ่ายที่สาม นักวิชาการที่เป็นนักวิจัย ผู้ต้องการแสวงหาคำตอบแบบใหม่เพื่อแก้ปัญหาในชุมชน โดยมีกระบวนทัศน์ที่เฉพาะเจาะจง (Specific Paradigm) กับปัญหาหนึ่ง และเชื่อว่าเป้าหมาย คือ การแก้ไขปัญหา และการพัฒนาใหม่หรือปรับปรุงข้อค้นพบ ทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นแนวทางที่จะทำให้เกิดทฤษฎีที่เหมาะสมกับปัญหา รวมทั้งมีวิธีการวิจัย และจริยธรรมทางการวิจัย

ที่เหมาะสม ทั้งสามฝ่ายร่วมใช้กระบวนการ PAR เพื่อทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพในการวิเคราะห์ และจัดการแก้ปัญหาของกลุ่มผู้อยู่กับปัญหาให้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม จะเน้นการยอมรับ หรือความเห็นพ้องจากชาวบ้านเป็นสำคัญ

การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research) หรือ PAR เป็นกระบวนการค้นคว้าแสวงหาความรู้ตามหลักการของการวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีวัตถุประสงค์มุ่งไปที่การแก้ปัญหาในการพัฒนา โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน (กลุ่มเป้าหมาย) ทั้งในแง่ของผู้ร่วมกระบวนการวิจัย และผู้มีส่วนในการใช้ประโยชน์ของการวิจัย การใช้ PAR อย่างถูกต้องจะเกิดผลสัมฤทธิ์กับกลุ่มเป้าหมายอย่างน้อย 3 ประการ คือ 1) ได้เรียนรู้เพิ่มขึ้น 2) มีการกระทำมากขึ้น และ 3) มีการเผยแพร่พลังความรู้กันมากขึ้น ดังนั้น PAR จึงไม่ใช่แค่กระบวนการสืบค้นปัญหา และแก้ปัญหาเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการกระตุ้นให้กลุ่มเป้าหมายมีการกระทำต่อปัญหาเหล่านั้น การกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดต่อปัญหาทำให้กลุ่มเป้าหมายได้มีโอกาสเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี ผลสุดท้ายกลุ่มเป้าหมายมิได้เพียงเรียนรู้การแก้ปัญหา แต่ได้เพิ่มพูนความรู้ให้พร้อมที่จะเผชิญกับปัญหาที่ยากไปกว่านี้ (เจเลียว บุรีภักดี. 2545)

กิจกรรมของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีลักษณะ 3 ประการที่เชื่อมโยงเข้าด้วยกันอย่างผสมกลมกลืน คือ

1. เป็นการค้นคว้าวิจัยเพื่อให้ได้คำตอบที่จำเป็น เช่น ข้อมูลความจริงปัญหาเชิงพัฒนาที่จะต้องแก้ไข สมมติฐานสำหรับการทดสอบต่อไป แผนการดำเนินงานสำหรับการพัฒนา หรือแก้ปัญหา และการติดตามประเมินผลการพัฒนาแก้ไขปัญหา

2. เป็นการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่มเป้าหมาย ผู้ซึ่งเป็นทั้งผู้ร่วมดำเนินการวิจัย และผู้ได้รับผลลัพธ์ของการวิจัย

3. เป็นการปฏิบัติการในการดำเนินชีวิตจริง มิใช่เป็นการจำลองจากชีวิตจริงมาเพื่อการวิจัย และผู้เข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัยจะเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกิจกรรมครั้งนี้

ดังนั้น การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จึงเป็นการวิจัยโดยใช้วิธีการให้ชุมชน หรือผู้แทนทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการแก้ไข หรือพัฒนา โดยเน้นถึงการวิเคราะห์ปัญหา และศึกษาหาแนวทางการแก้ปัญหา การวางแผนโครงการ การปฏิบัติตามแผน และการติดตามประเมินผลการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลร่วมกันกับชุมชน หรือผู้แทนทุกภาคส่วนเพื่อนำไปสู่การแก้ไขพัฒนา และการพัฒนาในอนาคต

ขั้นตอนของกระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

จากงานวิจัยของ สำราญ กำจัดภัย (2553) ได้ทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และปรับขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมได้เป็น 6 ขั้นตอนหลักดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเตรียมการ ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย ๆ ได้แก่

- 1.1 เลือกชุมชนเป้าหมายที่ต้องการพัฒนา
- 1.2 เข้าสู่ชุมชน เพื่อหาความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้อง สร้างความสัมพันธ์ที่ดี และสร้างความไว้วางใจ และการยอมรับในชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นศึกษาปัญหา และกำหนดแนวทางหรือวิธีการแก้ไขประกอบด้วยกิจกรรมย่อย ๆ ได้แก่

- 2.1 สํารวจข้อมูลพื้นฐานของชุมชน
- 2.2 แนะนำให้สมาชิกในชุมชนรู้จักกับหลักการ และแนวคิดของ PAR
- 2.3 ระบุปัญหา และจัดเรียงลำดับความสำคัญของปัญหา
- 2.4 แนะนำวงจรของการวิจัยเพื่อให้รู้ว่า PAR นั้นจะนำไปสู่การแก้ปัญหาของชุมชนโดยผ่านกระบวนการวิจัย
- 2.5 เลือกประเด็นปัญหาที่จะวิจัยจากปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน
- 2.6 วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา และกำหนดวิธีการหรือทางเลือกในการแก้ไข
- 2.7 เสนอผลการวิเคราะห์ปัญหา และวิธีการไขต่อชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 วางแผนปฏิบัติการแก้ปัญหา ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย ๆ ได้แก่

- 3.1 ตั้งทีมงานจัดทำแผนปฏิบัติการแก้ปัญหาให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนปฏิบัติการพอสังเขป
- 3.2 จัดทำแผนปฏิบัติการแก้ปัญหาตามวิธีการที่กำหนดไว้ โดยแนวทางการจัดทำแผนนั้น ควรให้ครอบคลุมตามประเด็นคำถามหลัก ๆ ดังนี้ ปัญหาที่ต้องการแก้ไขคืออะไร คาดหวังให้เกิดผลลัพธ์อะไรบ้างกับชุมชนหลังปัญหานั้นได้รับการแก้ไข การที่จะบรรลุตามผลลัพธ์ที่คาดหวังนั้น ๆ จะต้องทำโครงการอะไรบ้าง ใครหรือกลุ่มใดเป็นผู้รับผิดชอบแต่ละโครงการ และแต่ละโครงการจะดำเนินการช่วงไหน ใช้เวลานานเท่าไร
- 3.3 กำหนดรายละเอียดของโครงการที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการ เช่น วัตถุประสงค์ของโครงการคืออะไร ประกอบด้วยกิจกรรมอะไรบ้าง แต่ละกิจกรรมมีขั้นตอนการดำเนินงานอย่างไร ใครรับผิดชอบ มีแหล่งทุนหรือทรัพยากรซึ่งเป็นปัจจัยป้อนอะไรบ้าง มีแนวทางการติดตาม และประเมินผลโครงการ หรือกิจกรรมต่าง ๆ อย่างไร รวมทั้งมีการจัดทำกำหนดการหรือปฏิทินปฏิบัติงานอย่างชัดเจนหรือไม่

ขั้นตอนที่ 4 วางแผนการติดตามและประเมินโครงการประกอบด้วยกิจกรรมย่อย ๆ ได้แก่

- 4.1 ตั้งทีมงานติดตามและประเมินโครงการ และให้ความรู้เกี่ยวกับการติดตามและประเมินโครงการพอสังเขป

4.2 กำหนดวัตถุประสงค์ของการติดตามและประเมินโครงการ ระบุชนิด ประเภทของข้อมูลที่จะใช้ ประเมินผล แหล่งข้อมูล วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ วิธีวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผล

4.3 จัดทำกำหนดการในการติดตาม และประเมินผลในแต่ละกิจกรรม

4.4 ชี้แจงแผนการติดตาม และประเมินโครงการให้ผู้รับผิดชอบโครงการทราบ

ขั้นตอนที่ 5 ปฏิบัติการตามแผนที่วางไว้ ซึ่งการทำงานในขั้นตอนนี้ จะมีลักษณะผสมผสานกันแบบเป็นวงจรตามกระบวนการวิจัยปฏิบัติการ PAOR กล่าวคือ P=Plan (วางแผน) A=Act (ปฏิบัติตามแผน) O=Observe (สังเกต ตรวจสอบ) และ R=Reflect (ให้ข้อมูลย้อนกลับ เพื่อการปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาให้ดีขึ้น) และเมื่อโครงการสิ้นสุดมีการประเมินผลในภาพรวม ดังนั้น ขั้นตอนนี้ จึงประกอบด้วยกิจกรรมย่อย ๆ ได้แก่

5.1 นำแผนการปฏิบัติการแก้ปัญหา หรือแผนปฏิบัติงานตามกิจกรรมต่าง ๆ ที่ระบุไว้ในโครงการ และแผนการติดตามและประเมินโครงการ (Plan) ไปปฏิบัติจริง (Act)

5.2 ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลระหว่างการทำงาน (Observe) และให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อประกอบการพิจารณาวางแผนปรับปรุงแก้ไขงาน หรือพัฒนาดีขึ้น (Reflect) โดยทีมงานติดตามและประเมินโครงการ ร่วมกับกลุ่มทำงานของโครงการ

5.3 วางแผนปรับปรุงหรือพัฒนางาน (Plan) ลงมือปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาให้ดีขึ้นตามแผนใหม่ที่วางไว้ (Act) ดำเนินการตามวงจร PAOR ไปเรื่อย ๆ จนกว่าปัญหานั้นได้รับการแก้ไข หรือพัฒนาไปในทิศทางที่ต้องการ

5.4 ประเมินรวมเมื่อเสร็จสิ้นโครงการ

ขั้นตอนที่ 6 การเตรียมการถอนตัวและเผยแพร่ผลงาน เป็นขั้นตอนสร้างทักษะในการใช้ PAR ในชุมชน ก่อนนักวิจัยภายนอกจะถอนตัวออกจากชุมชนเป้าหมาย และเผยแพร่งานวิจัย ซึ่งการถอนตัวของนักวิจัยต้องค่อยเป็นค่อยไป และจะคอยช่วยเหลือชุมชนในการใช้ PAR ในปัญหาที่ซับซ้อน มีการเยี่ยมเยียนชุมชนเป็นระยะ ๆ หรือสร้างเครือข่ายกลุ่ม PAR ในท้องถิ่นอื่น ๆ

จากแนวคิดดังกล่าวผู้วิจัยสรุปว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research) หรือเรียกย่อ ๆ ว่า PAR หมายถึง การศึกษาวิจัยปรากฏการณ์ทางสังคมเพื่อแก้ปัญหาของกลุ่มผู้ปฏิบัติงานร่วมกันอย่างน้อย 3 ฝ่าย ฝ่ายแรกคือ กลุ่มผู้อยู่กับปัญหา ใกล้เคียง แก่นนำชุมชนและชาวบ้าน ฝ่ายที่สอง นักพัฒนาที่มีภารกิจในชุมชน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ฝ่ายที่สาม นักวิชาการ หรือนักวิจัย

2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

สุธี วรประดิษฐ์ (2553) ได้รวบรวมแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนไว้ดังนี้ แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community's Participation) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชนบททั้งนี้ ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ที่มุ่งเน้นคนเป็นสำคัญมากกว่าการเติบโตทางเศรษฐกิจ ได้พยายามเปลี่ยนแปลงแนวทางการพัฒนาจากระดับบนลงล่าง (Top – down) มาเป็นจากระดับล่างขึ้นบน (Bottom – up) แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Oakley and Marsden (1984) ได้กล่าวว่า แนวทางจากระดับล่างขึ้นบนนี้ เกี่ยวข้องอย่างยิ่งกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นสิ่งที่ขาดหาย (Missing Ingredient) ในกระบวนการพัฒนา การมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น มีนักวิชาการได้อธิบายและให้ความหมาย ปัจจัย ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน รูปแบบของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาไว้ดังนี้

2.6.1 ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชน

พัชรินทร์ แก้วขาว (2547) ได้เสนอความหมายของการมีส่วนร่วมไว้กว้าง ๆ คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนจะนำมาซึ่งโอกาสที่จะทำให้สมาชิกของชุมชนและสังคมสามารถเข้ามามีส่วนร่วม อีกทั้งมีอิทธิพลในกระบวนการพัฒนาและในการแบ่งสรรผลของการพัฒนาอย่างเป็นธรรม ซึ่งหมายถึง การเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกันในประเด็นของการสนับสนุนกระบวนการพัฒนา การแบ่งสรรผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเป็นธรรม การตัดสินใจในรูปของการกำหนดเป้าหมาย การวางนโยบาย การวางแผน และการปฏิบัติตาม

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (2549) กล่าวว่า การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา เป็นสิ่งที่มีประโยชน์และสำคัญมาก เพราะจะทำให้เกิดการพัฒนายั่งยืนและเกิดความเจริญงอกงามในตัวเอง แม้รัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ถอนตัวออกจากชุมชนไปแล้ว การพัฒนายังดำเนินการต่อไป เพราะทั้งประชาชนหรือตัวแทนของประชาชนในแต่ละชุมชนจะเป็นผู้ที่มีความรู้ และเข้าใจกระบวนการพัฒนาได้ดีที่สุด และการตัดสินใจมีส่วนร่วมจะต้องถูกตอบสนองต่อความต้องการและปัญหาของชุมชนได้ตรงเป้าหมายที่สุด

การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นหรือในกระบวนการของชุมชนท้องถิ่น ย่อมสร้างให้เกิดการเรียนรู้ได้ตั้งแต่เริ่มโครงการจนถึงสิ้นสุดโครงการ และสร้างพลังผลักดันให้ริเริ่มโครงการหรือการดำเนินงานอื่น ๆ ได้อีก แต่อีกนัยหนึ่งกระบวนการเข้าร่วมของประชาชน และพัฒนาการที่เกิดขึ้น ย่อมแสดงให้เห็นนัยทางการเมืองของการมีส่วนร่วม ด้วยเหตุผลที่ว่า การพัฒนาเป็นกิจกรรมที่ภาครัฐมีบทบาทหลักมาอย่างยาวนาน ภาครัฐเป็นฝ่ายศึกษาและวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา กำหนดเป้าหมาย และยุทธศาสตร์ของการพัฒนา ตลอดจนเป็นฝ่ายจัดสรรและควบคุมการใช้ทรัพยากร จึงเป็นการพัฒนาที่มาจากเบื้องบน โดยประชาชนไม่มีโอกาสเรียนรู้ และจัดการกับการเปลี่ยนแปลงที่ตน

เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียด้วย การมีส่วนร่วมจึงเป็นทางเลือกในการพัฒนาที่ได้มีความหมายเพียงการให้โอกาสแก่ประชาชนที่จะเข้าร่วมแต่เป็นการคืนสิทธิ และอำนาจให้ประชาชนในการกำหนดอนาคตของตนเอง โดยพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการและควบคุมการใช้ทรัพยากรของชุมชน ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมและกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง (Kasperson. RE. and Breitbat. 1985)

นอกจากนี้ สุชาติ จักรพิสุทธิ์ (2547) ศึกษาเรื่องชุมชนกับการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

1. ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านเหตุผล โดยการเปิดโอกาสให้สังคมองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน ประชาชนมีบทบาทหลักตามสิทธิ หน้าที่ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ตั้งแต่การคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ วางแผน การร่วมปฏิบัติและการรับผิดชอบในผลกระทบที่เกิดขึ้น รวมทั้งส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนให้การดำเนินงานเกิดผลประโยชน์ต่อชุมชนตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดด้วยความสมัครใจ

2. ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ เป็นการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ อารมณ์ รวมทั้งค่านิยมของประชาชนเป็นเครื่องชี้นำตนเองให้เข้ามามีส่วนร่วม แสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การกระทำที่บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทำให้ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมเกิดความผูกพัน มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อกิจกรรมที่ดำเนินงานด้วยความสมัครใจ

2.6.2 ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน

การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน เพื่อการกระทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนนั้น มีนักวิชาการได้เสนอแนวคิดถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน ดังนี้

อภิญา กังสนารักษ์ (2548) ได้สรุปขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการ ร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ร่วมตัดสินใจกำหนดความต้องการ และร่วมลำดับความสำคัญของความต้องการ

2. การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทาง การดำเนินงาน รวมถึงทรัพยากรและแหล่งวิทยากรที่จะใช้ในโครงการ

3. การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการ ทำประโยชน์ให้แก่โครงการ โดยร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ เพื่อให้รู้ว่าผลจากการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยสามารถกำหนดการประเมินผลเป็นระยะต่อเนื่องหรือประเมินผลรวมทั้งโครงการในคราวเดียวกันได้

อคิน รพีพัฒน์ (2547) ได้สรุปขั้นตอนการมีส่วนร่วมแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. การกำหนดปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข
2. การตัดสินใจเลือกแนวทาง และวางแผนพัฒนา แก้ไขปัญหา
3. การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน
4. การประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของนักวิชาการหลาย ๆ ท่าน สามารถสรุปข้อมูลของการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น เกิดจากจิตใจที่ต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง หรือเกิดจากการขอความร่วมมือ เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายเพื่อการพัฒนา หรือกระทำกิจกรรมร่วมกันและก่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมในสังคมนั้น โดยกระบวนการของการมีส่วนร่วม คือ ร่วมคิดวิเคราะห์ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมติดตามและประเมินผล

2.7 แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค(SWOT Analysis)

ทิพวรรณ สุทธิธรรม (2560) กล่าวว่า การวิเคราะห์สวอต (SWOT Analysis) หรือในชื่อไทยชื่ออื่น เช่น การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ หรือการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อม เป็นเครื่องมือในการประเมินสถานการณ์สำหรับองค์กร หรือโครงการ ซึ่งช่วยผู้บริหารกำหนด จุดแข็งและจุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายใน โอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก ตลอดจนผลกระทบที่มีศักยภาพจากปัจจัยเหล่านี้ต่อการทำงานขององค์กร

คำว่า “สวอต” หรือ “SWOT” นั้นมาจากตัวย่อภาษาอังกฤษ 4 ตัว ได้แก่

S มาจาก Strengths หมายถึง จุดเด่นหรือจุดแข็ง ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยภายใน เป็นข้อดีที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายในหน่วยงาน การสนับสนุนจากภายในหน่วยงาน หรือปัจจัยภายในที่สนับสนุนหรือเอื้ออำนวยต่อหน่วยงาน เช่น บุคลากรภายในหน่วยงานให้การสนับสนุนเพราะได้รับผลประโยชน์ร่วมด้วยหรือสภาพทางเศรษฐกิจของหน่วยงานมีความมั่นคง

W มาจาก Weaknesses หมายถึง จุดด้อยหรือจุดอ่อน ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยภายใน เป็นปัญหาหรือข้อบกพร่องจากภายในหน่วยงานหรือปัจจัยภายในที่ไม่สนับสนุนหรือไม่เอื้ออำนวยต่อหน่วยงาน เช่น บุคลากรภายในหน่วยงานไม่ชอบการเปลี่ยนแปลง และต่อต้านการเปลี่ยนแปลงหากตนเองต้องเสียผลประโยชน์ที่เคยได้รับหรือต้องทำงานเพิ่มมากขึ้น

O มาจาก Opportunities หมายถึง โอกาส ซึ่งเกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นผลจากการที่สภาพแวดล้อมภายนอกของหน่วยงานเอื้อประโยชน์หรือส่งเสริมการดำเนินงานขององค์กร โอกาสแตกต่างจากจุดแข็งตรงที่โอกาสนั้นเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมภายนอก แต่จุดแข็งนั้นเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมภายใน จะต้องเสาะแสวงหาโอกาสอยู่เสมอ และใช้ประโยชน์จากโอกาสนั้น

T มาจาก Threats หมายถึง อุปสรรค ซึ่งเกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นข้อจำกัดที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอก ซึ่งธุรกิจจำเป็นต้องปรับกลยุทธ์การตลาดให้สอดคล้องและพยายามขจัดอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้ได้จริง

ภทิธึมา แม่นสอน (2564) กล่าวว่า คำว่า "สวอต" หรือ "SWOT" นั้นมาจากตัวย่อภาษาอังกฤษ 4 ตัวโดยจะให้ความหมาย และคำจำกัดความของการวิเคราะห์ในแต่ละประเด็น ดังต่อไปนี้

1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน

การประเมินสภาพแวดล้อมภายในองค์กร จะเกี่ยวกับการวิเคราะห์และพิจารณาทรัพยากรและความสามารถภายในองค์กรทุกด้าน เพื่อที่จะระบุจุดแข็งและจุดอ่อนขององค์กรแหล่งที่มาเบื้องต้นของข้อมูลเพื่อประเมินสภาพแวดล้อมภายใน คือ ระบบข้อมูลเพื่อการบริหารที่ครอบคลุมทุกด้านทั้งในด้านโครงสร้าง ระบบ ระเบียบ วิธีปฏิบัติงาน บรรยากาศในการทำงานและทรัพยากรในการบริหาร (คน เงิน วัสดุการจัดการ) รวมถึงการพิจารณาผลการดำเนินงานที่ผ่านมาขององค์กร เพื่อที่จะเข้าใจสถานการณ์และผลกลยุทธ์ก่อนหน้านี้ด้วย โดยจะมีองค์ประกอบสำคัญดังนี้

1.1) จุดแข็ง (Strength) หมายถึง จุดเด่นหรือจุดแข็ง ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยภายใน เป็นข้อดีหรือผลกระทบทางด้านบวกที่เกิดขึ้นจากสิ่งแวดล้อมภายในขององค์กรหรือหน่วยงาน กล่าวโดยทั่วไปธุรกิจทุกแห่งควรต้องทราบถึงความสามารถที่เป็นจุดเด่นของตนเอง องค์กรจะต้องใช้ประโยชน์จากจุดแข็งในการกำหนดกลยุทธ์ การตลาด การบริหาร การเงิน การผลิตการวิจัยและพัฒนา เป็นต้น เพื่อวิเคราะห์หาจุดแข็งเพื่อนำมากำหนดเป็นกลยุทธ์หรือแนวทางในการดำเนินงานต่าง ๆ ให้ตนเองมีความโดดเด่นหรือสร้างภาพลักษณ์ที่แตกต่างไปจากคู่แข่ง

1.2) จุดอ่อน (Weakness) หมายถึง จุดด้อยหรือจุดอ่อน ซึ่งเป็นปัญหา ข้อบกพร่องหรือผลกระทบทางด้านลบที่เกิดขึ้นจากสิ่งแวดล้อมภายในขององค์กรหรือหน่วยงาน ข้อเสียเปรียบในการดำเนินธุรกิจที่ไม่สามารถกระทำได้ดี และส่งผลให้บริษัทเกิดความเสียเปรียบในการดำเนินงาน

2) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก

ภายใต้การประเมินสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กรนั้น สามารถค้นหาโอกาสและอุปสรรคทางการดำเนินงานขององค์กรที่ได้รับผลกระทบจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจทั้งใน และระหว่างประเทศ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์กร เช่น อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ นโยบาย การเงิน การงบประมาณ สภาพแวดล้อมทางสังคม เช่น ระดับการศึกษาและอัตรารู้หนังสือของประชาชน การตั้งถิ่นฐานและการอพยพของประชาชน ลักษณะชุมชน ขนบธรรมเนียมประเพณีค่านิยม ความเชื่อ และวัฒนธรรม สภาพแวดล้อมทางการเมืองโดยจะมีองค์ประกอบสำคัญดังนี้

2.1) โอกาส (Opportunity) หมายถึง สภาพแวดล้อมภายนอกที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานขององค์กรหรือหน่วยงาน ผลกระทบที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมภายนอกของธุรกิจที่ส่งผลทางด้านบวกต่อการ

ดำเนินงาน โดยผู้บริหารจะต้องมีการตรวจสอบสิ่งแวดล้อมภายนอกอยู่เสมอ เพื่อปรับปรุงกลยุทธ์ต่าง ๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ รวมทั้งต้องคาดคะเนการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอกได้ เช่น ภาวะเศรษฐกิจ สังคม การเมือง กฎหมาย เทคโนโลยีและการแข่งขันอยู่เป็นระยะ ๆ เพื่อรับมือจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอกเหล่านี้

2.2) อุปสรรค (Threat) หมายถึง สภาพแวดล้อมภายนอกที่คุกคามหรือมีผลเสียต่อการดำเนินงานขององค์กรหรือหน่วยงาน ซึ่งผู้บริหารจำเป็นต้องระมัดระวังในสิ่งที่เป็นข้อจำกัดของการดำเนินงาน เนื่องจากเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดผลเสียหายได้ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขข้อจำกัดหรืออุปสรรคไม่ให้เกิดขึ้นได้

พรรณระพี อำนวยสิทธิ (2560) ได้อธิบาย SWOT Analysis ว่าเป็นการวิเคราะห์สภาพองค์กรหรือหน่วยงานในปัจจุบัน เพื่อหาจุดแข็ง จุดเด่น จุดด้อย หรือสิ่งทีอาจเป็นปัญหาสำคัญในการดำเนินงานสู่สภาพที่ต้องการในอนาคต หลักกาสำคัญของ SWOT คือการวิเคราะห์โดยการสำรวจสภาพการณ์ 2 ด้าน คือ สภาพการณ์ภายใน และสภาพการณ์ภายนอก

ดังนั้นการวิเคราะห์ SWOT จึงเรียกได้ว่าเป็นการวิเคราะห์สภาพการณ์ (situation analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน เพื่อให้รู้ตนเอง รู้จักสภาพแวดล้อม ชัดเจน และวิเคราะห์โอกาส อุปสรรค การวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ทั้งภายนอกและภายในองค์กร ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารขององค์กรทราบถึงการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายนอกองค์กร ทั้งสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดกลยุทธ์ และการดำเนินตามกลยุทธ์ขององค์กรที่เหมาะสมต่อไป

ซึ่งประโยชน์ของการวิเคราะห์ SWOT จะช่วยให้เข้าใจอิทธิพลของการดำเนินงานขององค์กร จุดแข็งขององค์กรจะเป็นความสามารถภายในที่ถูกใช้ประโยชน์ เพื่อการบรรลุเป้าหมาย ในขณะที่จุดอ่อน อาจจะทำลายผลการดำเนินงาน โอกาสทางสภาพแวดล้อมจะเป็นสถานการณ์ที่ให้โอกาสเพื่อบรรลุเป้าหมายองค์กร ในทางกลับกันอุปสรรคทางสภาพแวดล้อมจะเป็นสถานการณ์ที่ขัดขวางการบรรลุเป้าหมายขององค์กร ผลจากการวิเคราะห์ SWOT จะใช้เป็นแนวทางในการกำหนดวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ เพื่อให้องค์กรเกิดการพัฒนาไปในทางที่เหมาะสมสำหรับขั้นตอน/วิธีการดำเนินการวิเคราะห์ SWOT จะครอบคลุมขอบเขตของปัจจัยที่กว้าง ด้วยการระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคขององค์กร ทำให้มีข้อมูลการกำหนดทิศทางหรือเป้าหมายที่จะถูกสร้างขึ้นมาจากจุดแข็งขององค์กร และแสวงหาประโยชน์จากโอกาสทางสภาพแวดล้อม และสามารถกำหนดกลยุทธ์ที่มุ่งเอาชนะอุปสรรคทางสภาพแวดล้อมหรือลดจุดอ่อนขององค์กรให้มึนน้อยที่สุดได้

การวิเคราะห์ SWOT ขององค์กร จะอยู่ในสถานการณ์ 4 รูปแบบดังนี้

สถานการณ์ที่ 1 (จุดแข็ง-โอกาส) สถานการณ์นี้เป็นสถานการณ์ที่พึงปรารถนาที่สุด เนื่องจากองค์กรค่อนข้างจะมีหลายอย่าง ดังนั้น ผู้บริหารองค์กรควรกำหนดกลยุทธ์เชิงรุก (Aggressive – Strategy) เพื่อดึงเอาจุดแข็งที่มีอยู่มาเสริมสร้างและปรับใช้ในโอกาสต่าง ๆ ที่เปิดมาหาประโยชน์อย่างเต็มที่

สถานการณ์ที่ 2 (จุดอ่อน-อุปสรรค) สถานการณ์นี้เป็นสถานการณ์ที่เลวร้ายที่สุด เนื่องจากองค์กรกำลังเผชิญอยู่กับอุปสรรคจากภายนอกและมีปัญหาจุดอ่อนภายในหลายประการ ดังนั้น ทางเลือกที่ดีที่สุดคือกลยุทธ์ การตั้งรับ หรือการป้องกันตัว (Defensive Strategy) เพื่อพยายามลดหรือหลบหนีภัยอุปสรรคต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ตลอดจนหามาตรการที่จะทำให้องค์กรเกิดความสูญเสียน้อยที่สุด

สถานการณ์ที่ 3 (จุดอ่อน-โอกาส) สถานการณ์องค์กรมีโอกาสเป็นข้อได้เปรียบด้านการแข่งขันอยู่หลายประการ แต่ติดขัดตรงที่มีปัญหาอุปสรรคเป็นจุดอ่อนอยู่หลายอย่างเช่นกัน ดังนั้นทางออกคือกลยุทธ์การพลิกตัว (Turnaround-Oriented Strategy) เพื่อกำจัดหรือแก้ไขจุดอ่อนภายในต่าง ๆ ให้พร้อมที่จะฉกฉวยโอกาสต่าง ๆ ที่เปิดให้

สถานการณ์ที่ 4 (จุดแข็ง-อุปสรรค) สถานการณ์นี้เกิดขึ้นจากการที่สภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงาน แต่ตัวองค์กรมีข้อได้เปรียบที่เป็นจุดแข็งหลายประการ ดังนั้นแทนที่จะรอจนกระทั่งสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป ก็สามารถที่จะเลือกกลยุทธ์การแตกตัว หรือขยายขอบข่ายกิจการ (Diversification Strategy) เพื่อใช้ประโยชน์จากจุดแข็งที่สามารถสร้างโอกาสในระยะยาวด้านอื่น ๆ แทน

ชยุต จิตธำรงสุนทร (2558) กล่าวว่า หลักการของ SWOT ก็คือการวิเคราะห์โดยการสำรวจจากสภาพการณ์ 2 ด้าน คือ สภาพการณ์ภายนอกและสภาพการณ์ภายใน ดังนั้น การวิเคราะห์ SWOT จึงเป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน เพื่อให้รู้ตนเอง (สภาพการณ์ภายใน) และวิเคราะห์โอกาส อุปสรรค (สภาพการณ์ภายนอก) การวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกจะทำให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในองค์กร และสิ่งที่มีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้น รวมทั้งผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดกลยุทธ์ และการดำเนินตามกลยุทธ์ของแต่ละหน่วยงานที่เหมาะสมต่อไป

ขั้นตอนในการวิเคราะห์ SWOT จะครอบคลุมขอบเขตของปัจจัยที่กว้าง ด้วยการระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของจังหวัด โดยการใช้วิธีวิเคราะห์จากแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมจากผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยคำตอบที่ได้มาทำการแบ่งแยกออกเป็นหัวข้อต่าง ๆ ตามที่กำหนด ทำให้มีข้อมูลในการกำหนดทิศทาง หรือเป้าหมายที่จะถูกสร้างขึ้นมาจากจุดแข็งของจังหวัด และแสวงหาประโยชน์จากโอกาสทางสภาพการณ์ภายนอก และสามารถกำหนดกลยุทธ์ที่มุ่งแก้ไขปัญหาลดอุปสรรค

หรือลดจุดอ่อนของจังหวัดให้มึ้น้อยที่สุดได้ การวิเคราะห์ SWOT จะต้องวิเคราะห์ทั้งสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกดังนี้

1. การประเมินสภาพแวดล้อมภายในชุมชน จะเกี่ยวกับการวิเคราะห์ และพิจารณาทรัพยากรและความสามารถของชุมชน ในทางศักยภาพด้านการท่องเที่ยว เพื่อมุ่งระบุจุดแข็งและจุดอ่อน
2. การประเมินสภาพแวดล้อมภายนอกชุมชน ภายใต้การประเมินนั้นจะค้นหาโอกาสและอุปสรรคของชุมชนในการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยว
3. ระบุสถานการณ์จากการประเมินสภาพแวดล้อม เมื่อได้ข้อมูล จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก จะนำจุดแข็งจุดอ่อนมาเปรียบเทียบกับโอกาสและอุปสรรค เพื่อดูสถานการณ์ปัจจุบันเป็นอย่างไร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจะทำอย่างไร โดยทั่วไปการวิเคราะห์ SWOT ก็จะนำมาข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ในรูปแบบความสัมพันธ์แบบเมตริกซ์ โดยใช้ตารางที่เรียกว่า TOWS Matrix โดย TOWS Matrix เป็นตารางการวิเคราะห์ที่นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัด มาวิเคราะห์เพื่อกำหนดออกมาเป็นยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ประเภทต่าง ๆ

ในการนำเทคนิคที่เรียกว่า TOWS Matrix มาใช้ในการวิเคราะห์เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์นั้น ซึ่งผลของการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในข้อมูลแต่ละคู่ดังกล่าว ทำให้เกิดยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท คือ

1. SO จุดแข็งและโอกาส ได้มาจากการนำข้อมูลของจุดแข็งและโอกาสมาเปรียบเทียบกับกัน เพื่อที่จะนำมาพิจารณาเป็นยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์เชิงรุก
2. ST จุดแข็งและอุปสรรค ได้มาจากการนำข้อมูลที่เป็นจุดแข็งและ อุปสรรคมาพิจารณาร่วมกัน เพื่อที่จะนำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์เชิงป้องกัน ทั้งนี้เนื่องจากชุมชนมีจุดแข็ง ขณะเดียวกันก็เจอกับสภาพแวดล้อมที่เป็นข้อจำกัดจากภายนอกที่ควบคุมไม่ได้ แต่ถึงกระนั้นก็ยังสามารถที่เลือกใช้จุดแข็งที่มีอยู่ในการป้องกันอุปสรรคภายนอกได้
3. WO จุดอ่อนและโอกาส ได้มาจากการจุดอ่อนและโอกาสมาพิจารณาร่วมกัน เพื่อที่จะนำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์เชิงแก้ไข ทั้งนี้เนื่องจากมีโอกาสที่จะหาแนวคิดวิธีการใหม่ ๆ มาใช้แก้ไขจุดอ่อนที่ทางชุมชนกำลังเผชิญอยู่
4. WT จุดอ่อนและอุปสรรค ที่ได้มาจากการนำจุดอ่อนและอุปสรรคมาพิจารณาร่วมกัน เพื่อที่จะนำมากำหนดยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์เชิงรับ

จากการทบทวนแนวคิดการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคครั้งนี้ ทางคณะกรรมการการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลันให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์สถานการณ์ การนำการวิเคราะห์ SWOT ไปใช้ในการกำหนดกลยุทธ์การท่องเที่ยว สามารถ

กำหนดทิศทางของชุมชนในการที่จะพัฒนาจุดแข็ง แก้ไขจุดอ่อนให้สอดคล้องกับโอกาสและอุปสรรคที่เผชิญ ดังนั้นการนำ SWOT มาเป็นเครื่องมือในการหาแนวทางแก้ไขปัญหา และพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยว จึงมีความเป็นไปได้ที่จะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนต่อไป

2.8 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

เลิศพร ภาระสกุล (2559) กล่าวว่า ผลลัพธ์ที่เกิดจากความรู้สึกเปรียบเทียบระหว่างความคาดหวังและประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวทั้งก่อน และหลังจากการไปยังแหล่งท่องเที่ยว หากนักท่องเที่ยวไปแล้วรู้สึกเป็นไปตามที่คาดหวังไว้ก็จะเกิดความรู้สึกพึงพอใจ แต่เมื่อไปยังแหล่งท่องเที่ยวแล้วเกิดประสบการณ์ที่ไม่ดี ไม่ได้เป็นไปตามความคาดหวังก็จะเกิดความรู้สึกที่ไม่พึงพอใจ ซึ่งความพึงพอใจของมนุษย์มาจากลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ 5 ขั้น (ภาพที่ 2.4) เพื่อให้เป็นไปตามที่สิ่งที่มนุษย์ต้องการตามที่คาดหวังไว้ ดังนี้ (Kotler and Keller. 2016)

1. ความต้องการทางร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานด้านปัจจัย 4 ของมนุษย์ เพื่อให้มีความเป็นอยู่ในการดำเนินชีวิต ได้แก่ น้ำ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค เพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐาน
2. ความต้องการด้านความปลอดภัย (Safety Needs) เป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องการเพื่อความอยู่รอดในชีวิตประจำวัน โดยปราศจากความกลัว ต้องการได้รับการปกป้องจากภัยอันตราย
3. ความต้องการด้านสังคม (Social Needs) เป็นความต้องการความรัก ความพึงพอใจ และเป็นที่ยอมรับจากผู้อื่นในสังคมหรือในหมู่คณะ
4. ความต้องการด้านการยกย่อง (Esteem Needs) เป็นความต้องการด้านชื่อเสียง เกียรติยศ ความนับถือจากบุคคลอื่น เพื่อเป็นหน้าเป็นตาหรือมีชื่อเสียงในสังคม
5. ความต้องการประสบความสำเร็จ (Self-Actualization Needs) เป็นความต้องการขั้นสูงสุดของมนุษย์แต่ละคน หากใครบรรลุความต้องการขั้นนี้จะได้รับการยกย่องเป็นพิเศษ

ภาพที่ 2.4 ทฤษฎีของมาสโลว์ที่ใช้อธิบายลำดับชั้นความต้องการของมนุษย์
ที่มา : (Kotler and Keller. 2016)

สรุปได้ว่าความพึงพอใจเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นมาจากความคาดหวังสิ่งต่าง ๆ ของมนุษย์ให้เป็นไปได้ในสิ่งที่ตนต้องการ เช่น จากประสบการณ์การเดินทางแต่ละครั้งของนักท่องเที่ยว หากมีประสบการณ์ที่ดีก็จะเกิดความพึงพอใจ และอาจกลับมาเที่ยวอีกครั้ง แต่หากมีประสบการณ์จากการเดินทางที่รู้สึกไม่ดีจะทำให้เกิดความไม่พึงพอใจ และไม่กลับมาเที่ยวซ้ำอีกแน่นอน จึงเห็นว่าความพึงพอใจนั้นเกิดจากความรู้สึกของมนุษย์ 2 แบบ คือ ความรู้สึกเชิงบวกและความรู้สึกเชิงลบ จึงต้องศึกษาและทำความเข้าใจถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวที่แท้จริง เพื่อให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเกิดความพึงพอใจต่อการบริการของสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ

การวัดความพึงพอใจ

การวัดความพึงพอใจให้เห็นเป็นข้อเท็จจริงนั้นทำได้ยาก เพราะไม่มีเครื่องมือใดวัดใจคนได้อย่างแท้จริง พร้อมทั้งเสนอแนวทางที่จะวัดความพึงพอใจ ดังที่ รัฐิมา รัตนพงษ์ (2558) กล่าวไว้คือ

1. การสังเกตการณ์ คือ การติดตามดูความเป็นไป และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของสิ่งที่กำลังวัดอย่างใกล้ชิดภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ การประเมินประเภทนี้ผู้ประเมินต้องมีการวางแผนล่วงหน้าเพื่อที่จะได้ใกล้ชิดกับสิ่งที่ถูกวัดจึงจะประเมินความพึงพอใจได้อย่างถูกต้อง

2. การสัมภาษณ์ คือ การวัดความพึงพอใจอีกวิธีหนึ่งซึ่งสามารถตรวจสอบข้อเท็จจริงที่ได้รับแต่ จำเป็นที่ผู้สัมภาษณ์จะต้องมีเทคนิคและความชำนาญเป็นพิเศษ เป็นวิธีที่ประหยัดและมีประสิทธิภาพ

3. การใช้แบบสอบถาม เป็นการขอความร่วมมือจากกลุ่มบุคคลที่ต้องการวัดความพึงพอใจ โดยมีคำถามที่ได้ตั้งไว้ล่วงหน้า และมีช่องให้ตอบคำถามทั้งแบบอิสระและแบบตัวเลือก

จะเห็นได้ว่า การวัดความพึงพอใจต่อการบริการนั้นสามารถที่จะทำการวัดได้หลายวิธี ทั้งนี้จะต้อง ขึ้นอยู่กับความสะดวก ความเหมาะสม ตลอดจนจุดมุ่งหมาย หรือเป้าหมายของการวัด จึงจะส่งผลให้ การวัดนั้นมีประสิทธิภาพเป็นที่น่าเชื่อถือได้

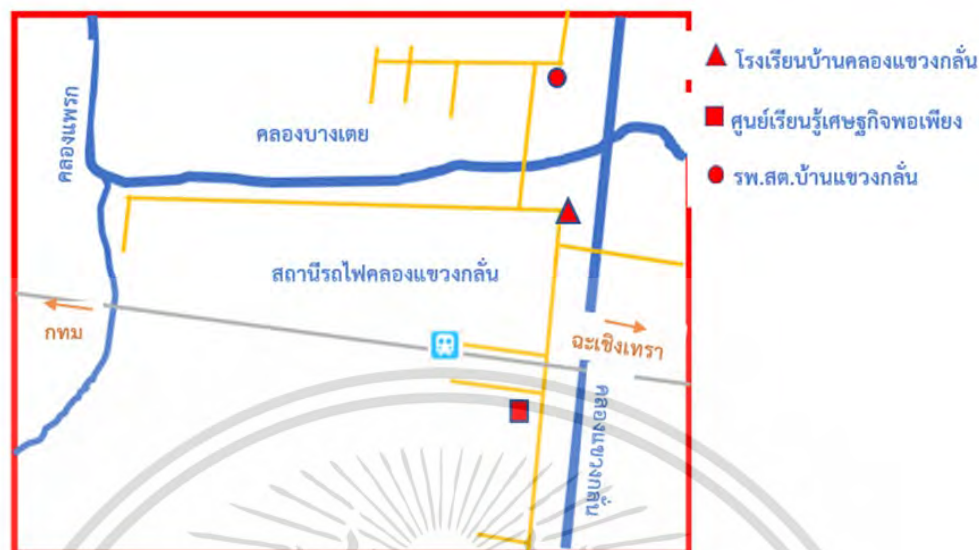
2.9 ข้อมูลพื้นที่ของชุมชนคลองแขวงกลั่น

2.9.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชน

ในอดีตชาวบ้านในพื้นที่อาศัยอยู่ริมคลองแขวงกลั่น ใช้การคมนาคมทางน้ำเป็นหลัก (ภาพที่ 2.5) โดยคนส่วนใหญ่ได้มาประกอบอาชีพในการทำไร่ด้วยเห็นว่าพื้นที่นี้อุดมสมบูรณ์ดินดีและมีน้ำล้อมรอบ พื้นที่ โดยมีกำนันกลั่นเป็นผู้พัฒนา ตั้งหลักแหล่งอยู่ที่ปากคลองนี้จึงได้ตั้งชื่อว่า “บ้านคลองแขวงกลั่น” ตั้งแต่นั้นมา อีกทั้งท้องที่บริเวณนี้มีต้นหนามเตย ซึ่งสามารถที่จะนำไปจักสานได้ ลำต้นขนาดใหญ่ขึ้นอยู่ เยอะมาก จึงเป็นที่มาของชื่อตำบล โดยตำบลบางเตย ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของ อ.เมืองฉะเชิงเทรา ข้อมูลจากองค์การบริหารส่วนตำบลบางเตย (2561) ประชากรทั้งหมด 120 ครัวเรือน 494 คน แบ่งเป็น ชาย 230 คน หญิง 264 คน อาชีพหลักทำนา จำนวน 35 ครัวเรือน เลี้ยงปลา จำนวน 27 ครัวเรือน รับจ้าง จำนวน 34 ครัวเรือน ค้าขาย จำนวน 6 ครัวเรือน มีอาชีพเสริม ปลูกข้าว ตะไคร้ จำนวน 50 ครัวเรือน รายได้เฉลี่ยของประชากร (ตามเกณฑ์ จปฐ. ปี 2552) 23,845 บาท/คน/ปี พื้นที่การ ปกครองที่อยู่อาศัย 136 ไร่ พื้นที่ทำการเกษตร 1,415 ไร่ อาณาเขตติดต่อ

2.9.2 ที่ตั้ง และอาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลหนามแดง และตำบลวังตะเคียน อำเภอมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา
ทิศใต้	ติดต่อกับ	หมู่ที่ 2 ตำบลเกาะไร่ อำเภอบ้านโพธิ์จังหวัดฉะเชิงเทรา
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลวังตะเคียน และ ตำบลโสธร อำเภอมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลคลองเปรง อำเภอมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา

ภาพที่ 2.5 แผนที่บ้านคลองแขวงกลั่น

2.9.3 ลักษณะภูมิประเทศ

ชุมชนบ้านคลองแขวงกลั่น ตั้งอยู่บนพื้นที่ราบลุ่ม ภายในตำบลประกอบด้วยลำคลองส่งน้ำหลายสายคลองที่สำคัญ คือ คลองประเวศบุรีรมย์ คลองแขวงกลั่น เป็นต้น โดยลำคลองต่าง ๆ นี้เป็นหัวใจสำคัญต่อการดำรงชีวิตของประชากรในหมู่บ้าน เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ (ทำนา เลี้ยงสัตว์ เกษตรกรรม) และใช้อุปโภคบริโภค ข้อมูลการเกษตร ทำนา ปีละ 2 ครั้ง พันธุ์ข้าวหอมปทุม ข้าวหอม 105 ทำประมง เลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไม ปลานิล ปลาตะกิม ปลากระพง ทำเกษตรผสมผสาน ปลูกตะไคร้ ข่า ใบเตย ปัญหาชุมชนด้านสังคม มีปัญหาสารเสพติด และการพนันของวัยรุ่นในชุมชน ไม่มีการรวมกลุ่มสร้างอาชีพอย่างจริงจัง ปัญหาด้านเศรษฐกิจ มีปัญหาหนี้สิน และรายได้ต่ำจากภาคการเกษตร ปัญหาการว่างงาน และปัญหาการขาดตลาดจำหน่ายสินค้า ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม มีปัญหาน้ำเสียจากครัวเรือน และโรงงานส่งผลต่ออาชีพการเลี้ยงกุ้ง และอาชีพประมง ปัญหาสารเคมีจากการทำนา (องค์การบริหารส่วนตำบลบางเตย. 2561)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ครรชิต มालะโภชน์ และทักษิณา สมบูรณ์ (2559) ได้ศึกษาการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ กรณีศึกษาตำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ตำบลคลองเขื่อน ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับการวิจัยแบบมีส่วนร่วม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยว แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติพรรณนา และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ตำบลคลองเขื่อนมีทรัพยากรการท่องเที่ยว สินค้าเกษตรและวัฒนธรรมที่เหมาะสมแก่การส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร การศึกษาพฤติกรรมและความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวพบว่านักท่องเที่ยวสนใจศึกษาโครงการพระราชดำริชมความสวยงามของธรรมชาติและบรรยากาศของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เรียนรู้การทำสวนผลไม้และการทำเกษตรแบบผสมผสาน การเรียนรู้จากศูนย์เรียนรู้และถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านการเกษตร ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้ตำบลคลองเขื่อนพบว่าที่พักแรมมีความเหมาะสมมากที่สุด รองลงมาคือความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ของเจ้าของสถานที่และความเหมาะสมของแหล่งเรียนรู้สวนเกษตรตามลำดับส่วนปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือความชัดเจนของป้ายบอกทิศทาง

วริศรา สมเกียรติกุล (2561) ได้ศึกษาการสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อำเภอยะยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและบริบทของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของอำเภอยะยา และเพื่อสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของอำเภอยะยา กลุ่มเป้าหมายคือ ผู้ปกครองท้องที่ หน่วยงานราชการ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการ และประชาชนในชุมชน ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง จำนวน 225 ราย และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า โครงสร้างพื้นฐานอยู่ในเกณฑ์ดี ปัจจุบันอำเภอยะยาเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวด้วยสถานที่ท่องเที่ยวและสินค้าพื้นเมืองมากมาย เช่น พระบรมธาตุไชยา สวนโมกขพลาราม ผ่าไหมพุ่มเรียง และไข่เค็มไชยา จากการศึกษาผู้วิจัยได้จัดทำฐานข้อมูลสถานที่ต่าง ๆ และได้มีการจัดทำแผนที่โดยจำแนกเส้นทางการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ออกเป็น 4 เส้นทาง ได้แก่ เส้นทางสายอาหาร เส้นทางสายธรรมชาติ เส้นทางสายพระพุทธศาสนา และเส้นทางสายประเพณีวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์

รวีวรรณ วิโรจน์วรรณ (2561) ได้ศึกษาแนวทางในการพัฒนาเส้นทางการปั่นจักรยานสำหรับนักท่องเที่ยว บริเวณพื้นที่บางกระเจ้า อำเภอยะยา จังหวัดสมุทรปราการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อเส้นทางการปั่นจักรยาน และเพื่อหาแนวทางการพัฒนาเส้นทางการปั่นจักรยานบริเวณพื้นที่บางกระเจ้า กลุ่มตัวอย่างเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 400 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมนักท่องเที่ยวที่มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และนักท่องเที่ยวที่มาปั่นจักรยานในพื้นที่บางกระเจ้าต่างกันมีความพึงพอใจที่แตกต่างกัน มีความสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนแนวทางในการพัฒนาเส้นทางพบว่า มี 7 ประเด็นคือ

1. ด้านคมนาคม ควรมีการพัฒนาเส้นทางเรียนรู้วิถีธรรมชาติร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน
2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกควรมีสุนัขบริการนักท่องเที่ยว
3. ด้านความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยวควรมีป้ายบอกทางที่ชัดเจนและศูนย์รับแจ้งเหตุ
4. ด้านความสะอาดของสถานที่ควรให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมดูแลความสะอาดพื้นที่ตามแหล่งท่องเที่ยว
5. ด้านคุณภาพการบริการและสินค้าควรมีกำหนดมาตรฐานการบริการกับผู้ประกอบการ
6. ด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับคนในชุมชน และ
7. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ควรใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติ และวิถีชีวิตชุมชนที่แตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวอื่นมาใช้เป็นจุดขาย

วิภาวรรณ ปิ่นแก้ว (2551) ทำการศึกษาเพื่อเสนอเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเมืองจังหวัดเพชรบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์รายละเอียดของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว รวมถึงบริษัทเชิงการท่องเที่ยวในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี เพื่อศึกษาทรัพยากรที่มีคุณค่าแก่การท่องเที่ยว รวมทั้งเสนอเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว และเสนอแนวทางในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในท้องถิ่นจำนวน 67 คน นักท่องเที่ยวจำนวน 335 คน เจ้าหน้าที่ภาครัฐจำนวน 15 คน และผู้ประกอบการจำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยว แบบตรวจสอบสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า ได้เสนอเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว 5 เส้นทาง โดยเน้นการท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ได้แก่ 1. เส้นทางยลงานศิลปถิ่นช่างเมืองเพชร 2. เส้นทางเยี่ยมเยือนวัด วัง สถาปัตยกรรม และโบราณสถาน 3. เส้นทางเลาะเลียวยังเที่ยวธรรมชาติ แวะชมหาดเจ้าสำราญ 4. เส้นทางนมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่เมืองเพชร 5. เส้นทางเที่ยวชมวิถีชีวิตกิจกรรม ย่านของฝากเมืองเพชร และได้เสนอแนวทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการพัฒนาพื้นที่ 2. ด้านการจัดการ 3. ด้านกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ และ 4. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

ทัศนีย์ นาคเสนีย์ (2559) ศึกษาแนวทางการจัดทำเส้นทางปั่นจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวในภูมิภาคตะวันตกเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจและหาแนวทางจัดทำเส้นทางปั่นจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวในภูมิภาคตะวันตกเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพสำรวจและทดลองในพื้นที่จริง และนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่าเส้นทางปั่นจักรยาน

มีศักยภาพความพร้อมเชิงพื้นที่ที่เหมาะสม ยกเว้นเส้นทางจากด่านพุน้ำร้อนไปเมืองทวายที่พบว่าการเดินทางเข้าถึงยังไม่สะดวก สภาพถนนไม่ดี เป็นทางลูกรัง ทางสูงลาดชัน และไม่มีความปลอดภัย ทั้งจากสภาพถนน และความไม่มั่นคงทางการเมือง และเส้นทางปั่นจักรยานทั้ง 7 เส้นทาง พบว่า ให้ความเพลิดเพลิน และประสบการณ์การปั่นจักรยานที่ยาก ง่าย แตกต่างกัน ข้อค้นพบอีกประการหนึ่ง คือ เส้นทางปั่นจักรยานในแต่ละเส้น ตั้งแต่จังหวัดนครปฐมถึงจังหวัดกาญจนบุรี มีเครือข่ายนักปั่นประจำถิ่น (Local bike guide) ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในพื้นที่เป็นอย่างมาก ต่างสามารถให้คำแนะนำ หรืออำนวยความสะดวกด้านเส้นทาง แก่นักปั่นต่างถิ่นได้เป็นอย่างดี สำหรับแนวทางในการจัดทำเส้นทางปั่นจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว พบว่า ปัจจัยที่สำคัญและจำเป็นในการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวด้วยจักรยาน ประกอบไปด้วย 20 ปัจจัย คือ 9A4E6S1R โดยประกอบไปด้วย

9A ประกอบด้วย 1) Attraction = ด้านความดึงดูดของเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว 2) Accessibility = ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 3) Accommodation = ด้านที่พัก 4) Amenities = ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 5) Activity = ด้านความหลากหลายของกิจกรรม 6) Authenticity = ความเป็นดั้งเดิม 7) Acceptance Community = ด้านการยอมรับของสังคมชุมชนในท้องถิ่น 8) Awareness = การตระหนักรู้ เข้าใจ และ 9) Android Application / iOS = โปรแกรมที่ใช้สืบค้นข้อมูลต่าง ๆ ผ่านโทรศัพท์มือถือ / Smart phone

4E ประกอบด้วย 1) Entertainment = ความบันเทิงสนุกสนาน 2) Education = ได้เรียนรู้ / ความรู้ 3) Excitement = มีความตื่นเต้น และ 4) Environment = ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่ดี

6S ประกอบด้วย 1) Service = การบริการ 2) Satisfaction = สร้างความพึงพอใจ 3) Safety = ปลอดภัย 4) Sanitary = สะอาดถูกสุขอนามัย 5) Skill = ทักษะสมรรถนะ และ 6) Sharing = การแบ่งปันการใช้ถนนร่วม / น้ำใจ

1R คือ Risk management = การบริหารความเสี่ยง

อย่างไรก็ตามจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องไม่ได้มีงานวิจัยที่ทำเกี่ยวกับการพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยตรง ในขณะนี้ผู้วิจัยจึงมีความพยายามในการนำเรื่องการท่องเที่ยวเชิงเกษตร มาผสมผสานกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยการพัฒนาเส้นทางจักรยานให้ได้มาตรฐาน

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลั่น ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยงานวิจัยนี้ได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง (รหัสโครงการ EC-KMITL_64_010) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.3 การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

จากโจทย์ปัญหางานวิจัยในเรื่องการพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ประกอบด้วย

3.2.1 ขั้นตอนการศึกษาบริบทชุมชน สถานการณ์การท่องเที่ยว และการประเมินศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลั่น ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ทำการศึกษากับผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้นำชุมชน ผู้ดูแลจุดท่องเที่ยวในปัจจุบัน ได้แก่ 1) คุณสันต์ เกษมสุข (ศูนย์การเรียนรู้และขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง) 2) คุณเยี่ยม รัตนกฤษกร (ฐานการเรียนรู้ฟาร์มต้นแบบและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ) 3) คุณกรณิการ์ สุนทรโชติ (ฐานการเรียนรู้ขนมชั้น) 4) คุณกุหลาบ ถินถาวร (ฐานการเรียนรู้การทำจ๊อปลา) ตัวแทนพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา ตัวแทนประชาชนในชุมชน

3.3.2 ขั้นตอนการพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลั่น ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) มีการแบ่งประชากรออกเป็น 2 กลุ่มคือ

1) ขั้นตอนการพัฒนาเส้นทางจักรยาน ผู้ร่วมพัฒนาเส้นทางคือ ผู้นำชุมชน ผู้ดูแลจุดท่องเที่ยว ในปัจจุบัน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในชุมชน ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้มีการตั้งลำดับคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน เพื่อเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการพัฒนาเส้นทางจักรยาน

2) ขั้นตอนการทดลองเส้นทางจักรยาน การเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยทำการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมทดลองเส้นทางจักรยาน แต่เนื่องจากทางชุมชนมีข้อจำกัดในเรื่องของจักรยาน มีไม่เพียงพอที่จะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ ทำให้มีการประสานงานกับทางชมรมจักรยานเทพราช จำนวน 10 คน และผู้ที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมปั่นจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลั่น จำนวน 24 คน รวมผู้ร่วมทดลองปั่นจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวจำนวนทั้งหมด 34 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อศึกษาการพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน โดยผู้วิจัยมีบทบาทเป็นผู้กระตุ้นประสาน (Facilitator) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทางการท่องเที่ยว ได้ร่วมคิด วางแผน เก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน หลังจากนั้นผู้วิจัยจะเป็นผู้รวบรวมข้อมูลที่เอื้อต่อการพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลั่น ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษามีดังนี้

3.2.1 การศึกษาบริบทชุมชน และสถานการณ์การท่องเที่ยวของชุมชนคลองแขวงกลั่น ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และประเด็นคำถามการศึกษาบริบทชุมชนและสถานการณ์การท่องเที่ยว โดยมีประเด็นสัมภาษณ์ ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของชุมชน

2. ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้แก่ ความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก และการบริหารจัดการ

3.2.2 การประเมินศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลั่น ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ SWOT เพื่อการพัฒนาสู่การเป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการวิเคราะห์ TOWS Matrix

3.2.3 การพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลั่น ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบประเมินความ

เหมาะสมของเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน และแบบประเมินความพึงพอใจในการใช้เส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน

ผู้วิจัยได้ออกแบบประเมินความเหมาะสมของเส้นทางโดยผู้เชี่ยวชาญ โดยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ด้วยการหาค่า IOC (IOC : Index of Item Objective Congruence) ประยุกต์ใช้เพื่อประเมินความเหมาะสมของเส้นทางจักรยานกับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อให้ครอบคลุมโดยแบ่งแบบประเมินออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ความเหมาะสมในแต่ละด้านของเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความปลอดภัยในการขับขี่ 2) ด้านบรรยากาศในการขับขี่ 3) ด้านความเหมาะสมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และ 4) ด้านความรู้ทางการเกษตรที่ได้ ของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 6 จุด

ตอนที่ 2 ความเหมาะสมตามมาตรฐานของเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว โดยมีประเด็นคำถาม ดังนี้

- 1) มีการจัดเส้นทางเข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยวสะดวกซึ่งได้ง่าย
- 2) มีป้ายสัญลักษณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับอำนวยความสะดวกสำหรับผู้ใช้จักรยานเพื่อการท่องเที่ยว
- 3) มีทัศนียภาพระหว่างทางที่สวยงาม ดึงดูดและประทับใจ
- 4) มีเส้นทางกว้างสามารถขี่สวนกันได้
- 5) มีความปลอดภัยสามารถใช้ได้ทุกเพศทุกวัย
- 6) การจราจรไม่แออัด สะดวกในการขี่จักรยาน
- 7) ความเหมาะสมของระยะทางที่ใช้ในการขี่จักรยาน โดยมีเกณฑ์ในการตรวจพิจารณา

ข้อคำถาม ดังนี้ (สุรินทร์ นิยมานุกร. 2556)

ให้คะแนน +1 ถ้าแน่ใจว่าข้อนั้นมีความเหมาะสมในการพัฒนาเป็นเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว

ให้คะแนน 0 ถ้าไม่แน่ใจว่าข้อนั้นมีความเหมาะสมในการพัฒนาเป็นเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว

ให้คะแนน -1 ถ้าแน่ใจว่าข้อนั้นไม่มีความเหมาะสมในการพัฒนาเป็นเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว

ซึ่งเกณฑ์การแปลความหมาย มีดังนี้

ค่า $IOC \geq 0.50$ หมายความว่า คำถามนั้นมีความเหมาะสมในการพัฒนาเป็นเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว

ค่า $IOC \leq 0.50$ หมายความว่า คำถามนั้นไม่มีความเหมาะสมในการพัฒนาเป็นเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว

จากการทดสอบแต่ละข้อคำถามมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปทุกข้อ ซึ่งแสดงว่ามีความเหมาะสมตามองค์ประกอบด้านต่าง ๆ สามารถนำเส้นทางจักรยานไปทดลองใช้ต่อไปได้

และได้ออกแบบสอบถามประเมินความพึงพอใจในการใช้เส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลั่น โดยการเก็บแบบประเมินความพึงพอใจการใช้เส้นทางจักรยานกับผู้ร่วมทดลองปั่นจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว จำนวน 34 คน โดยแบ่งแบบประเมินออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด เป็นคำถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ อาชีพ และภายใน 1 ปีที่ผ่านมา ท่านเคยท่องเที่ยวโดยจักรยานกี่ครั้ง

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจแต่ละด้านของเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความปลอดภัยในการขับขี่ 2) ด้านบรรยากาศในการขับขี่ 3) ด้านความเหมาะสมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และ 4) ด้านความรู้ทางการเกษตรที่ได้ ของแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 6 จุด

แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น คำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ได้กำหนดน้ำหนักคะแนนตามแนวคิดของ ลิเคิร์ต (Likert) ซึ่งแต่ละข้อคำถามมีข้อคำตอบให้เลือกลำดับความสำคัญตามความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 5 ระดับ (ชลิตา เฉลิรักษ์ชาติ. 2560)

ซึ่งมีการกำหนดค่าระดับคะแนนความพึงพอใจ ดังนี้

ระดับความพึงพอใจมากที่สุด	ให้คะแนน	5	คะแนน
ระดับความพึงพอใจมาก	ให้คะแนน	4	คะแนน
ระดับความพึงพอใจปานกลาง	ให้คะแนน	3	คะแนน
ระดับความพึงพอใจน้อย	ให้คะแนน	2	คะแนน
ระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด	ให้คะแนน	1	คะแนน

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะด้านการพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลั่น ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ลักษณะคำถามปลายเปิด

3.3 การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือสำหรับแบบประเมินความพึงพอใจในการใช้เส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย และได้ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมในวัตถุประสงค์จำนวน 3 ท่าน ได้แก่

1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพัตรา ศรีสุวรรณ อาจารย์ประจำภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์ เกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2) ดร.ธนัท สมณคุปต์ อาจารย์ประจำภาควิชานวัตกรรมการสื่อสารและพัฒนากการเกษตร คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรา เอี่ยมกิจการ สบายใจ อาจารย์ประจำภาควิชาวิศวกรรมการสื่อสารและพัฒนากาเรขตร คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

จากนั้นรวบรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ด้วยการหาค่า IOC คือ ค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม หรือค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ หรือเนื้อหา (IOC : Index of Item Objective Congruence) โดยมีเกณฑ์ในการตรวจพิจารณาข้อคำถาม ดังนี้ (สุรินทร์ นียมางกูร. 2556)

ให้คะแนน +1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์

ให้คะแนน 0 ถ้าไม่แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์

ให้คะแนน -1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์

ซึ่งเกณฑ์การแปลความหมาย มีดังนี้

ค่า IOC ≥ 0.50 หมายความว่า คำถามนั้นตรงวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ค่า IOC ≤ 0.50 หมายความว่า คำถามนั้นไม่ตรงวัตถุประสงค์ของการวิจัย

จากการทดสอบแต่ละข้อคำถามมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปทุกข้อ ซึ่งแสดงว่ามีความเหมาะสมตามองค์ประกอบด้านต่าง ๆ สามารถนำไปเก็บข้อมูลได้

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจะทำการติดต่อกับชุมชนคลองแขวงกลัน ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ซึ่งเป็นการผสมผสานการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล พัฒนาปรับปรุงแผน โดยประชาชนในพื้นที่ต้องร่วมคิด ร่วมปฏิบัติควบคู่กับนักวิจัย และนักวิจัยก็ต้องยอมรับความคิดเห็นของประชาชน ภายใต้กรอบความคิดที่ตกลงร่วมกัน โดยแบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

3.4.1 ขั้นตอนเตรียมการวิจัย

ผู้วิจัยทำการเตรียมการก่อนดำเนินการดังนี้

1. การเตรียมด้านเนื้อหาวิชาการจากเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ ทบทวนตำรา เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดประเด็นการศึกษา และการดำเนินงานวิจัยในพื้นที่ อาทิเช่น วิธีการวิจัย กระบวนการมีส่วนร่วม แนวคำถามเพื่อใช้ในการสนทนา สัมภาษณ์ ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน และเทคนิควิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ศึกษาปัญหาและสำรวจพื้นที่เบื้องต้นของชุมชนคลองแขวงกลั่น ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา

3. ออกแบบการเก็บข้อมูล โครงร่างคำถาม แบบสอบถามความเหมาะสมของเส้นทางจักรยาน เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมของเส้นทางจักรยานก่อนดำเนินการทดลองเส้นทาง แบบสอบถามความพึงพอใจของนักปั่นจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวที่มีต่อเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

3.4.2 ชั้นดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยนำเครื่องมือ และเทคนิควิธีการต่าง ๆ มาใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปออกแบบเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งได้ใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ SWOT การวิเคราะห์ TOWS Matrix และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้มาจัดกระบวนการระดมความคิดร่วมกันระหว่างชุมชน ผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้วิจัย เพื่อกำหนดเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลั่น ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ในชั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรมเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด 3 กิจกรรม คือ 1) การชี้แจงโครงการวิจัยกับกลุ่มเป้าหมาย 2) การวางแผนงานกำหนดเป้าหมาย 3) จัดกระบวนการระดมความคิดเพื่อกำหนดเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีรายละเอียดการดำเนินการ ดังนี้

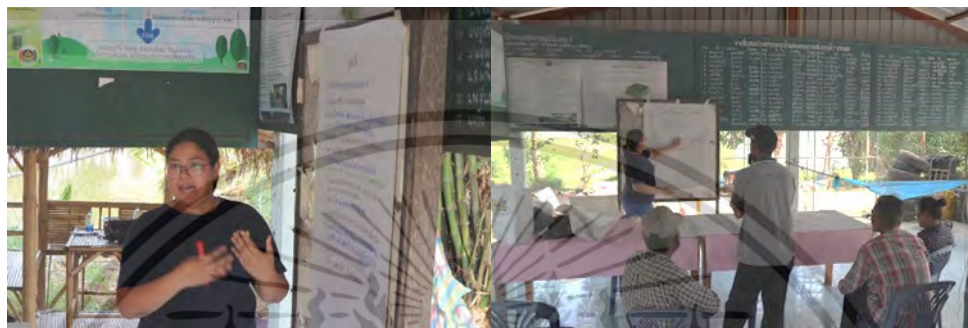
1. การชี้แจงโครงการวิจัย

วิธีศึกษาโดยการจัดประชุมกลุ่ม เพื่อทำความเข้าใจในเรื่องการพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลั่น เป้าหมายของงานวิจัย และแนวคิดของผู้วิจัยในการเลือกพื้นที่ โดยผู้วิจัยได้อธิบายถึงการเข้ามาศึกษาวิจัยพื้นที่ชุมชนคลองแขวงกลั่นมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายเพื่อการนำเสนอ ถ่ายทอดเรื่องราววิถีชีวิตของชาวบ้านในพื้นที่สู่สาธารณะชนหรือบุคคลภายนอกในรูปแบบเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของระหว่างชุมชน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทางการท่องเที่ยว และผู้วิจัย ประกอบกับการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

2. การวางแผนงานกำหนดเป้าหมาย และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการพัฒนาเส้นทางจักรยาน

ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผน และกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน ทำการศึกษาบริบทของชุมชน สถานการณ์การท่องเที่ยว ร่วมกันสำรวจค้นหา และประเมินศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับชุมชน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทางการท่องเที่ยว หลังจากได้ข้อมูลมาแล้ว ทางผู้วิจัย ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทางการท่องเที่ยวได้ร่วมกัน

วิเคราะห์ SWOT ของชุมชน (ภาพที่3.1) จากนั้นผู้วิจัยได้นำข้อมูลจาก SWOT Analysis มาตรวจสอบวิเคราะห์หาข้อสรุป และทำการวิเคราะห์เมทริกซ์ (TOWS Matrix) เพื่อกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน และนำกลยุทธ์ที่ได้ไปเสนอต่อชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งทางการท่องเที่ยว เพื่อเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน

ภาพที่ 3.1 จัดเวทีร่วมกันวิเคราะห์ SWOT Analysis ของชุมชน

3. จัดกระบวนการระดมความคิดเพื่อกำหนดเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ผู้วิจัยจัดเวทีคืนข้อมูลการศึกษาบริบท และศักยภาพชุมชนจากการดำเนินการในข้อที่ 2 เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และจัดการประชุมกลุ่ม กับชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งทางการท่องเที่ยว เพื่อร่วมกันกำหนดรูปแบบเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร กิจกรรมภายในเส้นทางทางการท่องเที่ยว

3.4.3 ขั้นที่ 3 ร่วมดำเนินการทดลองใช้เส้นทางจักรยานกับชุมชน และประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ

เมื่อได้รูปแบบเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคล่องแคล่วแล้ว ผู้วิจัยทดลองใช้เส้นทางจักรยานมาร่วมกับชุมชนจริง เพื่อศึกษาหาข้อบกพร่อง และตรวจสอบความปลอดภัย จากนั้นประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ โดยใช้วิธีการประเมินความเหมาะสมในลักษณะของ IOC ซึ่งครอบคลุมสาระของวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายของเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคล่องแคล่ว เนื่องจากช่วงที่ทำการประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญยังมีสถานการณ์โควิด-19 แพร่ระบาดอยู่ จึงทำให้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการประเมินโดยใช้สื่อวิดีโอ ที่มีเนื้อหาการสื่อความหมายแต่ละฐาน ระยะทางการปั่นจักรยาน ความสะดวกต่อนักท่องเที่ยว อธิบายในคลิปวิดีโอให้ทางผู้เชี่ยวชาญได้เข้าใจ และเห็นภาพชัดเจน ดังแสดงในภาพที่ 3.2

ภาพที่ 3.2 ขั้นตอนการประเมินความเหมาะสมของเส้นทางจักรยาน

3.4.4 ขั้นที่ 4 การประเมินเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

เมื่อผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมของเส้นทางจักรยานเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยทำการประมวลผลการประเมิน แล้วนำไปปรับปรุง แก้ไข ข้อบกพร่องของรูปแบบเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลั่น และประชาสัมพันธ์ให้กับนักท่องเที่ยว เข้ามาร่วมทดลองขี่จักรยาน และประเมินความพึงพอใจการใช้เส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) เพื่อรวบรวมข้อมูลบริบทชุมชน สถานการณ์การท่องเที่ยว และศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน ทั้งจากข้อมูลมือสอง และจากการเก็บข้อมูลของผู้วิจัย โดยนำข้อมูลที่ได้มาจำแนกจัดระเบียบของข้อมูลโดยใช้หลักความเป็นเหตุเป็นผล อาศัยการตีความ (Interpretation) เนื้อหาจากเรื่องราวที่ปรากฏ และเชื่อมโยง ความเกี่ยวข้องของข้อมูลโดยการเขียนเชิงพรรณนาในลักษณะบรรยาย และใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) ในการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ตามที่ สุกงศ์ จันทวานิช (2554) กล่าวไว้ดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล ได้แก่ แหล่งเวลา ถ้าข้อมูลต่างเวลากันจะเหมือนกันหรือไม่ และแหล่งบุคคล ถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่

2) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล คือ การใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน

3.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

การประเมินผลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยว หลักจากทดลองใช้เส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน มีรายละเอียดการวิเคราะห์ดังนี้

1) ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ และภายใน 1 ปีที่ผ่านมา นักท่องเที่ยวเคยท่องเที่ยวโดยจักรยานกี่ครั้ง วิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean)

2) ความพึงพอใจในด้านต่างๆ ของแต่ละฐานการเรียนรู้ และภาพรวมของเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวของชุมชน จำนวน 4 ด้าน วิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ในการวิเคราะห์ข้อมูล การแปลผลการวิจัยของลักษณะที่ใช้ระดับวัดข้อมูลประเภทอันตรภาคชั้น (Interval Scale) ผู้วิจัยใช้เกณฑ์เฉลี่ยในการอภิปรายผล โดยการคำนวณดังนี้

$$\begin{aligned}\text{อันตรภาคชั้น} &= (\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}) / \text{จำนวนชั้น} \\ &= (5 - 1) / 5 \\ &= 0.8\end{aligned}$$

ดังนั้นเกณฑ์คะแนนการแปลผลค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ ดังนี้

4.21 – 5.00	หมายถึง ระดับความพึงพอใจมากที่สุด
3.41 – 4.20	หมายถึง ระดับความพึงพอใจมาก
2.61 – 3.40	หมายถึง ระดับความพึงพอใจปานกลาง
1.81 – 2.60	หมายถึง ระดับความพึงพอใจน้อย
1.00 – 1.80	หมายถึง ระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนคลองแขวงกลั่น ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อศึกษาบริบทชุมชนและสถานการณ์การท่องเที่ยว ประเมินศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน รวมถึงพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยแบ่งออกตามหัวข้อ ดังนี้

- 4.1 บริบทชุมชนและสถานการณ์การท่องเที่ยวของชุมชนคลองแขวงกลั่น
- 4.2 การประเมินศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลั่น
- 4.3 การพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนคลองแขวงกลั่น

4.1 บริบทชุมชนและสถานการณ์การท่องเที่ยวของชุมชนคลองแขวงกลั่น

จากการศึกษาบริบทชุมชน และสถานการณ์การท่องเที่ยวของชุมชนโดยการสนทนากลุ่มร่วมกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และชุมชน ทำให้ทราบถึงประวัติ สถานการณ์การท่องเที่ยวของชุมชน รายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 4.1 สนทนากลุ่มศึกษาบริบท และสถานการณ์การท่องเที่ยวของชุมชน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.1.1 ประวัติชุมชนคลองแขวงกลั่น

ชุมชนคลองแขวงกลั่น เป็นชุมชนที่ตั้งมานาน 100 กว่าปี มีคลองแขวงกลั่นเป็นแหล่งน้ำ ประชาชนส่วนใหญ่ใช้ทำการเกษตรกรรม และประมงจากคลองแห่งนี้ โดยมีกำนันกลั่น เป็นผู้บุกเบิก จึงได้ขอความร่วมมือกับชาวบ้านช่วยกันขุดลอกคลองให้แม่น้ำใช้ตลอดปี ชาวบ้านจึงให้ชื่อกำนันเป็นชื่อคลอง เพื่อเป็นอนุสรณ์แก่กำนันกลั่น และเดิมภายในชุมชนนิยมต้มเหล้าเป็นจำนวนมาก และจะนำเหล้าต้มไปแอบลงในคลองในบ่อน้ำ จึงเป็นที่มาของชุมชนคลองแขวงกลั่น

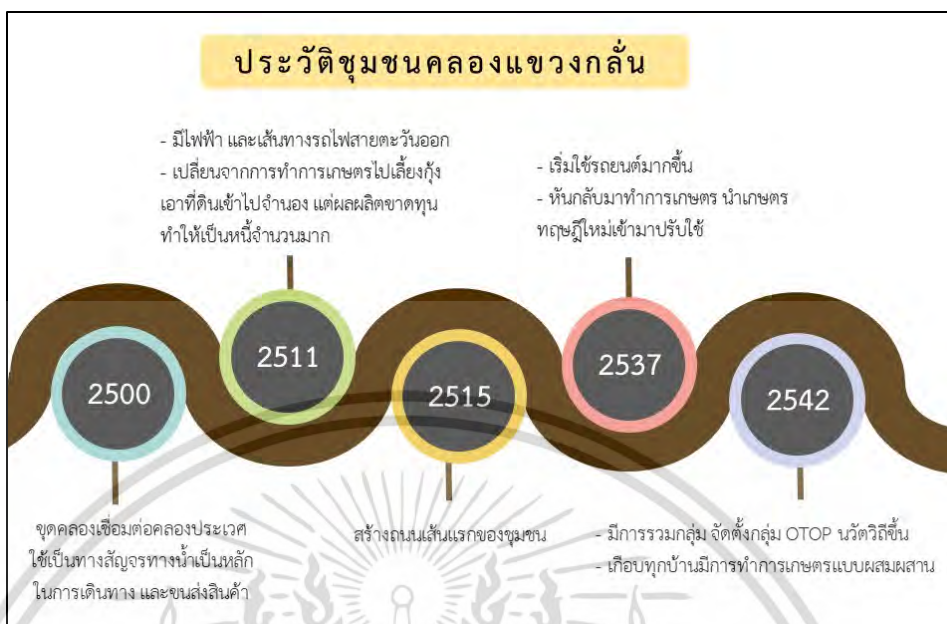
ในปี พ.ศ.2500 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดเกล้าให้ขุดคลองเชื่อมต่อคลองประเวศ คลองท่าไข่ และคลองรังสิต เพื่อใช้เป็นทางสัญจรขนส่งสินค้าในสมัยนั้น ซึ่งภายในชุมชนในสมัยนั้นจึงสัญจรทางน้ำเป็นทางหลัก และยังใช้เป็นเส้นทางขนข้าว ซึ่งเป็นพืชที่ปลูกเป็นหลักในสมัยนั้น ไปยังโรงสีตลาดคลองสวน และในปีเดียวกันนี้ยังมีการขุดลอกคลองชลประทานเพื่อทำการเกษตร

ในปี พ.ศ.2511 มีไฟฟ้าและเส้นทางรถไฟสายตะวันออกผ่านชุมชน และชาวบ้านได้เปลี่ยนจากการทำการเกษตรไปเลี้ยงกุ้งกุลาดำ และกุ้งขาวเป็นจำนวนมาก ซึ่งช่วงแรกของการเลี้ยงชาวบ้านมีรายได้จำนวนมาก จึงทำให้ชาวบ้านเอาที่ดินเข้าไปจำนองเพื่อนำมาลงทุนในการเลี้ยงกุ้งเพิ่มมากขึ้น แต่ผลผลิตกลับขาดทุนจึงส่งผลถึงปัจจุบันที่ชาวบ้านยังเป็นหนี้อยู่จำนวนมาก และที่ดินทำกินยังติดจำนองอยู่กับทางธนาคาร

ในปี พ.ศ.2515 มีการสร้างถนนเส้นแรกของชุมชนเกิดขึ้น ซึ่งมีปัญหาเรื่องการแบ่งที่ทำถนนเกิดขึ้น เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ของชาวบ้านเป็นบ่อกุ้ง แต่ภายหลังได้มีการเจรจากันภายในชุมชนและแบ่งที่ดินทำถนนได้

ในปี พ.ศ.2537 เริ่มมีการใช้รถยนต์มากขึ้น การเดินทางทางน้ำจึงลดลง และชาวบ้านจำนวนมากได้หันกลับมาทำการเกษตรโดยได้นำเกษตรทฤษฎีใหม่เข้ามาปรับใช้และขยายผลถึงปัจจุบันเป็นศูนย์การเรียนรู้

ในปี พ.ศ.2542 มีการสร้างโรงเรียนบ้านคลองแขวงกลั่นขึ้น และมีการรวมกลุ่ม จัดตั้งกลุ่ม OTOP นวัตกรรมขึ้น โดยงบประมาณการจัดตั้งเริ่มแรกมาจากองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ร่วมกับ กรมพัฒนาชุมชน โดยปัจจุบันชาวบ้านประกอบอาชีพการเกษตร 80% และรับจ้างทั่วไป 20% เกือบทุกบ้านมีการทำการเกษตรแบบผสมผสาน ความคืบหน้าในปัจจุบันมีกลุ่มขนมชั้น กลุ่มจ๊อบปลา กลุ่มน้ำพริกแกง ปัญหาจากการรวมกลุ่ม คือ ขาดการจดบันทึก ส่วนปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม คือ ปัญหาเรื่องผักตบชวา และน้ำเน่าเสียจากสารเคมี สามารถสรุปประวัติชุมชนคลองแขวงกลั่น ดังภาพที่ 4.2

ภาพที่ 4.2 ประวัติชุมชนคลองแขวงกลั่น

4.1.2 การคมนาคม

อดีตใช้สัญจรทางน้ำเป็นทางหลัก และยังใช้เป็นเส้นทางขนข้าว ซึ่งเป็นพืชที่ปลูกเป็นหลักในสมัยนั้น ไปยังโรงสีตลาดคลองสวน เมื่อปีพ.ศ. 2511 มีเส้นทางรถไฟสายตะวันออกผ่านชุมชน ทำให้ชาวบ้านในชุมชนได้มีการใช้รถไฟในการเดินทาง ขนส่งสินค้า ต่อมาในปี พ.ศ. 2515 มีการสร้างถนนเส้นแรกของชุมชนเกิดขึ้น โดยเกิดจากการแบ่งที่ดินของคนในชุมชนมาทำถนน และเริ่มมีการใช้รถยนต์เพิ่มมากขึ้น ปัจจุบันบ้านคลองแขวงกลั่นได้รับการพัฒนาระบบการคมนาคมมากขึ้น ทำให้ชุมชนได้รับความสะดวกสบายในการเดินทาง สามารถเดินทางได้ทางถนนรถยนต์ออกเส้นทางถนนเกษมราษฎร์ เส้นบ้านใหญ่ – คลองสวน (ออกแยกเส้นฉะเชิงเทรา – บางปะกง) ออกทางทิศเหนือเข้าเส้นสุวินทวงศ์ (ฉะเชิงเทรา - มินบุรี) และเส้นทางรถไฟสายตะวันออก ลงยังสถานีรถไฟบ้านคลองแขวงกลั่น การเดินทางไปมาจึงสะดวกมากขึ้น

4.1.3 ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม

ชุมชนบ้านคลองแขวงกลั่น ตั้งอยู่บนพื้นที่ราบลุ่ม ภายในตำบลประกอบด้วยลำคลองส่งน้ำหลายสายที่สำคัญ คือ คลองประเวศบุรีรมย์ คลองแขวงกลั่น คลองบางเตย เป็นต้น โดยลำคลองต่าง ๆ นี้เป็นหัวใจสำคัญต่อการดำรงชีวิตของประชากรในหมู่บ้าน เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ และใช้อุปโภคบริโภค ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร มีการทำนา ปีละ 2 ครั้ง พันธุ์ข้าวที่นิยมปลูก คือ ข้าวหอมปทุม ข้าวหอม 105 นอกจากนี้มีการทำประมง เลี้ยงกุ้งขาวแวนนาไม ปลานิล ปลาหีบทิม ปลากระพง และทำเกษตรผสมผสาน ปลูกตะไคร้ ข่า ใบเตย และประชากรวัยทำงานส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย และเข้า

มาทำงานในกรุงเทพฯ ความสัมพันธ์ในชุมชนเป็นลักษณะเครือข่าย ทั้งครอบครัวขยายและครอบครัวเดี่ยว มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันดี ซึ่งปัญหาชุมชนด้านสังคม มีปัญหาสารเสพติด และการพนันของวัยรุ่นในชุมชน ไม่มีการรวมกลุ่มสร้างอาชีพอย่างจริงจัง ปัญหาด้านเศรษฐกิจ มีปัญหาหนี้สิน และรายได้ต่ำจากภาคการเกษตร ปัญหาการว่างงาน และปัญหาการขาดตลาดจำหน่ายสินค้า ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม มีปัญหาน้ำเสียจากครัวเรือน และโรงงานส่งผลกระทบต่ออาชีพการเลี้ยงกุ้ง และอาชีพประมง ปัญหาสารเคมีจากการทำนา

4.1.4 สถานการณ์การจัดการท่องเที่ยวในปัจจุบัน

ชุมชนบ้านคลองแขวงกลั่น เคยมีการจัดการท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีขึ้น (ภาพที่ 4.3) มีเป้าหมายในการพัฒนาสร้างอาชีพและรายได้ให้แก่ชุมชน ที่ใช้ทุนชุมชนที่เป็นอัตลักษณ์ เสน่ห์ ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และความคิดสร้างสรรค์ มาดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเยี่ยมชม และเกิดการใช้จ่ายเงินในชุมชนและเป็นการกระจายรายได้ให้กับคนในชุมชน ซึ่งเป็นการ เปลี่ยนจากเดิมที่เป็นการนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ชุมชนไปจำหน่ายนอกชุมชนและทำให้เกิดรายได้ เฉพาะราย เฉพาะกลุ่มเท่านั้น ด้วยภูมิประเทศและสภาพหมู่บ้านที่มีท้องนาและใกล้กับสถานีรถไฟบ้านคลองแขวงกลั่น เดินทางไปมาสะดวกตลอดจนผู้นำและประชาชนในชุมชนนั้นยังให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดีในการดำเนินกิจกรรมตามโครงการสนับสนุนต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี อีกทั้งสถานการณ์การท่องเที่ยวโดยปกติชุมชนเป็นสถานที่ศึกษาดูงานตามศาสตร์พระราชา และเป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางซึ่งจักรยานท่องเที่ยวของจังหวัดฉะเชิงเทรา จากการสัมภาษณ์ประธานคณะกรรมการดำเนินงานในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน ได้กล่าวว่า

“ชุมชนคลองแขวงกลั่นเป็นสถานที่สำหรับศึกษาดูงานตามศาสตร์พระราชา เกี่ยวกับเรื่องของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ในแต่ละเดือนจะมีกลุ่มผู้มาดูงานเข้ามาศึกษาดูงานในชุมชนคลองแขวงกลั่น 5-10 ครั้งต่อเดือน จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาศึกษาดูงาน / คณะศึกษาดูงานประมาณ 20 – 40 คนต่อครั้ง” (สันต์ เกษมสุข. 2565)

ภาพที่ 4.3 กิจกรรมการท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีชุมชนบ้านคลองแขวงกลั่น
ที่มา : ชุมชนท่องเที่ยวบ้านคลองแขวงกลั่น (2561)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โดยบ้านคลองแขวงกลั่น เป็น 1 ใน 35 หมู่บ้านในจังหวัดฉะเชิงเทรา ที่ได้รับเลือกให้เป็นชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี สำหรับงานชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีบ้านบ้านคลองแขวงกลั่นนั้น จะจัดขึ้นในทุกวันอาทิตย์ โดยจะเริ่มตั้งแต่วันที่ 7 ตุลาคม และทุกวันอาทิตย์ตลอดเดือนตุลาคม ตั้งแต่เวลา 09.00 - 16.00 น. จากการที่ชุมชนได้จัดท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ขึ้นพบว่าได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากนักท่องเที่ยวโดยมีประชาชนจำนวนมากพากันเดินทางเข้ามาเที่ยว ซ้อป แชนท์ ซิม ซ้อสินค้าของฝากกลับบ้าน จุดเด่นของท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีชุมชนคลองแขวงกลั่น คือ การนำเอาความเป็นธรรมชาติที่มีอยู่แล้วมาพัฒนาพร้อมสมัยและย้อนยุคไปด้วยกัน เนื่องจากจะเห็นว่าในสมัยนี้คนส่วนใหญ่มักจะชอบธรรมชาติมากกว่าชุมชนเมือง โดยใช้แหล่งน้ำ ฝึนนาความเป็นธรรมชาติที่มีอยู่มาผสมผสานกันให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

แต่ในปัจจุบันเนื่องจากเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ทำให้การจัดการท่องเที่ยวหยุดชะงัก เพราะการเข้ามาพัฒนา และส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่การดำเนินการขาดความต่อเนื่องไม่ยั่งยืน เนื่องจากขาดการประชาสัมพันธ์ และขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญทำให้การจัดการท่องเที่ยวของชุมชนอยู่ในลักษณะชาวบ้านในชุมชนเป็นเพียงผู้ร่วมกิจกรรมเท่านั้น จากการสัมภาษณ์ หัวหน้าฐานการเรียนรู้ฟาร์มต้นแบบและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ กล่าวว่า

“ในระหว่างสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ผมกับชาวบ้านได้ร่วมกันพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน และร่วมมือกันสร้างอาชีพในชุมชน เพื่อเพิ่มโอกาสสร้างรายได้ให้ทุกคนเร็วขึ้น เพิ่มแหล่งที่พักผ่อนหย่อนใจให้กับนักท่องเที่ยวเน้นสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ มีการทำสะพานทางเดินรอบบ่อเลี้ยงปลาเพื่อให้นักท่องเที่ยวมาถ่ายรูป เช็กอิน ก่อตั้งศูนย์รวมสินค้าชุมชน เพื่อจำหน่ายสินค้าจากชุมชนทำให้ชาวบ้านมีสถานที่ในการนำสินค้าจากผลผลิตทางการเกษตรมาขาย เพื่อให้ชาวบ้านมีแนวทางประกอบอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย และเพิ่มขีดความสามารถทางการเกษตรสร้างรายได้ให้แก่ชาวบ้าน” (เยี่ยม รัตนกฤษกร. 2565)

4.1.5 ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

จากการเก็บข้อมูลในพื้นที่ชุมชนคลองแขวงกลั่นโดยการสนทนากลุ่ม และจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ผู้ดูแลจุดท่องเที่ยวในปัจจุบัน ทำให้ผู้วิจัยพบว่าชุมชนคลองแขวงกลั่นมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยว อีกทั้งยังมีกิจกรรมเกิดขึ้นในชุมชน อาทิ การทำนาข้าว การทำเกษตรผสมผสาน การปลูกผักสวนครัว การเลี้ยงปลากระชัง การเผาถ่าน การทำจ๊อบปลา การทำขนมขึ้นไบเตย ศูนย์เรียนรู้และขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นตัวเชื่อมโยงในการจัดกิจกรรมภายในชุมชนให้มีความหลากหลายและน่าสนใจ มีเอกลักษณ์และสามารถเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเรียนรู้วิถีชีวิตทางการเกษตรได้

ทางผู้วิจัย ร่วมกับคณะกรรมการการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้ประชุมร่วมกันในการคัดเลือกจุดท่องเที่ยวของชุมชนคลองแขวงกลั่น ซึ่งจำแนกทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชนคลองแขวงกลั่นที่มีหัวหน้าฐานการเรียนรู้มีความพร้อมในการบริการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 4 ฐาน ได้แก่ 1) ศูนย์การเรียนรู้และขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงบ้านคลองแขวงกลั่น 2) ฐานการเรียนรู้ฟาร์มต้นแบบและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ 3) ฐานการเรียนรู้ขนมจีน 4) ฐานการเรียนรู้การทำจ๊อบปลา และภายในอนาคตทางชุมชนอาจจะมีการพัฒนาฐานการเรียนรู้เพิ่มเติมอีก 3 ฐาน ได้แก่ 1) ฟาร์มเพาะเลี้ยงจระเข้ 2) ฐานการเรียนรู้การทำเกษตรผสมผสาน 3) ฐานการเรียนรู้การปลูกผักสวนครัว เนื่องจากฐานการเรียนรู้ทั้ง 3 ยังไม่มีความพร้อม ทั้งในด้านความปลอดภัย และการบริการ ดังต่อไปนี้

4.1.5.1 ฐานการเรียนรู้ที่มีอยู่ในปัจจุบัน

1) ศูนย์การเรียนรู้และขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงบ้านคลองแขวงกลั่น

ศูนย์การเรียนรู้และขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเกิดจากการรวมตัวของเกษตรกรที่ทำการเกษตรโดยใช้สารพิษ สารเคมีมาก่อนและสารพิษเหล่านั้นได้ส่งผลทำให้เกษตรกรเกิดจากเจ็บป่วย และเกิดหนี้สินมากมาย มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทำการเกษตร เรียนรู้การทำเกษตรปลอดสารพิษ จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชการที่ 9 มีการทดลองเรียนรู้ในการทำการเกษตรจนประสบความสำเร็จจึงถ่ายทอดความรู้ให้แก่เพื่อนเกษตรกรในชุมชน และผู้ที่ต้องการเรียนรู้จากที่ต่าง ๆ โดยมีการจัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้และขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงบ้านคลองแขวงกลั่นขึ้น ซึ่งศูนย์การเรียนรู้และขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนมีเนื้อที่เพียง 1 งานเศษ ในศูนย์มีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำไว้กินเองในบ่อปูนทรงกลม มีทั้ง กบ ปลาตุ๊ก และปลุกผักสวนครัว พืชสมุนไพร อีกทั้งยังมีการนำของเหลือใช้กลับมารีไซเคิล เช่น ยางรถยนต์นำมาดัดแปลงเป็นกระถางในการปลูกผักสวนครัว เพาะเห็ดปลอดสารพิษ ทั้งผักสลัด ค่ะน้า กวางตุ้ง ผักกาด และการเพาะถั่วงอก เป็นต้น ปัจจุบันมีทั้งคณะศึกษาดูงาน นักเรียนนักศึกษา ตลอดจนชาวบ้านทั่วไปจากชุมชนอื่น ๆ และคนในหมู่บ้าน รวมถึงนักท่องเที่ยวที่สนใจสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการทำการเกษตรในครัวเรือน ทำให้เกิดการลดต้นทุนในการทำการเกษตรได้อย่างมาก และที่สำคัญผลผลิตทางการเกษตรยังปลอดภัยจากสารเคมีอีกด้วย ซึ่งอาหารที่ประกอบจากวัตถุดิบปลอดภัยจากสารพิษก็จะทำให้ลดปัญหาการเจ็บป่วยได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งกิจกรรมภายในศูนย์การเรียนรู้และขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนคลองแขวงกลั่น ได้แก่

1.1) กิจกรรมการปรุงดิน

ดินเป็นส่วนสำคัญที่ต้องใช้สำหรับการปลูกพืช ปลูกผัก ต้องใช้ดินเพื่อเป็นแหล่งอาหาร ใช้ในการเจริญเติบโต ดินปลูกที่ดีควรมีความโปร่ง ร่วนซุย ระบายน้ำได้ดี มีธาตุอาหารเพียงพอ สูตรดินของฐาน

การเรียนรู้ มีส่วนประกอบ ได้แก่ ขุยมะพร้าว กาบมะพร้าว แกลบดิน ขี้เถ้าแกลบ ขี้วัว ดิน อย่างละ 1 ส่วน ในส่วนของขี้วัว แนะนำให้แช่กับจุลินทรีย์สังเคราะห์แสงก่อน เพื่อช่วยไล่แก๊สในขี้วัวทำให้ไม่มีกลิ่นเหม็น และทำให้ต้นไม้สามารถดูดซึมไปใช้ได้โดยง่าย

1.2) กิจกรรมการเรียนรู้การทำน้ำพริก

การผลิตน้ำพริกของกลุ่มแม่บ้านเป็นการทำเพื่อหารายได้เสริม ทางกลุ่มจะรวมตัวกันในการผลิตน้ำพริกทุก ๆ วันอังคาร เพื่อนำมาจำหน่ายภายในศูนย์การเรียนรู้และขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงบ้านคลองแขวงกลั่น และรับผลิตตามคำสั่งซื้อ น้ำพริกที่ทางกลุ่มผลิต ได้แก่ น้ำพริกแกงคั่วพริกผัดเผ็ด ใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติ ไม่ใส่ผงชูรส ไม่ใส่วัตถุกันเสีย

1.3) กิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพด้วยสมุนไพร กายภาพบำบัด

สมุนไพรเป็นยาพื้นบ้านแผนโบราณของไทยแต่อดีต บางชนิดรับประทานเป็นอาหารให้คุณค่าทางโภชนาการทำให้เจริญอาหาร และสมุนไพรหลาย ๆ ชนิดมีสรรพคุณเป็นยารักษาโรค ช่วยย่อยอาหารแก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ จุดประสงค์ในการตั้งฐานนี้ขึ้นมาเพื่อให้คนในชุมชนได้เรียนรู้การปลูกพืชสมุนไพร เพื่อนำมาบริโภคเป็นยารักษาโรค ดูแลสุขภาพของคนในชุมชน ปลูกเอง ใช้เอง ขายเอง สุขภาพแข็งแรง ไม่เจ็บ ไม่ป่วยด้วยสมุนไพรภายในชุมชน สมุนไพรที่แนะนำให้คนชุมชนนิยมปลูก ได้แก่ ขิง หล้า หวาน ใบย่านาง หล้าใมน้ำ มะม่วงหาวมะนาวโห่ หนานเฉาเหว่ย และมีการสอนวิธีการเพาะปลูกพืชผักสมุนไพร การทำกระถางต้นไม้จากยางรถยนต์ เพื่อใช้ในการปลูกพืช ผัก สมุนไพร สามารถนำเอาความรู้มาต่อยอดเป็นอาชีพหลัก หรืออาชีพเสริมได้ เพราะกระถางยางรถยนต์เก่าต้นทุนต่ำ เมื่อนำแปรรูปเป็นกระถาง สามารถนำไปขายได้กระถางละ 100 - 250 บาท

1.4) กิจกรรมการเลี้ยงปลากระชัง

เป็นการน้อมนำตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยึดถือหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการบริโภคในครัวเรือน และยังเป็นการลดรายจ่ายในครัวเรือน เป็นการส่งเสริมให้คนที่เข้ามาศึกษาดูงานรู้จักการพึ่งตนเอง และสร้างอาชีพเสริม เพิ่มรายได้อีกหนึ่งทาง ซึ่งฐานเรียนรู้ประกอบไปด้วยการเลี้ยงกบ และการเลี้ยงปลาในกระชังเป็นการใช้แหล่งน้ำจากแหล่งน้ำตามธรรมชาติให้เป็นประโยชน์ ในการเพิ่มอาหารโปรตีน

1.5) กิจกรรมการเผาถ่าน

จะได้เรียนรู้ถึงการใช้ประโยชน์ และเห็นคุณค่าของต้นไม้ ใช้ไม้ที่ตัดแต่งกิ่ง สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ประโยชน์ที่ได้ คือ น้ำส้มควันไม้ ถ่าน และขี้เถ้าจากการเผาก็นำไปพอกไข่เค็ม หรือนำไปทำน้ำยาล้างจานได้ น้ำที่ระเหยออกจากผลไม้หรือ น้ำส้มควันไม้ ก็สามารถนำไปฉีดพ่นดิน กันรากเน่าหรือฉีดไล่แมลงต่าง ๆ เป็นต้น

1.6) กิจกรรมเรียนรู้การรีไซเคิลของเหลือใช้

จะได้เรียนรู้เกี่ยวกับการนำของเหลือใช้มาดัดแปลงเป็นสิ่งต่าง ๆ ในการช่วยประดับสวน นอกจากจะเป็นการช่วยลดปริมาณขยะแล้ว ยังช่วยให้สวนดูสวย และเป็นระเบียบมากขึ้น เช่น การนำยางรถยนต์เก่าที่ไม่ได้ใช้แล้วมาดัดแปลงเป็นกระถางต้นไม้

ทั้งนี้กิจกรรมการเรียนรู้เหล่านี้สามารถปรับการนำเสนอให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และความต้องการของนักท่องเที่ยว

2) ฐานการเรียนรู้ฟาร์มต้นแบบและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

เป็นฐานที่ใช้เทคโนโลยีและภูมิปัญญาที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่ มีปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพ ลดความเสี่ยงของผลผลิต มีการเลี้ยงปลากะพงแบบครบวงจร นักท่องเที่ยว หรือผู้ที่สนใจอยากเลี้ยงปลากะพงสามารถมาศึกษาข้อมูลการเลี้ยง การบริหารจัดการที่ดี และการปรับพื้นที่การเลี้ยง เพื่อง่ายต่อการเลี้ยงปลากะพงให้ดีมีคุณภาพ สร้างรายได้เป็นอาชีพที่มั่นคงได้ ดังภาพที่ 4.4

ภาพที่ 4.4 บ่อเลี้ยงปลากะพง

ภายในฐานยังมีการปลูกผักสวนครัว และผักสลัดภายในโรงเรือน ใช้น้ำหมักไบโอะเดคา และน้ำส้มควันไม้ที่ได้จากการเผาถ่านมาใช้ในการกำจัดแมลงศัตรูพืช ทำให้ผักสวนครัว ผักสลัดมีความสวยงามปลอดภัยจากสารเคมี ซึ่งทางฐานการเรียนรู้จะนำผักสวนครัว ผักสลัดที่ปลูกมาใช้ในการประกอบอาหารเพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชม ดังภาพที่ 4.5

ภาพที่ 4.5 โรงเรือนปลูกผักสวนครัว

3) สถานการณ์เรียนรู้ชนมชั้น

ชื่อเสียงของชนมชั้นไบเตยชุมชนคลองแขวงกลั่นเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายไม่เฉพาะแค่คนในพื้นที่แต่รวมถึงคนต่างถิ่น มีนักท่องเที่ยวมากมายที่ได้มีโอกาสได้ลองลิ้มชิมรสชนมชั้นไบเตยต่างติดตามและซื้อกลับไปเป็นของฝาก สถานการณ์เรียนรู้ชนมชั้น จะเป็นฐานที่สามารถให้นักท่องเที่ยวเข้ามาชมวิธีการทำชนมชั้น เปียกปูน และนักท่องเที่ยวยังสามารถซื้อผลิตภัณฑ์กลับไปเป็นของฝากได้ ดังภาพที่ 4.6

ภาพที่ 4.6 ชนมชั้นของชุมชนคลองแขวงกลั่น

4) สถานการณ์เรียนรู้การทำจ๊อบปลา

บริเวณชุมชนคลองแขวงกลั่นมีการเลี้ยงปลาน้ำจืดค่อนข้างมาก จึงจับปลาน้ำจืดมาเป็นวัตถุดิบหลักในการทำจ๊อบปลา ต้นทุนไม่สูง ยังสามารถเป็นอาหารเพื่อสุขภาพได้ ผลิตภัณฑ์จ๊อบปลา จะเน้นการไม่ใส่ผงชูรส ไม่ใส่สารกันบูด นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้วิธีการทำจ๊อบปลา สามารถนำไปต่อยอดเป็นอาชีพสร้างรายได้ ซึ่งผลิตภัณฑ์แปรรูป จ๊อบปลาใช้เป็นของที่ระลึกให้กับนักท่องเที่ยวได้ซื้อกลับไปเป็นของฝาก โดยสินค้าแปรรูปจ๊อบปลาเป็นของที่ระลึกที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของชุมชนคลองแขวงกลั่นได้เป็นอย่างดี ดังภาพที่ 4.7

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.7 ผลิตภัณฑ์จ๊อบปลาของชุมชนคลองแขวงกลั่น

ซึ่งในการดำเนินการปัจจุบันหัวหน้าฐานการเรียนรู้ต่าง ๆ นอกจากการเป็นผู้ดำเนินการบรรยาย สาธิต ภายในฐานการเรียนรู้ของตนเองแล้ว ยังได้รับเชิญไปเป็นวิทยากรให้ความรู้นอกสถานที่อีกด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสามารถและศักยภาพของผู้นำชุมชนและหัวหน้าฐานการเรียนรู้ต่าง ๆ

“พวกหัวหน้าฐานตอนนี้ก็ได้รับเชิญไปสอนแก่ผู้ที่สนใจในการทำเกษตรตามแนว เศรษฐกิจพอเพียง หรือ ผู้สนใจทำอาชีพเสริมต่าง ๆ นอกชุมชน เช่น กศน. ฉะเชิงเทรา ก็ไปกันประจำ และ หน่วยราชการอื่นก็มีบ้าง” (ไพลิน อุดมอมรรัตน์. 2565)

4.1.5.2 ฐานการเรียนรู้ที่จะพัฒนาในอนาคต

นอกจากฐานการเรียนรู้ที่ดำเนินการอยู่ข้างต้น ชุมชนยังมีกิจกรรมทางการเกษตรที่สามารถพัฒนา มาเป็นจุดเรียนรู้ระหว่างเส้นทางจักรยานได้ ดังนี้

1) ฟาร์มเพาะเลี้ยงจระเข้

เป็นฟาร์มเลี้ยงลูกจระเข้ตั้งแต่เล็ก ๆ โดยซื้อจระเข้จากฟาร์มที่เพาะพันธุ์ลูกจระเข้ เป็นลูกจระเข้ ที่สามารถกินอาหารเองได้ และมีความแข็งแรงดีแล้ว ทำการเลี้ยงดูจนจระเข้โตได้ขนาดตามที่ตกลงไว้กับ ฟาร์มที่ทำสัญญาซื้อ-ขายกัน ภายในฟาร์มมีบ่อจระเข้หลายขนาด เพื่อให้นักท่องเที่ยว ได้เรียนรู้ เกี่ยวกับการเลี้ยงจระเข้ การให้อาหารที่ถูกสร้างอย่างปลอดภัยไว้ให้ได้ชมกัน เป็นต้น เนื่องจากฐานฟาร์ม เพาะเลี้ยงจระเข้มีผู้ดูแล หรือวิทยากรประจำฐานเพียง 1 คน ทางผู้ดูแลกังวลในเรื่องความปลอดภัยของ นักท่องเที่ยวที่เข้ามาดูงาน จึงทำให้ฟาร์มเพาะเลี้ยงจระเข้ยังไม่พร้อมเปิดให้นักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ หรือคณะดูงานกลุ่มใหญ่เข้าไปเยี่ยมชม ดังภาพที่ 4.8

ภาพที่ 4.8 บ่อเพาะเลี้ยงจระเข้

2) ฐานการเรียนรู้การทำเกษตรผสมผสาน

การทำเกษตรผสมผสานตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ มีการแบ่งพื้นที่เพื่อใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีการจัดการดินและน้ำให้เพียงพอ ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ อนุรักษ์พันธุกรรมพืชเพื่อสร้างความหลากหลาย ทำให้เกิดความมั่นคงทางอาหาร ซึ่งสามารถเลี้ยงตัวเองได้ มีกิน มีอยู่ ในพื้นที่ของตนเอง ภายในฐานมีการปลูกผักในโรงเรือนพืชผักสวนครัว เพื่อป้องกันแมลงจากภายนอก ง่ายต่อการดูแล และการเลี้ยงไก่ไข่สายพันธุ์โรดไอแลนด์เรด เป็นสายพันธุ์ที่เลี้ยงง่าย ต้นทุนต่ำ ออกไข่เร็ว สำหรับฐานการเรียนรู้การทำเกษตรผสมผสาน เนื่องจากมีสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 เข้ามา ทำให้ทางฐานการเรียนรู้ขาดการฟื้นฟู ดูแล ทำให้ยังไม่มีความพร้อมให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม เรียนรู้การทำเกษตรผสมผสาน ดังภาพที่ 4.9

ภาพที่ 4.9 โรงเรือนปลูกพืชผักสวนครัว และเลี้ยงไก่ไข่

3) ฐานการเรียนรู้การปลูกผักสวนครัว

การปลูกผักสวนครัวแบบปลอดสารพิษ เป็นความต้องการที่ผู้คนในชุมชนหันมาทำเศรษฐกิจพอเพียงตามศาสตร์พระราชา อีกทั้งยังเป็นการลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนโดยการรณรงค์ให้ปลูกผักปลอดสารพิษ เช่น พริก ผักบุ้ง คื่นช่าย ผักกาด มะเขือ ถั่วฝักยาว กระเพรา ต้นหอม ผักชี และผักสวน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ครัวต่าง ๆ ซึ่งเกษตรกรยังสามารถจำหน่ายผลผลิตเหล่านี้ให้กับนักท่องเที่ยว หรือผู้มาเยี่ยมชมได้จากแปลงเกษตรของตนเองได้อีกด้วย จากสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 ทำให้ฐานการเรียนรู้การปลูกผักสวนครัว ขาดการฟื้นฟูดูแลฐาน และขาดความพร้อมของวิทยากรประจำฐาน แต่ในอนาคตสถานการณ์ดีขึ้น ฐานการเรียนรู้การปลูกผักสวนครัวจะพร้อมกลับมาเปิดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาศึกษาดูงาน ดังภาพที่ 4.10

ภาพที่ 4.10 แปลงปลูกผักสวนครัว และใบเตย

จุดแวะพัก

ร้านเย็บนา คาเฟ่ แอนด์ ออโต้ คอฟฟี่ ตั้งอยู่จุดเดียวกับฐานการเรียนรู้ฟาร์มต้นแบบ และเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มีการบริหารจัดการพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว พัฒนาพื้นที่เป็น Bike shop (ภาพที่ 4.11) ร้านกาแฟ ร้านอาหาร และร้านจำหน่ายของฝาก ของที่ระลึกของชุมชนคลองแขวงกลัน ซึ่งจะอยู่ห่างสถานีรถไฟคลองแขวงกลัน ประมาณ 300 เมตร เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยว นักปั่นจักรยาน เพื่อการท่องเที่ยวให้ได้มาแวะเวียนมาสัมผัสบรรยากาศสบาย ๆ เป็นกันเอง มีมุมให้นั่งพักผ่อนหย่อนใจจากการเดินทาง จิบกาแฟในราคาที่คุณในชุมชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย ที่นี่จะจำหน่ายอาหารที่เน้นวัตถุดิบจากฟาร์มรับรองความสดอร่อย เช่น ปลากระพงทอดน้ำปลา ปลากระพงนึ่ง เมี่ยงปลากระพง ที่สำคัญปลอดภัยได้มาตรฐาน ปลากระพงเลี้ยงเองของที่นี่ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP และผักสวนครัวที่นำมาประกอบอาหารปลูกแบบปลอดภัยหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมี อีกทั้งยังเครื่องดื่มหลากหลายเมนูให้เลือก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.11 ร้านอาหาร คอฟฟี่ และร้านจำหน่ายของที่ระลึกของชุมชน

ภายในฐานยังมีกิจกรรมป้อนอาหารปลากราฟ เป็นกิจกรรมสำหรับครอบครัวที่ได้รับความนิยมอย่างมาก ถือว่าเป็นการเปิดประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่สร้างความสนุก และความตื่นเต้นอย่างมาก ซึ่งเป็นการนำอาหารปลาไปใส่ขวดนมเล็ก ๆ ตัดปลายจุกนมออก แล้วนำขวดนมนั้นไปป้อนให้ปลากราฟ เป็นการจำหน่ายอาหารปลา เพื่อสร้างรายได้จากนักท่องเที่ยว ดังภาพที่ 4.12

ภาพที่ 4.12 กิจกรรมป้อนอาหารปลากราฟ

อนาคตที่นี่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งซื้อขายสินค้าชุมชนให้นักท่องเที่ยวได้ซื้อสินค้าเกษตรปลอดภัย เป็นสินค้าของเกษตรกรในชุมชนที่ใส่ใจต่อสุขภาพของผู้บริโภค จะเห็นได้ว่าทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลันในพื้นที่มีหลายกิจกรรมทางการเกษตรหรือกิจกรรมแปรรูปที่สามารถพัฒนาเป็นฐานการเรียนรู้ในเส้นทางการท่องเที่ยวได้

อย่างไรก็ตามจากการศึกษาในชั้นตอนนี้ผู้วิจัยพบว่า ชุมชนยังไม่มีคณะทำงานพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของชุมชน จึงให้ข้อเสนอแนะในเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งจากเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้มีการแต่งตั้งชุดคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน กำหนดโครงสร้างบทบาทหน้าที่ในความรับผิดชอบของแต่ละตำแหน่งงาน เพื่อความสะดวกในการบริหารจัดการ และเสริมสร้างการทำงานเป็นทีมให้มีความเข้มแข็ง มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.1

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นอนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.1 รายชื่อคณะกรรมการการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน

ชื่อนามสกุล	หน้าที่รับผิดชอบ
1. คุณสันต์ เกษมสุข	ประธาน
2. คุณไพลิน อุดมอมรรรัตน์	ฝ่ายประสานงานทั่วไป
3. คุณชุมพล พัททอง	ฝ่ายสถานที่
4. คุณสันต์ เกษมสุข	ฝ่ายข้อมูลและการประชาสัมพันธ์
5. คุณชื่น ถินถาวร	ฝ่ายจัดการพื้นที่
6. คุณเยี่ยม รัตนกฤษกร คุณกุหลาบ ถินถาวร คุณกรรณิการ์ สุนทรโชติ	ฝ่ายดูแลกิจกรรมการท่องเที่ยว
7. คุณสมโภชน์ ถินถาวร	ฝ่ายต้อนรับนักท่องเที่ยว
8. สมาชิกชุมชนทุกคน	ฝ่ายรักษาความสะอาด

หมายเหตุ : แต่ละฝ่ายสามารถมีการเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

4.2 การประเมินศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลั่น

ในการประเมินศักยภาพ ผู้วิจัยได้ร่วมกันสำรวจ ค้นหา โดยการจัดประชุมร่วมกับคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน เพื่อประเมินศักยภาพ 7 ด้านตามหลักเกณฑ์การพิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวของ จารุจน์ กลิ่นดีปาลี (อ้างใน วิภาพ ศรียะทุ, 2551) พบว่า ชุมชนคลองแขวงกลั่นมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร แต่ในขณะเดียวกันยังมีจุดที่ต้องมีการปรับปรุงเพิ่มเติมในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน

4.2.1 ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน

การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวด้วยชุมชนคลองแขวงกลั่นยังไม่สามารถเข้าใจถึงมุมมองของศักยภาพทางการท่องเที่ยว รวมถึงวิธีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ทางผู้วิจัยจึงได้จัดเวทีประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องศักยภาพการท่องเที่ยวในด้านต่าง ๆ และรูปแบบการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

หลังจากทำความเข้าใจเรื่องศักยภาพการท่องเที่ยว ทั้ง 7 ด้าน คณะกรรมการ และตัวแทนพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา ได้ร่วมกันพิจารณาค้นหาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชน และพบว่าชุมชนคลองแขวงกลั่น น่าจะมีศักยภาพเพียงพอในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(1) **ด้านความดึงดูดใจ** มีปัจจัยด้านความดึงดูดใจเป็นอย่างมาก ทั้งสถานที่ที่สามารถเป็นจุดถ่ายรูป เช่น ทิวทุ่งนา วิถีชีวิตเกษตรกร และทิวทัศน์บริเวณโดยรอบ ยังมีกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถ

ได้มาสัมผัสจริงผ่านประสบการณ์การลงมือปฏิบัติพร้อมทั้งมีการให้ความรู้ควบคู่ไปด้วย เช่น ศูนย์การเรียนรู้และขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงบ้านคลองแขวงกลั่นโดยผู้ใหญ่สันต์ เกษมสุข ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความสามารถทางด้านการเกษตร เศรษฐกิจพอเพียงจนได้รับการยอมรับว่าเป็นปราชญ์ของชุมชน คลองแขวงกลั่น มีกลุ่มนักท่องเที่ยวและผู้สนใจเข้ามาศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ ซึ่งจากเวทีมีการเสนอแนะถึงแนวทางการเพิ่มความน่าดึงดูดใจ ให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในชุมชนมากขึ้น อาจจะต้องมีการปรับปรุงให้มีจุดเช็คอินระหว่างเส้นทาง หรือจุดเช็คอินที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน นักท่องเที่ยว หรือผู้มาเยี่ยมเยือนชุมชนคลองแขวงกลั่น ดังภาพที่ 4.13

ภาพที่ 4.13 กิจกรรมฝึกประสบการณ์ของชุมชน

(2) **ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว** อยู่ใกล้กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล มีถนน และทางรถไฟ ผ่านชุมชน ทำให้สามารถเดินทางมาได้หลากหลาย ทั้งรถส่วนตัว รถประจำทาง และรถไฟ การเดินทางภายในชุมชนค่อนข้างสะดวก ระหว่างเส้นทางในการเข้าชมในแต่ละจุดกิจกรรมมีบรรยากาศที่สวยงาม อย่างไรก็ตามบางเส้นทางยังไม่เป็นถนนลาดยาง ซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายได้ง่าย ถนนสำหรับการเข้าชมแต่ละกิจกรรมในบางเส้นทางที่ขรุขระและซับซ้อน รวมถึงยังไม่มีป้ายบอกทาง หรือจุดกิจกรรมให้เป็นที่น่าสังเกต

(3) **ด้านที่พัก** มีบ้านเรือนของคนในชุมชนที่สามารถพัฒนาเป็นที่พักให้บริการแก่นักท่องเที่ยวด้วยกัน 3 แห่ง สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้หลายประเภททั้งแบบส่วนตัว และกลุ่มคณะ ซึ่งเพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว แต่ที่พักรังยังไม่ได้มีการรับรองมาตรฐาน เนื่องจากยังไม่มีหน่วยงานเข้าไปวางมาตรฐานการควบคุมด้านการให้บริการของที่พักรัง ปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกด้านความสะอาด และความปลอดภัยของที่พักรังให้ดีขึ้น

(4) **ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก** ชุมชนคลองแขวงกลั่นมีความพร้อมในการให้บริการ มีกลุ่มแม่บ้านที่สามารถจัดอาหารว่าง และเครื่องดื่มให้กับนักท่องเที่ยวในระหว่างวัน นอกจากนี้ยังมีศูนย์บริการข้อมูลข่าวสารในการแนะนำนักท่องเที่ยวก่อนเริ่มกิจกรรม มียานพาหนะรองรับและบริการนักท่องเที่ยวภายในชุมชน เช่น รถสองแถว จักรยาน แต่ในปัจจุบันจักรยานที่มีอยู่ในชุมชนมีจำนวน 3 คัน (ภาพที่ 4.14)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ยังไม่พอให้นักท่องเที่ยวได้ใช้บริการ ทำให้อาณาเขตอาจจะต้องมีหน่วยงานเข้ามาสนับสนุนจักรยานให้กับชุมชน และมีการบริการเช่าจักรยานให้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งทางชุมชนจะได้ค่าบำรุงรักษาจักรยาน การอำนวยความสะดวกและรักษาความปลอดภัยภายในแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากชุมชนคลองแขวงกลันจะมีเส้นทางรถไฟผ่าน ทำให้อาจจะต้องระมัดระวังการดูแลรักษาความปลอดภัยเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งได้รับความร่วมมือจากกลุ่มอาสาป้องกันภัยในการรักษาความปลอดภัย บริการแก่นักท่องเที่ยว ภายในชุมชนยังขาดป้ายบอกทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวในแต่ละจุด พร้อมทั้งยังขาดเอกสารแนะนำรายละเอียดเนื้อหาในการท่องเที่ยวในชุมชน

ภาพที่ 4.14 จักรยานที่ให้บริการของชุมชน

(5) **ด้านความหลากหลายของกิจกรรม** นักท่องเที่ยวสามารถร่วมกิจกรรมระยะสั้นเพื่อเข้าชมสวนเกษตร เช่น การเก็บผลผลิตในสวน การซื้อผลผลิต หรือการเที่ยวชมสวนแล้วเลือกเก็บผลผลิตได้เอง ชมขั้นตอนวิธีการทำขนมชั้น ขนมเปียกปูน และนักท่องเที่ยวยังสามารถซื้อผลิตภัณฑ์กลับไปเป็นของฝากได้ นอกจากนี้ยังมีอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อีกทั้งนักท่องเที่ยวยังสามารถเรียนรู้ขั้นตอนวิธีการทำจ๊อปลา สินค้าแปรรูปจ๊อปลานี้เป็นผลิตภัณฑ์ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของชุมชนคลองแขวงกลันได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามจากเวทีประเมินศักยภาพ พบว่ามีสิ่งพื้นฐานการเรียนรู้จะต้องปรับปรุงในเรื่องคือ การมีวิทยากรประจำฐาน เพื่อทำหน้าที่บรรยาย และให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว

(6) **ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน** เป็นชุมชนที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาชุมชนตั้งแต่กระบวนการวางแผน การดำเนินงาน การประเมินและตรวจสอบ ผู้นำของชุมชนมีวิสัยทัศน์ และเป็นบุคคลที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อการประสานงานเพื่อสร้างเครือข่ายในการพัฒนาประชาชนในพื้นที่ที่มีความตื่นตัวเข้าร่วมกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว แต่ยังคงขาดความรู้ทางการจัดการท่องเที่ยว การต้อนรับนักท่องเที่ยว รวมถึงการเป็นเจ้าของบ้านที่ดี

(7) **ด้านประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว** การใช้สื่อออนไลน์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยได้รับความสนใจจากชุมชน ในการใช้สื่อออนไลน์เผยแพร่ข้อมูลทางการท่องเที่ยว รวมถึงการส่งต่อ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อมูลที่น่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยว เช่น Facebook Website และ Application ทางการท่องเที่ยว ปัจจุบันชุมชนมี Facebook Fanpage ชุมชนท่องเที่ยวบ้านคลองแขวงกลัน แต่ไม่มีการอัปเดตข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง อาจเกิดจากยังไม่มีคนรุ่นใหม่เข้ามาทำหน้าที่ดูแล Facebook Fanpage ของชุมชน ทำให้ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวยังไม่ถึงผู้รับ

หลังจากทางคณะกรรมการ และตัวแทนพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา ได้ร่วมกันพิจารณาค้นหาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชน ตามแนวคิดของ เทิดชาย ช่วยบำรุง (2555) สามารถสรุปศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลัน 7 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยว 2) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 3) ด้านที่พัก 4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 5) ด้านความหลากหลายของกิจกรรม 6) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน และ 7) ด้านประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญในการนำไปสู่กระบวนการวางแผน หรือแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน สรุปรายละเอียดดังภาพที่ 4.15

ภาพที่ 4.15 ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลั่น

4.2.3 การวิเคราะห์ SWOT เพื่อการพัฒนาสู่การเป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลั่นที่มีคุณภาพ ผู้วิจัยได้จัดเวทีชุมชน เพื่อร่วมกันวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค มีรายละเอียดที่จะแสดงดังต่อไปนี้

จุดแข็ง (Strengths)

- S1 ความสามัคคีของผู้นำชุมชนและชาวบ้านในชุมชนช่วยกันพัฒนาให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น
- S2 บุคลากรมีความรู้ ความสามารถเฉพาะด้าน
- S3 มีกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้เห็น สัมผัส และลงมือปฏิบัติของจริงในสถานที่จริง
- S4 มีผลิตภัณฑ์จากวัตถุดิบในท้องถิ่นที่โดดเด่น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

S5 เป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่มีผลิตภัณฑ์ หรือสินค้าที่เฉพาะของท้องถิ่น สามารถส่งเสริมความน่าสนใจของเส้นทางท่องเที่ยว และเพิ่มโอกาสให้กับคนในชุมชน

S6 เส้นทางปั่นจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวภาพรวมเป็นเส้นทางที่สามารถเดินทางได้สะดวกสบาย เช่น สภาพถนนที่ดี มีป้ายบอกทาง

S7 ที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละจุดมีระยะทางโดยเฉลี่ยไม่ไกลกัน

จุดอ่อน (Weaknesses)

W1 บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว

W2 การใช้เส้นทางจักรยานในพื้นที่คลองแขวงกลันปัจจุบันยังมีการใช้เส้นทางร่วมกับยานพาหนะอื่น ทำให้มีความเสี่ยงทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย

W3 ขาดการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเข้ากับแหล่งท่องเที่ยวอื่น

W4 ขาดผู้รับผิดชอบด้านการตลาดโดยตรง และการนำเสนอโปรแกรมการท่องเที่ยวไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยว กลุ่มเป้าหมายตามช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ

W5 ขาดแผนการตลาดดิจิทัลและสื่อออนไลน์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

W6 แหล่งท่องเที่ยวเส้นทางนี้ยังไม่ได้รับการประชาสัมพันธ์เพื่อให้เป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยว ทำให้ยังไม่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เท่าที่ควร

W7 เส้นทางปั่นจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวยังขาดสิ่งอำนวยความสะดวกในเส้นทางจักรยาน ได้แก่ ช่องทางจักรยาน ป้ายจราจร ที่จอดจักรยานตามแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงป้ายสื่อความหมายทางการท่องเที่ยวที่ให้ข้อมูลการท่องเที่ยวในพื้นที่

โอกาส (Opportunities)

O1 พื้นที่ใกล้เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีเส้นทางคมนาคมสะดวกเข้าถึงง่าย

O2 สภาพภูมิอากาศที่ดีและธรรมชาติที่สมบูรณ์

O3 การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และการสื่อสารโดยผ่านช่องทางออนไลน์ ทำให้เข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายได้ง่ายขึ้น

O4 นักท่องเที่ยวมีแนวโน้มเดินทางท่องเที่ยวเพื่อแสวงหาประสบการณ์ หรือใช้ชีวิตในแหล่งท่องเที่ยว ชุมชน เรียนรู้ วัฒนธรรมกับชุมชน ต้องการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยว รับประสบการณ์ตรงจากการท่องเที่ยว และกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน

O5 มีแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงที่หลากหลายที่สามารถเชื่อมโยงให้เกิดเครือข่ายได้

อุปสรรค (Threats)

T1 ปัญหาเศรษฐกิจโลกส่งผลกระทบต่อภาคอุตสาหกรรม ภาคการท่องเที่ยวและบริการ

T2 หน่วยงานให้การสนับสนุนไม่ต่อเนื่องและขาดงบประมาณพัฒนาจนครบทุกส่วน

T3 หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวแต่ละหน่วยงานยังขาดการประสานงานร่วมกัน

ที่ดี

T4 ขาดการศึกษาและวิจัยด้านการจัดการท่องเที่ยว เพื่อนำมาเป็นฐานข้อมูลในการบริหารจัดการ และส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

จากข้อมูลที่ได้ในการจัดเวทีวิเคราะห์ SWOT ผู้วิจัยนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์เมทริกซ์ (TOWS Matrix) เพื่อสร้างกลยุทธ์ในการเพิ่มศักยภาพ พัฒนาพื้นที่ให้มีคุณภาพ และสามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้ และหลังจากจัดทำ TOWS Matrix และได้กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลั่น ดังตารางที่ 4.2

ผู้วิจัยได้จัดเวทีคืบข้อมูลกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จากเวทีมีการจัดลำดับความสำคัญของกลยุทธ์ และร่วมกันคัดเลือก กลยุทธ์ที่ชุมชนสามารถดำเนินการได้มาเป็นแนวทางการพัฒนาในช่วงเริ่มต้น ซึ่งชุมชนได้ร่วมกันเลือกกลยุทธ์ดังนี้ คือ กลยุทธ์เชิงรุก ที่จะเร่งดำเนินการโดยชุมชนเป็นหลัก คือ การจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ต่อมาเป็นกลยุทธ์เชิงแก้ไข ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้าอบรม และศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มพูนความรู้ นำกลับมาปรับใช้กับชุมชนได้ และใช้กลยุทธ์เชิงป้องกัน ในการสร้างแบรนด์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนเพื่อให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น โดยอาศัยกลยุทธ์เชิงรับ ในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวบูรณาการทำงานร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่

ตารางที่ 4.2 TOWS Matrix กลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลั่น

กลยุทธ์เชิงรุก (SO)	กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO)
- จัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ (S6+O5) - ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจภายในเส้นทางปั่นจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว ให้เกิดความน่าสนใจกับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวเพิ่มมากขึ้น (S3+O3+O4)	- ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้าอบรม และศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มพูนความรู้ นำกลับมาปรับใช้กับชุมชน (W1+O5) - ส่งเสริมการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตร (W3+O5) - ส่งเสริมประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักผ่านทาง Facebook Fan Page (W5+O3)

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

กลยุทธ์เชิงรุก (SO) - สร้างเครือข่ายทางการท่องเที่ยวภายใน และภายนอกจังหวัดบนอินเทอร์เน็ตเพื่อการตลาดออนไลน์ (S6+S7+O3)	
กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST) - สร้างแบรนด์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน เพื่อให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น (S4+T2+T3) - จัดฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร (S1+S2+T3+T4)	กลยุทธ์เชิงรับ (WT) - ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว บูรณาการทำงานร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ (W6+T3) - วิจัยและติดตามผลการพัฒนาเส้นทางจัดจรรย์านเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน คลองแขวงกลั่น (W1+T4) - จัดทำโครงการนำเสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนด้านงบประมาณ (W7+T2) - พัฒนาช่องทางจรรย์าน ที่จอตจรรย์าน และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับจรรย์านที่เหมาะสม (W7+T2+T3)

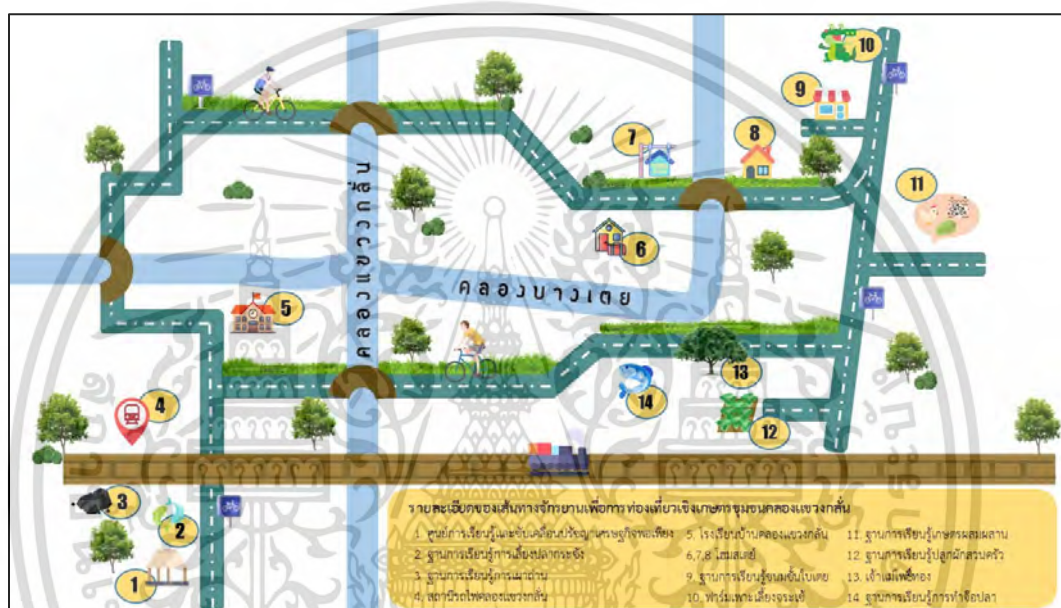
อย่างไรก็ตามเพื่อตอบสนองกลยุทธ์การพัฒนา จากเวทีคือข้อมูลได้ข้อสรุปร่วมกันว่า จะพัฒนาเส้นทางจรรย์านเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

4.3 ผลการพัฒนาเส้นทางจรรย์านเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนคลองแขวงกลั่น

การจัดทำเส้นทางจรรย์านเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านคลองแขวงกลั่น มีขั้นตอนการดำเนินการที่สำคัญ คือ การสำรวจเส้นทาง การกำหนดเส้นทาง การกำหนดจุดของแหล่งท่องเที่ยว และกิจกรรมการเรียนรู้

ผู้วิจัยและคณะกรรมการการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชน ลงพื้นที่ศึกษาสำรวจเส้นทางจรรย์าน ทรรศการในพื้นที่ ลักษณะทางกายภาพของเส้นทางที่มีอยู่ (ภาพที่ 4.16) โดยทำการสำรวจเส้นทาง เมื่อวันที่ 24 มกราคม พ.ศ.2564 ในการเก็บข้อมูล ใช้วิธีการจดบันทึก บันทึกเสียง ถ่ายภาพนิ่ง จัดพิกัดกำหนดตำแหน่งบนผิวโลก (GPS) และตอกหมุดทำสัญลักษณ์ บอกจุดที่น่าสนใจ และอภิปราย

ผู้วิจัยทำการจัดระบบ เรียบเรียงข้อมูล การเขียนแผนผัง และออกแบบเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และนำข้อมูลที่ได้มาทำการสนทนากลุ่มร่วมกับคณะกรรมการการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชน หลังจากที่สนทนากลุ่มร่วมกัน ได้ลงความเห็นร่วมกันในการกำหนดเส้นทางจักรยาน โดยมีจุดเริ่มต้นของเส้นทางที่ ศูนย์เรียนรู้และขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากเป็นสถานที่ที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ และยังเป็นศูนย์ให้บริการข้อมูลข่าวสารในการแนะนำนักท่องเที่ยวก่อนเริ่มกิจกรรมได้ ดังภาพที่ 4.18

ภาพที่ 4.18 แผนที่เส้นทางการเดินจักรยาน

นำแผนที่เส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลับที่สำรวจและออกแบบมาให้คณะกรรมการการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนตรวจสอบความถูกต้องของเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน ดังภาพที่ 4.19

ภาพที่ 4.19 ตรวจสอบความถูกต้องของเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หลังจากนำแผนที่ให้คณะกรรมการการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนตรวจสอบความถูกต้องของเส้นทางจักรยานเรียบร้อยแล้ว สิ่งที่เพิ่มเติมคือ จุดสำคัญในชุมชน เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลคลองแขวงกลั่น ปรับจุดให้มี 2 สี คือ

จุดสีเขียว เป็นจุดของฐานการเรียนรู้ท่องเที่ยวเชิงเกษตร ซึ่งรายละเอียดของแต่ละจุดประกอบไปด้วย

จุดที่ 1 ศูนย์เรียนรู้และขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงบ้านคลองแขวงกลั่น

จุดที่ 3 ฐานการเรียนรู้ฟาร์มต้นแบบและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

จุดที่ 9 ฐานการเรียนรู้ขนมชั้น

จุดที่ 10 ฟาร์มเพาะเลี้ยงจระเข้

จุดที่ 11 ฐานการเรียนรู้การทำเกษตรผสมผสาน

จุดที่ 12 ฐานเรียนรู้การปลูกผักสวนครัว

จุดที่ 14 ฐานการเรียนรู้การทำจ๊อปลา

จุดสีส้ม เป็นจุดสำคัญในชุมชน ซึ่งรายละเอียดของแต่ละจุดประกอบไปด้วย

จุดที่ 2 สถานีรถไฟคลองแขวงกลั่น

จุดที่ 4 โรงเรียนบ้านคลองแขวงกลั่น

จุดที่ 5 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลคลองแขวงกลั่น

จุดที่ 6 , 7 , 8 โฮมสเตย์ บ้านเรือนของชาวบ้านที่สามารถพัฒนาให้เป็นที่พัก สำหรับรองรับ

นักท่องเที่ยว สามารถเข้าถึงธรรมชาติและวิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนได้อย่างแท้จริง

จุดที่ 13 เจ้าแม่โพธิ์ทอง เป็นสถานที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวบ้านในชุมชน ขอโชคลาภ

ซึ่งเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เกิดจากการจัดเวทีชุมชน ระดมความคิดเห็น ร่วมกันกำหนดจุดแหล่งท่องเที่ยว หลังจากที่ได้ไปสำรวจทรัพยากรในพื้นที่ ลักษณะทางกายภาพของเส้นทางที่มีอยู่ มาข้อมูลเหล่านี้มาจัดทำเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว เป็นการจัดเส้นทางโดยเริ่มต้นจากการพิจารณาตำแหน่งของแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ ภายในชุมชน แล้วจัดลำดับความสำคัญและความน่าสนใจ โดยยึดถึงความต่อเนื่องในแง่ของความรู้ทางการเกษตรที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ เป็นการเรียนรู้ในเรื่องของผลผลิตทางการเกษตร ไปจนถึงผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรของชุมชน ซึ่งการจัดเส้นทางสัญจรเพื่อการท่องเที่ยวที่กำหนดในลักษณะวงจรบรรจบ คือการที่จุดเริ่มต้นและจุดท่องเที่ยวสุดท้ายไม่ซ้ำเส้นทางกัน จะทำให้นักท่องเที่ยวได้พบเห็นสิ่งแปลกใหม่ และเกิดความเพลิดเพลินตลอดเส้นทางโดยไม่ต้องย้อนกลับไปยังเส้นทางเดิมอีก ทางผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากสนทนากลุ่มมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้เส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนมีความสมบูรณ์ ดังภาพที่ 4.20

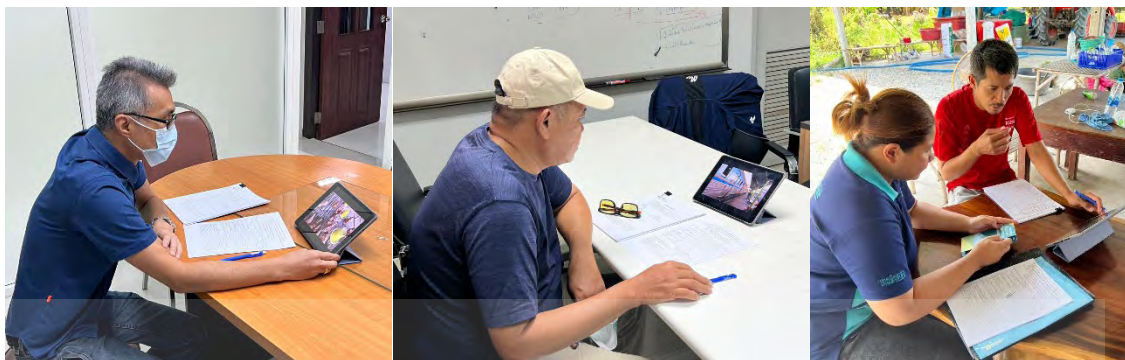
ภาพที่ 4.20 เส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน

ขั้นตอนร่วมดำเนินการทดลองใช้เส้นทางจักรยาน และประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ ก่อนการดำเนินการทดสอบเส้นทางจักรยานกับนักท่องเที่ยว ผู้วิจัย ร่วมกับคณะกรรมการการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันขี่จักรยานเพื่อทดสอบเส้นทาง เพื่อศึกษาหาข้อบกพร่อง และตรวจสอบความปลอดภัย รวมถึงติดตามความพร้อมในการดำเนินงานของ ฐานการเรียนรู้และกิจกรรมภายในฐาน

หลังจากที่ชุมชนร่วมกันทดลอง ประเมินเส้นทางจักรยานแล้ว เข้าสู่ขั้นตอนการประเมินความเหมาะสมของเส้นทางจักรยานโดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจัดทำเป็นคลิปวิดีโอ ตามเส้นทางจักรยานการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลั่น และจัดทำแบบประเมินความเหมาะสมใน ลักษณะของ IOC นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสม จำนวน 3 ท่าน (ภาพที่ 4.21) ได้แก่

- 1) รองศาสตราจารย์ ดร. พิชัย ทองดีเลิศ อาจารย์ประจำภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- 2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พีรชัย กุลชัย นักวิชาการอิสระ
- 3) นาย สมโภชน์ ถินถาวร ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 7 บ้านคลองแขวงกลั่น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.21 ประเมินความเหมาะสมของเส้นทางจักรยานโดยผู้เชี่ยวชาญ

จากการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่าในภาพรวมเส้นทางจักรยานที่พัฒนาขึ้น มีความเหมาะสมในทุกด้าน แต่หากพิจารณาเป็นรายด้าน มีรายละเอียดที่ควรพิจารณาปรับปรุง ดังนี้ (ตารางที่ 4.3)

1) ด้านความปลอดภัยในการขับขี่ พบว่า เกือบทุกฐานและจุดแวะพัก มีความเหมาะสม ยกเว้นฐานการเรียนรู้การทำจ๊อปลา ที่ได้คะแนนจากผู้ประเมินเฉลี่ยเท่ากับ 0.6 เนื่องจากยังมีเส้นทางที่เป็นหินลูกรัง จะต้องใช้ความระมัดระวังในการปั่น มีความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุกับนักท่องเที่ยวได้

2) ด้านบรรยากาศในการขับขี่ตามเส้นทางจักรยาน พบว่าทุกฐานมีความเหมาะสม

3) ด้านความเหมาะสมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีฐานที่ได้คะแนนจากผู้ประเมินเฉลี่ย 0.3 เท่ากัน คือ ฐานการเรียนรู้ขนมชั้น และฐานการเรียนรู้การทำจ๊อปลา เนื่องจากทั้ง 2 ฐานเป็นการแปรูปสินค้าทางการเกษตรซึ่งไม่ใช่กิจกรรมทางการเกษตรโดยตรง

4) ด้านการให้ความรู้ทางการเกษตร มี 3 จุด ที่ได้คะแนนการประเมิน เฉลี่ย 0.6 เท่ากัน คือ ฐานการเรียนรู้ขนมชั้น ฐานการเรียนรู้การทำจ๊อปลา และจุดแวะพัก เพราะเป็นฐานที่ให้นักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชมขั้นตอนวิธีการทำขนมชั้น เรียนรู้ขั้นตอนการทำจ๊อปลาและลงมือปฏิบัติจริง อาจจะไม่ได้รับความรู้ทางการเกษตรโดยตรง ในขณะที่จุดแวะพักมีลักษณะเป็นร้านอาหารและคาเฟ่ ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 4.3

อย่างไรก็ตามเนื่องจากคะแนนในภาพรวมมีความเหมาะสม ประกอบกับฐานการเรียนรู้ทั้งสองฐานเป็นจุดเรียนรู้ที่มีอยู่ และดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง และมีการใช้วัตถุดิบที่มาจากจากการทำการเกษตรในชุมชน คณะกรรมการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนจึงมีความคิดเห็นร่วมกันว่า ให้คงทั้ง 3 จุดไว้ในเส้นทางจักรยานเดิมก่อน ซึ่งเป็นจุดที่คนนอกชุมชนรู้จัก จึงน่าจะสามารถเป็นจุดที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ และยังสามารถนำรายได้เข้าชุมชนได้อีกด้วย

ตารางที่ 4.3 ความเหมาะสมในแต่ละด้านของเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

เส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลั่น	ความปลอดภัยในการขับขี่	บรรยากาศในการขับขี่	ความเหมาะสมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	ความรู้ทางการเกษตรที่ได้
1. ศูนย์การเรียนรู้และขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	1	1	1	1
2. ฐานการเรียนรู้ฟาร์มต้นแบบและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	1	1	1	1
3. ฐานการเรียนรู้ขนมจีน	1	1	0.3	0.6
4. ฐานการเรียนรู้การทำจ๊อปลา	0.6	1	0.3	0.6
5. จุดแวะพัก เช่น ร้านเย็บนาคาเฟ่ แอนด์ ออดี คอฟฟี่	1	1	1	0.6
6. ภาพรวมของเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน	1	1	1	1

จากการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่าในความเหมาะสมตามมาตรฐานของเส้นทางจักรยานที่พัฒนาขึ้น มีความเหมาะสมในทุกด้าน แต่หากพิจารณาเป็นรายด้าน มีรายละเอียดที่ควรพิจารณาปรับปรุง ดังนี้ (ตารางที่ 4.4)

- 1) มีการจัดเส้นทางเข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยวสะดวกเข้าถึงได้ง่าย พบว่ามีความเหมาะสม
- 2) มีป้ายสัญลักษณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับอำนวยความสะดวกสำหรับผู้ใช้จักรยานเพื่อการท่องเที่ยว ที่ได้คะแนนจากผู้ประเมินเฉลี่ยเท่ากับ 0.3 เนื่องจากยังมีป้ายบอกแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นระยะแต่ยังไม่มากพอ สภาพป้ายทรุดโทรม ยังไม่มีการปรับปรุง และยังมีป้ายสัญลักษณ์ต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกสำหรับผู้ใช้จักรยานเพื่อการท่องเที่ยว ตรงจุดที่นักท่องเที่ยวต้องปั่นข้ามรางรถไฟ บริเวณจุดตัดทางรถไฟจะมีป้ายสัญลักษณ์จราจรติดตั้ง และลูกคลื่นบนพื้นผิวถนน บริเวณนี้นักท่องเที่ยวควรชะลอความเร็ว และหยุดรถก่อนถึงจุดตัดทางรถไฟ เพื่อความปลอดภัยในการปั่น
- 3) มีทัศนียภาพระหว่างทางที่สวยงาม ดึงดูดและประทับใจ พบว่ามีความเหมาะสม
- 4) มีเส้นทางกว้างสามารถขี่สวนกันได้ ที่ได้คะแนนจากผู้ประเมินเฉลี่ยเท่ากับ 0.3 เนื่องจากความกว้างของถนนในชุมชนมีเส้นทางที่กว้างรถยนต์สามารถขี่สวนกันได้ เป็นชุมชนที่ไม่ค่อยมีรถพลุกพล่าน การจราจรไม่แออัด สะดวกในการขี่จักรยาน แต่ถนนยังไม่มีช่องทางเฉพาะสำหรับจักรยาน ทำให้เวลาปั่น

จักรยานจะต้องชิดขอบถนน หรือปั่นบริเวณไหล่ทาง ซึ่งเส้นทางปั่นจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนมีความปลอดภัย

5) มีความปลอดภัยสามารถใช้ได้กับทุกเพศทุกวัย ที่ได้คะแนนจากผู้ประเมินเฉลี่ยเท่ากับ 0.6 เนื่องจากสามารถใช้ได้กับทุกเพศทุกวัย แนะนำสำหรับเด็ก ๆ ที่เข้ามาปั่นท่องเที่ยวในชุมชน ควรมีอายุตั้งแต่ 7 ปีขึ้นไป โดยทางคณะกรรมการดูแลการท่องเที่ยวของชุมชนร่วมกับกรมสนับสนุนบริการสุขภาพของตำบล (อสม.) เข้ามาดูแลความปลอดภัย เมื่อนักท่องเที่ยวได้รับอุบัติเหตุขณะปั่นจักรยาน

6) การจราจรไม่แออัด สะดวกในการขี่จักรยาน พบว่ามีความเหมาะสม

7) ความเหมาะสมของระยะทางที่ใช้ในการขี่จักรยาน พบว่ามีความเหมาะสม

ตารางที่ 4.4 ความเหมาะสมตามมาตรฐานของเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น
1. มีการจัดเส้นทางเข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยวสะดวกเข้าถึงได้ง่าย	1
2. มีป้ายสัญลักษณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับอำนวยความสะดวกสำหรับผู้ขี่จักรยานเพื่อการท่องเที่ยว	0.3
3. มีทัศนียภาพระหว่างทางที่สวยงาม ดึงดูดและประทับใจ	1
4. มีเส้นทางกว้างสามารถขี่สวนกันได้	0.3
5. มีความปลอดภัยสามารถใช้ได้กับทุกเพศทุกวัย	0.6
6. การจราจรไม่แออัด สะดวกในการขี่จักรยาน	1
7. ความเหมาะสมของระยะทางที่ใช้ในการขี่จักรยาน	1

อย่างไรก็ตามมีข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญว่า ควรมีหน่วยงานภาครัฐ หรือภาคเอกชนเข้ามาสนับสนุนในการจัดทำป้ายสื่อความหมายเพื่อการท่องเที่ยว ป้ายฐานการเรียนรู้ ป้ายให้ความรู้ในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว จัดตั้งที่จอดจักรยาน และนำไปติดตั้งที่แหล่งท่องเที่ยวทุกที่ที่เส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวผ่าน รวมถึงจัดทำช่องทางสำหรับจักรยานโดยเฉพาะสำหรับถนนเส้นหลัก หรือทำสัญลักษณ์ให้จักรยานใช้พื้นที่ร่วมกับรถยนต์ ซึ่งสัญลักษณ์นี้จะช่วยกระตุ้นให้คนขับรถรู้สึกที่จักรยานก็มีสิทธิ์ใช้ถนนเช่นกัน อีกทั้งยังทำให้คนปั่นจักรยานรู้สึกที่ชุมชนก็เห็นถึงความสำคัญในการปั่นจักรยานท่องเที่ยวและความปลอดภัยในการปั่นจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว ดังภาพที่ 4.22

ภาพที่ 4.22 ตัวอย่างสัญลักษณ์จักรยานในเส้นทางจักรยานท่องเที่ยวเชิงเกษตรคลองแขวงกลั่น

เมื่อผู้เชี่ยวชาญประเมินผลเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยทำการประมวลผลการประเมิน แล้วนำไปปรับปรุง แก้ไข ข้อบกพร่องของรูปแบบเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลั่น และนำมาใช้กับนักท่องเที่ยวจริงในการจัดทดลองเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

จากข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงของผู้เชี่ยวชาญทั้งในประเด็นเรื่องของเส้นทาง ยังมีความปลอดภัยไม่เพียงพอ เนื่องจากใช้ถนนร่วมกับรถยนต์ บ้ายสื่อความหมายเพื่อการท่องเที่ยวจะต้องใช้งบประมาณ บ้ายฐานการเรียนรู้ บ้ายให้ความรู้ในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว ในส่วนนี้ทางผู้วิจัยจึงจัดทำแผนปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลั่น เนื้อหาประกอบด้วย ประวัติความเป็นมาของชุมชน และข้อมูลรายละเอียด ความรู้ของแต่ละฐานการเรียนรู้ (ภาพที่ 4.23) เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาในเบื้องต้น

ภาพที่ 4.23 แผนปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนบ้านคลองแขวงกลั่น

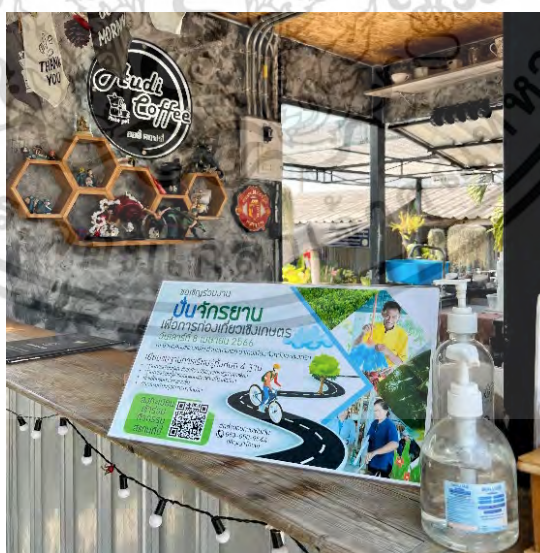
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ขั้นตอนการทดลองเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลั่น

ได้ทำการทดลองเส้นทางจักรยานโดยการปั่นจักรยานท่องเที่ยวจริง ในวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2566 ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการประชาสัมพันธ์เพื่อเชิญชวนนักท่องเที่ยวมาปั่นจักรยาน (ภาพที่ 4.24) เริ่มจากการแจกใบปลิวประชาสัมพันธ์ และกำหนดการกิจกรรม รับสมัครผู้เข้าร่วมกิจกรรมปั่นจักรยานประชาสัมพันธ์ผ่านทางร้านเย็บนาคาเฟ่ แอนด์ ออโต้คอฟฟี่ (ภาพที่ 4.25) และประชาสัมพันธ์ผ่านทางช่องทางกลุ่ม Line ชมรมจักรยานเพชรราช เพื่อเชิญชวนนักปั่นจักรยานที่ใกล้ ๆ บริเวณชุมชนคลองแขวงกลั่นมาร่วมทดลอง ซึ่งมีนักท่องเที่ยวมาทดลองจำนวน 34 คน

ภาพที่ 4.24 ป้ายประชาสัมพันธ์ กำหนดการกิจกรรมปั่นจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ภาพที่ 4.25 ประชาสัมพันธ์กิจกรรมปั่นจักรยานท่องเที่ยวเชิงเกษตร ที่ร้านเย็บนาคาเฟ่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กิจกรรมปั่นจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ณ บ้านคลองแขวงกลั่น ตำบลบางเตย อำเภอมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้มีการกำหนดโปรแกรมการท่องเที่ยววันเดียว (One Day Trip) เริ่มตั้งแต่เวลา 6.30 – 12.00 น. โดยมีกำหนดการการดำเนินกิจกรรม ดังภาพที่ 4.26

กำหนดการกิจกรรม ปั่นจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	
วันเสาร์ที่ 8 เมษายน 2566 เวลา 6.30 – 12.00 น.	
ณ บ้านคลองแขวงกลั่น ตำบลบางเตย อำเภอมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา	
เวลา	การดำเนินการ
6.30 - 7.30 น.	เปิดให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาร่วมกิจกรรมลงทะเบียน และแจกแผ่นพับแนะนำเส้นทางจักรยาน สถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน
7.30 – 7.45 น.	พิธีเปิดงานกิจกรรมปั่นจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
7.45 – 8.15 น.	ฐานที่ 1 ศูนย์เรียนรู้และขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง - เรียนรู้วิธีการปรุงดินปลูกผักสวนครัว เรียนรู้การนำยางรถยนต์มาดัดแปลงเป็นกระถาง และจ.ภ.ส. มาให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับภัยเสี่ยงอันตราย
8.15 – 8.25 น.	เปลี่ยนฐานการเรียนรู้ จาก ฐานที่ 1 ไปยัง ฐานที่ 2
8.25 – 8.45 น.	ฐานที่ 2 ฐานการเรียนรู้ฟาร์มต้นแบบและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ - เรียนรู้วิธีการเลี้ยงปลากะพง การจัดการแบบมีระบบ การแบ่งพื้นที่ขบปลาพัฒนาต่อยอดเป็นธุรกิจคอฟี จันอาหาร
8.45 – 9.10 น.	เปลี่ยนฐานการเรียนรู้ จาก ฐานที่ 2 ไปยัง ฐานที่ 3
9.10 - 9.30 น.	ฐานที่ 3 ฐานการเรียนรู้นมข้น - เปิดให้นักท่องเที่ยวเยี่ยมชมขั้นตอนการทำนมข้น
9.30 – 9.40 น.	เปลี่ยนฐานการเรียนรู้ จาก ฐานที่ 3 ไปยัง ฐานที่ 4
09.40 – 10.20 น.	ฐานที่ 4 ฐานการเรียนรู้จ๊อบปลา - นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมการทำจ๊อบปลา เรียนรู้ขั้นตอนการทำจ๊อบปลา
10.20 เป็นต้นไป	ปิดกิจกรรมปั่นจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และให้นักท่องเที่ยวร่วมกันทำแบบประเมินความพึงพอใจ

หมายเหตุ : กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

ภาพที่ 4.26 กำหนดการกิจกรรมปั่นจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน

เวลา 6.30 - 7.30 น. เปิดให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาร่วมกิจกรรมลงทะเบียน และแจกแผ่นพับแนะนำเส้นทางจักรยาน สถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน ดังภาพที่ 4.27

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.27 นักท่องเที่ยวลงทะเบียนเข้าร่วมกิจกรรม

เวลา 7.30 – 7.45 น. พิธีเปิดงานกิจกรรมปั่นจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีคุณสันต์ เกษมสุข (ผู้ดูแลการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลั่น) กล่าวต้อนรับนักท่องเที่ยว เปิดงานกิจกรรมปั่นจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน และทางทีมผู้วิจัยได้อธิบายเส้นทางในการเรียนรู้ ระยะทาง และกำหนดการในการดำเนินกิจกรรมแก่นักท่องเที่ยว ดังภาพที่ 4.28

ภาพที่ 4.28 พิธีเปิดงานกิจกรรมปั่นจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

เวลา 7.45 - 8.15 น. ฐานที่ 1 ศูนย์เรียนรู้และขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยคุณสันติ เกษมสุข สอนการปรุงดินเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ทราบถึงธาตุอาหารที่พืชต้องการ ส่วนผสมของการปรุงดิน และสามารถนำไปปรับใช้ในการปลูกผักสวนครัวกินเองภายในครัวเรือนได้ และเรียนรู้การนำยางรถยนต์มาดัดแปลงเป็นกระถาง เพื่อใช้ปลูกผัก ปลูกพืชหลากหลายชนิด หรือสามารถทำเป็นอาชีพเสริมได้ เพราะยางรถยนต์เก่าต้นทุนต่ำมาก โดยปกติราคายางรถยนต์เก่าเส้นละประมาณ 20 - 30 บาท เมื่อนำมาแปลงเป็นกระถางสามารถขายได้ในราคา 80 - 200 บาท ดังภาพที่ 4.29

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.29 เรียนรู้การปรุงดิน และการรีไซเคิลล้อรถยนต์

ในวันที่จัดกิจกรรมทางธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) มาให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการเลี้ยงชันโรง เป็นการดึงเอาแมลงที่มีอยู่ในธรรมชาติมาปรับตัวให้เกิดปริมาณที่สร้างให้เป็นรายได้จากน้ำผึ้งชันโรงที่มีคุณค่าทางยาสูง และยังช่วยผสมเกสรเพื่อเพิ่มผลผลิตให้กับสวนผลไม้ของเกษตรกร หรือช่วยผสมเกสรดอกไม้หลากหลายชนิด เพราะธรรมชาติของชันโรงนั้นจะไม่เลือกเกสรดอกไม้ หรือไม่เลือกชนิดของดอกไม้ ซึ่งประโยชน์ของน้ำผึ้งชันโรง มีสารต้านอนุมูลอิสระ ป้องกันโรคมะเร็ง มีฤทธิ์ต้านการอักเสบ สมานแผล และช่วยบำรุงสมอง ดังภาพที่ 4.30

ภาพที่ 4.30 เรียนรู้การเลี้ยงชันโรง

เวลา 8.25 – 8.45 น. ฐานที่ 2 ฐานการเรียนรู้ฟาร์มต้นแบบและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ โดยคุณเยี่ยมรัตน์กฤษกร เล่าประวัติความเป็นมาของฟาร์มต้นแบบและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำทำอะไรถึงประสบผลสำเร็จ และให้ความรู้การเลี้ยงปลากะพง การจัดการแบบมีระบบ แบ่งพื้นที่บ่อปลาพัฒนา ต่อยอดธุรกิจให้เป็นร้านเยี่ยมมา คาเฟ่ แอนด้อดี คอฟฟี่ จำหน่ายอาหารที่เน้นวัตถุดิบจากฟาร์มของตนเอง และให้นักท่องเที่ยวได้เดินชมร้านเยี่ยมมา คาเฟ่ แอนด้อดี คอฟฟี่ ถ่ายรูป เซ็คอิน กับบรรยากาศธรรมชาติ การตกแต่งของทางร้านสไตล์ญี่ปุ่น ดังภาพที่ 4.31

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.31 เรียนรู้ฟาร์มต้นแบบและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

เวลา 9.10 - 9.30 น. ฐานที่ 3 ฐานการเรียนรู้ขนมชั้น โดยคุณกรรณิการ์ สุนทรโชติ เล่าประวัติความเป็นมาของการทำขนมชั้น เปิดให้นักท่องเที่ยวได้เยี่ยมชม เรียนรู้ขั้นตอนวิธีการทำขนม ชิมขนม และซื้อขนมชั้น ขนมเปียกปูน กลับไปเป็นของฝาก ดังภาพที่ 4.32

ภาพที่ 4.32 เยี่ยมชมขั้นตอนการทำขนมชั้น ขนมเปียกปูน

เวลา 09.40 - 10.20 น. ฐานที่ 4 ฐานการเรียนรู้จ๊อบปลา โดยคุณกุหลาบ ถินถาวร ฐานนี้ได้ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมการทำจ๊อบปลา เรียนรู้ถึงวัตถุดิบ ขั้นตอนการทำจ๊อบปลา ลงมือทำจ๊อบปลาด้วยตัวเอง นักท่องเที่ยวทุกท่านได้ชิมความอร่อยของจ๊อบปลาสูตรเด็ดของบ้านคลองแขวงกลิ่น และซื้อผลิตภัณฑ์จ๊อบปลากลับไปเป็นของฝาก ดังภาพที่ 4.33

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4.33 กิจกรรมการทำจ้อปลา

เมื่อถึงฐานสุดท้าย ทางผู้วิจัยได้นำแบบประเมินความพึงพอใจการใช้เส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลันให้กับนักท่องเที่ยวได้ประเมิน สอบถามความคิดเห็น และทางผู้วิจัยได้มีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ร่วมทดลองเส้นทางจักรยาน และสอบถามข้อเสนอแนะ เพื่อนำมาปรับปรุง พัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในอนาคตให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งผลประเมินเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นการประเมินเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ผลประเมินความพึงพอใจการใช้เส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน ในวันที่ 8 เมษายน 2566

1. ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวเพศหญิง 17 คน เพศชาย 17 คน คิดเป็นร้อยละ 50 มีอายุมากกว่า 50 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.24 รองลงมา 41 - 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.53 เป็นเจ้าของกิจการ หรือธุรกิจส่วนตัวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32.35 รองลงมามีอาชีพอื่นๆ ได้แก่ เกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 20.59 ส่วนใหญ่ภายใน 1 ปีที่ผ่านมา นักท่องเที่ยวไม่เคยท่องเที่ยวโดยจักรยาน คิดเป็นร้อยละ 44.12 และเคยท่องเที่ยวโดยจักรยานมากกว่า 8 ครั้งขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 26.47 ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 4.5

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.5 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว

(N=34)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	17	50
หญิง	17	50
2. อายุ		
ต่ำกว่า 21 ปี	4	11.76
21 – 30 ปี	6	17.65
31 – 40 ปี	3	8.82
41 – 50 ปี	8	23.53
มากกว่า 50 ปี	13	38.24
3. อาชีพ		
นักเรียน	4	11.77
นิสิต/นักศึกษา	3	8.82
ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	4	11.77
พนักงานบริษัทเอกชน	2	5.88
เจ้าของกิจการ/ธุรกิจส่วนตัว	11	32.35
รับจ้าง	3	8.82
อื่นๆ	7	20.59
4. ภายใน 1 ปีที่ผ่านมา ท่านเคยท่องเที่ยว โดยจักรยานกี่ครั้ง		
ไม่เคย	15	44.12
1 – 4 ครั้ง	8	23.53
4 – 8 ครั้ง	2	5.88
มากกว่า 8 ครั้งขึ้นไป	9	26.47

2. ความพึงพอใจในแต่ละด้านของเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว

2.1 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อภาพรวมของเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน จากการศึกษาพบว่าในภาพรวมนักท่องเที่ยว มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.79$)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ที่ความปลอดภัยในการขับขี่ ($\bar{x} = 4.91$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ที่บรรยากาศในการขับขี่ ($\bar{x} = 4.71$) แสดงรายละเอียดในตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อภาพรวมของเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน

รายการ	ระดับความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)			
ความปลอดภัยในการขับขี่	32 (94.12)	2 (5.88)	-	-	-	4.91	0.29	มากที่สุด
บรรยากาศในการขับขี่	26 (76.47)	6 (17.65)	2 (5.88)	-	-	4.71	0.58	มากที่สุด
ความเหมาะสมในการเป็น แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	29 (85.3)	4 (11.76)	1 (2.94)	-	-	4.79	0.48	มากที่สุด
ความรู้ทางการเกษตรที่ได้	26 (76.47)	8 (23.53)	-	-	-	4.74	0.45	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม (Grand mean)						4.79	0.45	มากที่สุด

2.2 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อศูนย์การเรียนรู้และขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ฐานที่ 1) จากการศึกษาพบว่าในภาพรวมนักท่องเที่ยว มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมของฐานที่ 1 อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.78$) ค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ที่ความรู้ทางการเกษตรที่ได้รับ ($\bar{x} = 4.91$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ที่บรรยากาศในการขับขี่ ($\bar{x} = 4.56$) ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อศูนย์การเรียนรู้และขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

รายการ	ระดับความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)			
ความปลอดภัยในการขับขี่	31 (91.18)	2 (5.88)	1 (2.94)	-	-	4.85	0.44	มากที่สุด
บรรยากาศในการขับขี่	21 (61.77)	12 (35.29)	1 (2.94)	-	-	4.56	0.56	มากที่สุด
ความเหมาะสมในการเป็น แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	29 (85.3)	4 (11.76)	1 (2.94)	-	-	4.79	0.48	มากที่สุด
ความรู้ทางการเกษตรที่ได้	31 (91.18)	3 (8.82)	-	-	-	4.91	0.29	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม (Grand mean)						4.78	0.44	มากที่สุด

2.2 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อฐานการเรียนรู้ฟาร์มต้นแบบและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ (ฐานที่2) จากการศึกษาพบว่าในภาพรวมนักท่องเที่ยว มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมของฐานที่ 2 อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.79$) ค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ที่ความปลอดภัยในการขับขี่ ($\bar{x} = 4.85$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ที่ความรู้ทางการเกษตรที่ได้รับ ($\bar{x} = 4.74$) ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อฐานการเรียนรู้ฟาร์มต้นแบบและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

รายการ	ระดับความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)			
ความปลอดภัยในการขับ ขี่	31 (91.18)	2 (5.88)	1 (2.94)	-	-	4.85	0.44	มากที่สุด
บรรยากาศในการขับขี่	29 (85.3)	4 (11.76)	1 (2.94)	-	-	4.79	0.48	มากที่สุด
ความเหมาะสมในการ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิง เกษตร	28 (82.35)	5 (14.71)	1 (2.94)	-	-	4.79	0.48	มากที่สุด

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

รายการ	ระดับความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)			
ความรู้ทางการเกษตรที่ ได้	27 (79.41)	6 (17.65)	1 (2.94)	-	-	4.74	0.51	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม (Grand mean)						4.79	0.48	มากที่สุด

2.3 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อฐานการเรียนรู้ชุมชนชั้น (ฐานที่3) จากการศึกษาพบว่าในภาพรวมนักท่องเที่ยว มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมของฐานที่ 3 อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.71$) ค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ที่ความปลอดภัยในการขับขี่ ($\bar{x} = 4.88$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ที่ความรู้ทางการเกษตรที่ได้ ($\bar{x} = 4.5$) ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อฐานการเรียนรู้ชุมชนชั้น

รายการ	ระดับความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)			
ความปลอดภัยในการ ขับขี่	31 (91.18)	3 (8.82)	-	-	-	4.88	0.327	มากที่สุด
บรรยากาศในการขับขี่	27 (79.41)	6 (17.65)	1 (2.94)	-	-	4.76	0.496	มากที่สุด
ความเหมาะสมในการ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิง เกษตร	26 (76.47)	7 (20.59)	1 (2.94)	-	-	4.7	0.524	มากที่สุด
ความรู้ทางการเกษตรที่ ได้	20 (58.82)	13 (38.24)	1 (2.94)	-	-	4.5	0.615	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม (Grand mean)						4.71	0.49	มากที่สุด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.4 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อฐานการเรียนรู้การทำจ๊อบปลา (ฐานที่4) จากการศึกษาพบว่า ในภาพรวมนักท่องเที่ยว มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมของฐานที่ 3 อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.69$) ค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ที่ความปลอดภัยในการจับชี่ ($\bar{x} = 4.85$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ที่บรรยากาศในการจับชี่ ($\bar{x} = 4.56$) ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อฐานการเรียนรู้การทำจ๊อบปลา

รายการ	ระดับความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)			
ความปลอดภัยในการจับชี่	31 (91.18)	2 (5.88)	1 (2.94)	-	-	4.85	0.44	มากที่สุด
บรรยากาศในการจับชี่	22 (64.71)	11 (32.35)	1 (2.94)	-	-	4.56	0.61	มากที่สุด
ความเหมาะสมในการเป็น แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	28 (82.35)	5 (14.71)	1 (2.94)	-	-	4.76	0.5	มากที่สุด
ความรู้ทางการเกษตรที่ได้	22 (64.71)	11 (32.35)	1 (2.94)	-	-	4.59	0.56	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม (Grand mean)						4.69	0.53	มากที่สุด

2.5 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อจุดแวะพัก เช่น ร้านเยี่ยมณา คาเฟ่ แอนด์ ออดี คอฟฟี่ จากการศึกษาพบว่าในภาพรวมนักท่องเที่ยว มีความพึงพอใจต่อจุดแวะพัก อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.75$) ค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ที่ความปลอดภัยในการจับชี่ ($\bar{x} = 4.91$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ที่ความรู้ทางการเกษตรที่ได้ ($\bar{x} = 4.62$) ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อจุดแวะพัก เช่น ร้านเยี่ยมมนา คาเฟ่ แอนด์ ออโต้ คอฟฟี่

รายการ	ระดับความคิดเห็น					ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	แปลผล
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)			
ความปลอดภัยในการขับขี่	31 (91.18)	3 (8.82)	-	-	-	4.91	0.29	มากที่สุด
บรรยากาศในการขับขี่	29 (85.3)	4 (11.76)	1 (2.94)	-	-	4.82	0.46	มากที่สุด
ความเหมาะสมในการเป็น แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	23 (67.65)	11 (32.35)	-	-	-	4.65	0.49	มากที่สุด
ความรู้ทางการเกษตรที่ได้	22 (64.71)	12 (35.29)	-	-	-	4.62	0.49	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม (Grand mean)						4.75	0.43	มากที่สุด

สรุปความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความปลอดภัยในการขับขี่ 2) ด้านบรรยากาศในการขับขี่ 3) ด้านความเหมาะสมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และ 4) ความรู้ทางการเกษตรที่ได้ ต่อฐานการเรียนรู้ หรือจุดท่องเที่ยวทั้ง 5 จุด มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ด้านความปลอดภัยในการขับขี่ จากการศึกษาพบว่า จุดแวะพัก มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 4.91 รองลงมา ฐานการเรียนรู้ขนมชั้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.88 ศูนย์การเรียนรู้และขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และฐานการเรียนรู้ฟาร์มต้นแบบและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มีค่าเฉลี่ย 4.85 เท่ากัน และฐานการเรียนรู้การทำจ๊อปลา มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เท่ากับ 4.85

2) ด้านบรรยากาศในการขับขี่ จากการศึกษาพบว่า จุดแวะพัก มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 4.82 รองลงมา ฐานการเรียนรู้ฟาร์มต้นแบบและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.79 ฐานการเรียนรู้ขนมชั้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.76 ศูนย์การเรียนรู้และขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.56 และฐานการเรียนรู้การทำจ๊อปลา มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เท่ากับ 4.56

3) ด้านความเหมาะสมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร จากการศึกษาพบว่า ศูนย์การเรียนรู้และขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เท่ากับ 4.79 รองลงมา ฐานการเรียนรู้ฟาร์มต้นแบบและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.79 ฐานการเรียนรู้การทำจ๊อปลา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.76 ฐานการเรียนรู้ขนมชั้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.7 และจุดแวะพัก มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เท่ากับ 4.65

4) ความรู้ทางการเกษตรที่ได้ จากการศึกษาพบว่า ศูนย์การเรียนรู้และขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 4.91 รองลงมา ฐานการเรียนรู้ฟาร์มต้นแบบและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.74 จุดแหวะพัก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 ฐานการเรียนรู้การทำจ๊อปลา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.59 และฐานการเรียนรู้ขนมชั้น มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เท่ากับ 4.5

3. ข้อเสนอแนะด้านการพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลั่น ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา

3.1 เพิ่มเติมจุดแวะพักระหว่างทาง และมีจุดเช็คอิน ให้นักท่องเที่ยวได้แวะถ่ายรูปกับบรรยากาศ

3.2 ต้องการให้ชาวบ้านในชุมชนขายของที่ดูเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวบ้าน เช่น งานหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ ผลิตภัณฑ์จักสานเส้นพลาสติก โคมไฟจากกะลามะพร้าว เป็นต้น

3.3 เพิ่มเติมจุดให้เยี่ยมชมวิถีชีวิต ภูมิปัญญาของชาวบ้านในชุมชน

3.4 พัฒนาให้แหล่งท่องเที่ยวแต่ละจุดมีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับจักรยาน เช่น ที่จอดจักรยาน ป้ายบอกทางจักรยาน

3.5 ขยายแหล่งท่องเที่ยวให้มากขึ้น หรือเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวชุมชนใกล้เคียง เพื่อเพิ่มระยะทางในการปั่นจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวให้ได้ประมาณ 20 – 30 กิโลเมตร

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษางานวิจัย การพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนคลองแขวงกลั่น ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา สามารถสรุปผลเป็น 3 ส่วน ดังนี้

- 5.1 สรุปผลการวิจัย
- 5.2 อภิปรายผล
- 5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

สรุปผลจากการศึกษางานวิจัย การพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนคลองแขวงกลั่น ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ การเก็บข้อมูล การจัดสนทนากลุ่ม การทดลองปฏิบัติการจัดการท่องเที่ยว และการประเมินผล โดยผู้วิจัยมีบทบาทเป็นผู้กระตุ้นประสานงาน (Facilitator) เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมตั้งแต่ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทดลองทำ ร่วมติดตาม และประเมินผล นำข้อมูลที่ได้ในแต่ละกิจกรรมมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ใช้สถิติพรรณนา ประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย สามารถสรุปผลได้ดังต่อไปนี้

5.1.1 ข้อมูลบริบทชุมชนและสถานการณ์การท่องเที่ยวของชุมชนคลองแขวงกลั่น ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา

ในอดีตคนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการเกษตร และประมง ใช้การสัญจรทางน้ำเป็นหลักในการเดินทาง ขนข้าว ต่อมาเริ่มมีไฟฟ้าใช้ มีเส้นทางรถไฟสายตะวันออกผ่านชุมชน ชาวบ้านในชุมชนก็ใช้รถไฟในการเดินทาง และขนส่งสินค้า ต่อมาชาวบ้านได้เปลี่ยนจากการทำการเกษตรหันมาเลี้ยงกุ้งกุลาดำ กุ้งขาวเป็นจำนวนมาก เอาที่ดินไปจำนองเพื่อนำมาลงทุนในการเลี้ยง แต่ผลผลิตกลับขาดทุนส่งผลให้ปัจจุบันชาวบ้านยังเป็นหนี้อยู่จำนวนมาก ช่วงปี พ.ศ.2515 ได้มีการสร้างถนนเส้นแรกของชุมชน เริ่มมีการใช้รถยนต์มากขึ้น ได้รับความสะดวกสบายในการเดินทาง จึงทำให้ชาวบ้านหันกลับมาทำเกษตร โดยได้นำหลักทฤษฎีใหม่เข้ามาปรับใช้ ต่อมาในปี พ.ศ. 2542 ได้มีการจัดตั้งกลุ่ม OTOP นวัตกรรมขึ้น โดยใช้งบจัดตั้งเริ่มแรกมาจากองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ร่วมกับกรมพัฒนาชุมชน ทำให้ชุมชนได้สานต่อกลุ่มดำเนินงานมาจนถึงปัจจุบัน

เศรษฐกิจและสังคม บ้านคลองแขวงกลั่นตั้งอยู่ที่ราบลุ่ม ภายในตำบลมีคลองส่งน้ำหลายสาย ซึ่งลำคลองเป็นหัวใจสำคัญต่อการดำรงชีวิต และใช้ในการประกอบอาชีพ ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการเกษตร การทำประมง และทำเกษตรแบบผสมผสาน ประชากรวัยทำงานส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย และเข้ามาทำงานในกรุงเทพ ความสัมพันธ์ในชุมชนเป็นลักษณะเครือญาติ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันดี ชุมชนมีปัญหาด้านสังคม ในเรื่องของยาเสพติด การพนันของวัยรุ่น ไม่มีการรวมกลุ่มสร้างอาชีพอย่างจริงจัง และปัญหาด้านเศรษฐกิจ มีปัญหาด้านหนี้สิน รายได้ต่ำจากภาคการเกษตร ปัญหาการว่างงาน

สถานการณ์การจัดการท่องเที่ยวในปัจจุบัน โดยปกติชุมชนเป็นสถานที่ศึกษาดูงานตามศาสตร์พระราชา และเป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางที่จักรยานท่องเที่ยวของจังหวัดฉะเชิงเทรา จากการสัมภาษณ์ปราชญ์ชุมชน ได้กล่าวว่า “ชุมชนคลองแขวงกลั่นเป็นสถานที่สำหรับศึกษาดูงานตามศาสตร์พระราชาเกี่ยวกับเรื่องของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ในแต่ละเดือนจะมีกลุ่มผู้มาศึกษาดูงานในชุมชนคลองแขวงกลั่น 5 - 10 ครั้งต่อเดือน” ชุมชนคลองแขวงกลั่นได้รับคัดเลือกให้เป็นชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในจังหวัดฉะเชิงเทรา ได้มีการจัดท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีขึ้นซึ่งได้ผลตอบรับเป็นอย่างดี แต่ปัจจุบันเนื่องจากเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ทำให้การจัดการท่องเที่ยวหยุดชะงัก ซึ่งการเข้ามาพัฒนา และส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่การดำเนินการขาดความต่อเนื่องไม่ยั่งยืน เนื่องจากขาดการประชาสัมพันธ์ และขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน จึงเป็นสาเหตุสำคัญทำให้การจัดการท่องเที่ยวของชุมชนอยู่ในลักษณะชาวบ้านในชุมชนเป็นเพียงผู้ร่วมกิจกรรมเท่านั้น

5.1.2 ประเมินศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลั่น ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลั่น พบว่า ในชุมชนคลองแขวงกลั่นเป็นชุมชนที่มีศักยภาพ และสามารถพัฒนาให้มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนได้ โดยหากพิจารณาจากองค์ประกอบของศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวใน 7 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความดึงดูดทางการท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านที่พัก ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความหลากหลายของกิจกรรม ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน และด้านประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว

จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรคด้านการท่องเที่ยวของชุมชน พบว่า

1) ด้านจุดแข็ง คือ สถานที่ท่องเที่ยวมีสภาพภูมิอากาศที่ดีและธรรมชาติที่สมบูรณ์ มีการต้อนรับเป็นอย่างดี ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว มีความรู้ ความสามารถเฉพาะด้านภาพรวมของเส้นทางเหมาะสมที่จะเป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยใช้จักรยานเป็นพาหนะ มีแหล่งท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เห็นและสัมผัสของจริงในสถานที่จริง และได้ลงมือปฏิบัติจริง

2) ด้านจุดอ่อน พบว่า เส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวของชุมชนยังมีการใช้เส้นทางร่วมกับยานพาหนะอื่น ซึ่งจะมีความเสี่ยงในการเกิดอุบัติเหตุได้ อีกทั้งสาเหตุของแหล่งท่องเที่ยวยังไม่เป็นที่รู้จัก นักท่องเที่ยวยังไม่สนใจที่จะเลือกท่องเที่ยว คือ ขาดการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงรุกอย่างต่อเนื่อง การใช้ช่องทางอินเทอร์เน็ตเพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย

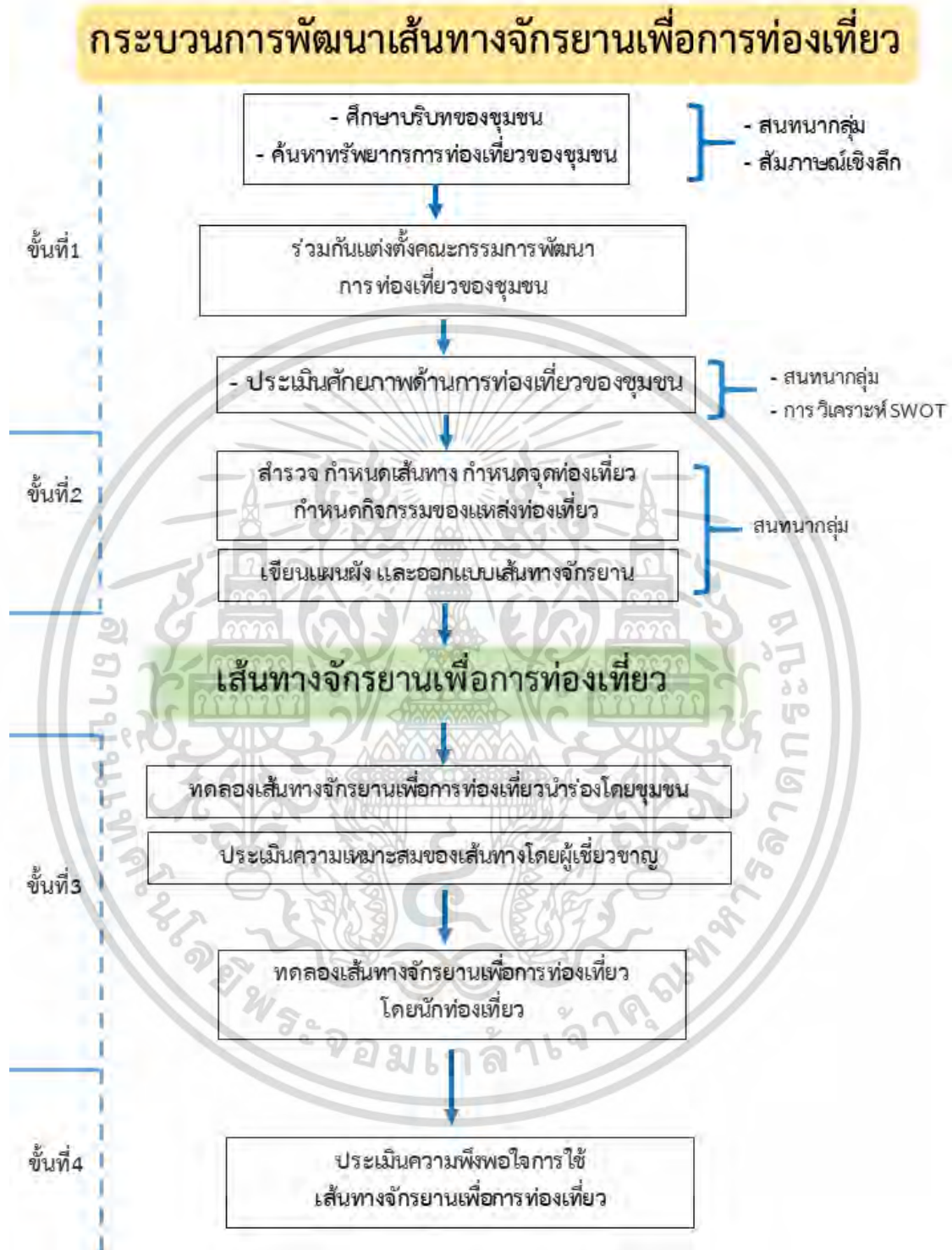
3) ด้านโอกาส พบว่า ความนิยมของนักท่องเที่ยวปัจจุบันมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นที่มีความต้องการร่วมกิจกรรมที่เป็นวิถีชีวิตชุมชนผ่านการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ ได้ผลิตภัณฑกลับไป เช่น ขนมชั้น จ๊อบปลา ซึ่งผลิตภัณฑ์ของชุมชนคลองแขวงกลั่น มีการสื่อสารโดยผ่านช่องทางออนไลน์ ทำให้เข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายได้ง่ายขึ้น

4) ด้านอุปสรรค พบว่า หน่วยงานสนับสนุนให้การสนับสนุนไม่ต่อเนื่องและขาดงบประมาณพัฒนาจนครบทุกส่วน ขาดการประสานงานร่วมกันที่ดี และยังขาดการศึกษาและวิจัยด้านการจัดการท่องเที่ยว เพื่อนำมาเป็นฐานข้อมูลในการบริหารจัดการ และส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลั่น

จากการจัดทำ TOWS Matrix ได้กลยุทธ์ที่ชุมชนนำมาเป็นแนวทางพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรในช่วงเริ่มต้น ได้แก่ กลยุทธ์เชิงรุก คือ จัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น กลยุทธ์เชิงแก้ไข ออกไปศึกษาดูงานแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ประสบความสำเร็จ เพื่อนำความรู้มาปรับใช้ กลยุทธ์เชิงป้องกัน พัฒนาแบรนด์ท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น และอีกกลยุทธ์ที่ดำเนินการควบคุมคือกลยุทธ์เชิงรับ ร่วมมือการหน่วยงานในพื้นที่ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ในเรื่องการเผยแพร่ข้อมูลที่น่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนสู่สายตานักท่องเที่ยวได้อย่างมีคุณภาพ

5.1.3 การพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนคลองแขวงกลั่น ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา

กระบวนการพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวของชุมชนคลองแขวงกลั่นประกอบด้วยขั้นตอนดังภาพที่ 5.1 และสามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 5.1 กระบวนการพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ซึ่งจากการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า กระบวนการพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่

1) การศึกษาบริบทของชุมชน และค้นหาทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน ก่อนที่จะเริ่มต้นการพัฒนา ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อสร้างความคุ้นเคย และสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้วิจัยกับชุมชน โดยผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ต่อเนื่อง มีการจัดสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก จากการพูดคุยกับผู้นำชุมชน และชาวบ้านในชุมชน ส่วนใหญ่เห็นด้วยที่จะให้มีการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชน แต่ชุมชนยังขาดความรู้ความเข้าใจ การศึกษาบริบทของชุมชน และค้นหาทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งการพัฒนาการท่องเที่ยวควรเป็นไปตามบริบทของพื้นที่ และทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน ที่สำคัญต้องให้คนในชุมชนสามารถดำเนินการเองได้ ผู้วิจัยได้จัดเวทีประชุม เพื่อร่วมกันคิดวิเคราะห์ออกแบบการเก็บรวบรวมข้อมูล ร่วมกันแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อแบ่ง และมอบหมายหน้าที่ในการจัดการท่องเที่ยว

2) ประเมินศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชน โดยการสนทนากลุ่ม สัมภาษณ์เชิงลึก ในการประเมินศักยภาพได้ทำการวิเคราะห์ SWOT ประเมินสภาพแวดล้อมภายใน เพื่อค้นหาจุดแข็งและจุดอ่อน ประเมินสภาพแวดล้อมภายนอก เพื่อค้นหาโอกาสและอุปสรรค และร่วมกันสำรวจเส้นทางท่องเที่ยวในชุมชน กำหนดจุดท่องเที่ยว กิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยว โดยเริ่มต้นจากการใช้การกำหนดตำแหน่งบนพื้นผิวโลก (GPS) ก่อน แล้วนำมาเขียนแผนผังภายหลัง ต่อมาสำรวจจุดที่น่าสนใจที่จะสามารถให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ หรือเยี่ยมชมได้ นำข้อมูลที่ได้มาร่วมกันระดมความคิดเห็น กำหนดเส้นทางท่องเที่ยว กำหนดแหล่งท่องเที่ยว กำหนดกิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยว เขียนแผนผัง และออกแบบเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว ร่วมกันตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล จนออกมาเป็น “เส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว” ที่สมบูรณ์

3) ทดลองเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวนำร่องโดยชุมชน เป็นการประเมินเส้นทาง และรูปแบบกิจกรรมว่ายังมีข้อผิดพลาด หรือขาดตกบกพร่อง ที่สมควรจะปรับแก้ไขให้มีความชัดเจน ครบคลุม สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เมื่อทำการทดลองท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นที่เรียบร้อย เพื่อให้การพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวมีความสมบูรณ์มากขึ้น นำข้อมูลของเส้นทางจักรยานและกิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมดมาจัดทำเป็นวิดีโอบอกเล่าข้อมูล และนำไปประเมินความเหมาะสมของเส้นทางโดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อเป็นการประเมินคุณภาพด้านเส้นทาง และสอบถามความคิดเห็น เกี่ยวกับจุดที่จะต้องแก้ไข ปรับปรุงเพิ่มเติม หลังจากนั้นนำข้อเสนอแนะที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข และนำมาทดลองกับนักท่องเที่ยวในการพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว

4) ทดลองเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวโดยนักท่องเที่ยว ผู้วิจัยประชุมร่วมกับคณะกรรมการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน จัดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบกันอย่างชัดเจน มีการ

ประชาสัมพันธ์หลากหลายช่องทาง จัดเตรียมสถานที่เรื่องความสะดวก และพื้นที่ทำกิจกรรม การต้อนรับนักท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมให้กับนักท่องเที่ยว โดยมีการจัดงานขึ้นภายใต้กิจกรรม “ปั่นจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร” ผลตอบรับจากกิจกรรมเป็นที่น่าพอใจของคนภายในชุมชน และนักท่องเที่ยวในระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่นับว่าดีมาก และมีการประเมินความพึงพอใจการใช้เส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะประเมินระบบบริการว่าเป็นอย่างไร นำผลความพึงพอใจมาใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานในครั้งต่อไป

การประเมินผลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

จากการทดลองจัดการท่องเที่ยวนาร่อง ในวันที่ 8 เมษายน 2566 ทางผู้วิจัยได้มีการประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวจำนวน 34 คน ผลการประเมินมีรายละเอียด ดังนี้

(1) ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวเพศหญิง 17 คน เพศชาย 17 คน คิดเป็นร้อยละ 50 มีอายุมากกว่า 50 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.24 รองลงมา 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.53 เป็นเจ้าของกิจการ หรือธุรกิจส่วนตัวมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32.35 รองลงมา มีอาชีพอื่น ๆ ได้แก่ เกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 20.59 ส่วนใหญ่ภายใน 1 ปีที่ผ่านมา นักท่องเที่ยวไม่เคยท่องเที่ยวโดยจักรยาน คิดเป็นร้อยละ 44.12 และเคยท่องเที่ยวโดยจักรยานมากกว่า 8 ครั้งขึ้นไป

(2) จากการศึกษาพบว่าในภาพรวมนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.79$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงตามลำดับ ดังนี้ ฐานการเรียนรู้ฟาร์มต้นแบบและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ($\bar{x} = 4.79$) ศูนย์การเรียนรู้ และขับเคสี ोनปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{x} = 4.78$) จุดแวะพัก ($\bar{x} = 4.75$) ฐานการเรียนรู้ขนมจีน ($\bar{x} = 4.71$) และฐานการเรียนรู้การทำจ๊อปปลา ($\bar{x} = 4.69$) ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะในการทดลองจัดการท่องเที่ยวนาร่อง

เส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนควรเพิ่มเติมจุดแวะพักระหว่างทาง จุดเช็คอินให้นักท่องเที่ยวแวะถ่ายรูปกับบรรยากาศของชุมชน ระหว่างเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว อาจจะมีสถานที่ขายของภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวบ้านในชุมชน มีจุดให้เยี่ยมชมวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ดั้งเดิม ภูมิปัญญาเก่าแก่ของชุมชน เพิ่มเติมในส่วนของที่จอดจักรยาน ป้ายบอกทางจักรยานให้มากขึ้น และขยายแหล่งท่องเที่ยวไปยังชุมชนใกล้เคียง จะทำให้ระยะทางในการปั่นจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวมีระยะประมาณ 20 – 30 กิโลเมตร

5.2 อภิปรายผล

จากการสรุปผลการศึกษา ผู้วิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจ สามารถนำมาอภิปรายผลการศึกษา ดังต่อไปนี้

5.2.1 ประเด็นบริบทชุมชน และสถานการณ์การท่องเที่ยวของชุมชนคลองแขวงกลั่น ตำบล บางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา

จากผลการศึกษาพบว่า บริบทของชุมชนคลองแขวงกลั่นในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบบ มีส่วนร่วมของชุมชน มีลักษณะการจัดกิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่หลากหลาย มีกิจกรรม การเกษตรเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวหลัก สามารถดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยวได้ ก่อให้เกิดรายได้ต่อ ชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไลลักษณ์ รัตนเพียรธัมมะ (2561) พบว่า รูปแบบการท่องเที่ยวเชิง เกษตรกำหนดจากเอกลักษณ์หรือจุดเด่นของชุมชนด้านเกษตรกรรมที่หลากหลายทั้งด้านการผลิต การให้ ความรู้การเกษตร วิถีชีวิต โดยนักท่องเที่ยวร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกิจกรรมทางการเกษตรที่สนับสนุน ให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่ม

5.2.2 ประเด็นการประเมินศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลั่น ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา

จากการศึกษาพบว่า ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลั่น พบว่า ในชุมชนคลองแขวงกลั่นเป็นชุมชนที่มีศักยภาพ และสามารถพัฒนาให้มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยว เชิงเกษตรของชุมชนได้ โดยหากพิจารณาจากองค์ประกอบของศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวใน 7 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความดึงดูดทางการท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านที่พัก ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความหลากหลายของกิจกรรม ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน และด้านประชาสัมพันธ์ แหล่งท่องเที่ยวในด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน พัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ดี นักท่องเที่ยวต้องการความเป็นมิตร และอัธยาศัยของคนในพื้นที่ในการให้ข้อมูลและการบริการ สอดคล้อง กับงานวิจัยของ กิตติศักดิ์ หลินหมื่นไวย (2559) พบว่า เน้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หรือ การกำหนดทิศทางการท่องเที่ยว มีการรวมตัวเพื่อจัดตั้งองค์การการท่องเที่ยวขึ้นในชุมชน และเปิดโอกาส ให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผน และจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยว อีกทั้งการประชาสัมพันธ์แหล่ง ท่องเที่ยว เมื่อชุมชนคลองแขวงกลั่น สิ้นสุดโครงการ OTOP นวัตกรรม ไม่มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการ ประชาสัมพันธ์ แต่ด้วยชุมชนคลองแขวงกลั่นมักมีกลุ่มผู้ศึกษาดูงาน และนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมวิถี ชีวิต เศรษฐกิจพอเพียง และการสัมผัสธรรมชาติ ดังนั้นการใช้สื่อใหม่ เช่น เฟสบุ๊ก จึงเป็นสื่อที่มี ความสำคัญในการประชาสัมพันธ์ โดยต้องมีการนำเสนอข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวที่ทันสมัยอยู่เสมอ เพื่อเป็นการดึงดูด และการตัดสินใจท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิขญา ญัฐพงศ์พฤทธิ (2558) พบว่า ความน่าเชื่อถือของข้อมูลการท่องเที่ยวจากสื่อออนไลน์ที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อพฤติกรรม

ตัดสินใจของนักท่องเที่ยว และสามารถขยายเครือข่ายเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงได้ ซึ่งชุมชนคลองแขวงกลั่นมีกิจกรรมที่โดดเด่นเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เห็นและสัมผัสของจริงในสถานที่จริง และได้ลงมือปฏิบัติจริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภรัตน์ แสงฉัตรแก้ว และพนกฤช อุดมกิตติ (2562) พบว่า นักท่องเที่ยวมุ่งสัมผัสกับประสบการณ์จริง มองหาสินค้าทางการท่องเที่ยวที่มีความแปลกใหม่ และมีความหลากหลาย และประสงค์จะมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเพื่อให้ได้ประสบการณ์ที่แท้จริงมากขึ้น

5.2.3 การพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนคลองแขวงกลั่น ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา

ผลการศึกษาพบว่า เส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลั่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศนีย์ นาคเสนีย์ (2559) พบว่า แนวทางในการจัดทำเส้นทางปั่นจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว มีปัจจัยที่สำคัญ และจำเป็นในการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวด้วยจักรยานประกอบไปด้วย 20 ปัจจัย คือ 9A4E6S1R เมื่อนำปัจจัยมาจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวด้วยจักรยานของชุมชนคลองแขวงกลั่น พบว่าประกอบไปด้วย 18 ปัจจัย คือ 7A4E6S1R รายละเอียดองค์ประกอบทางการท่องเที่ยว ดังตารางที่ 5.1

ตารางที่ 5.1 องค์ประกอบทางการท่องเที่ยวที่ค้นพบจากการวิจัย

องค์ประกอบทางการท่องเที่ยว	ข้อค้นพบจากการวิจัย
7A ประกอบด้วย	
1. ปัจจัยด้านความดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยว (Attraction)	ชุมชนคลองแขวงกลั่นมีความโดดเด่นของกิจกรรมที่หลากหลาย มีทั้งกิจกรรมที่ได้ความรู้ และกิจกรรมที่สามารถสัมผัส สร้างประสบการณ์ร่วมกับชุมชน
2. ปัจจัยด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility)	อยู่ไกลจากกรุงเทพ สามารถไปกลับได้ในวันเดียว เดินทางได้สะดวก สามารถเดินทางด้วยรถยนต์รถไฟ
3. ปัจจัยด้านที่พัก (Accommodation)	มีบ้านเรือนของชาวบ้านในชุมชน ที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ แต่ที่พัทยังไม่ได้รับมาตรฐาน ด้านการให้บริการ และความปลอดภัย
4. ปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)	มีไฟฟ้า น้ำใช้ เข้าถึงทุกพื้นที่ มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย ตลอดเส้นทางมีป้ายบอกทางอำนวยความสะดวกต่อนักท่องเที่ยวที่เข้ามาปั่นจักรยาน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

องค์ประกอบทางการท่องเที่ยว	ข้อค้นพบจากการวิจัย
5. ปัจจัยด้านความหลากหลายของกิจกรรม (Activity)	สามารถสร้างกิจกรรมการปั่นจักรยานได้ตลอดทั้งปี ปั่นชมวิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชน
6. ปัจจัยด้านการยอมรับของสังคมชุมชนในท้องถิ่น (Acceptance Community)	ชาวบ้านในชุมชนต่างยินดีต้อนรับผู้มาเยือน เมื่อนักปั่นจักรยาน หรือนักท่องเที่ยวสอบถามทางชาวบ้านก็ช่วยกันตอบ
7) การตระหนักรู้ เข้าใจ (Awareness)	ชาวบ้านในชุมชนคลองแขวงกลั่นตระหนักถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม หรือธรรมชาติ
4E ประกอบด้วย	
1. ความบันเทิงสนุกสนาน (Entertainment)	มีกิจกรรมที่ให้ความบันเทิงสนุกสนานรองรับนักท่องเที่ยว เช่น จุดแวะพัก มีกิจกรรมการให้อาหารปลาคราฟ เหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่มาแบบครอบครัว สามารถให้เด็กๆ ให้อาหารปลาคราฟ ได้รับความสนุกสนาน และเพลิดเพลิน
2. ได้เรียนรู้ / ความรู้ (Education)	มีแหล่งเรียนรู้ชุมชน แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน หรือประกอบอาชีพได้
3. มีความตื่นเต้น (Excitement)	เส้นทางปั่นจักรยานของชุมชนมีกิจกรรมที่ให้ความตื่นเต้น ผสมผสานระหว่างกิจกรรมที่ให้ความรู้ และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ลงมือปฏิบัติจริง ในสถานที่จริง
4. ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่ดี (Environment)	ตลอดเส้นทางจักรยานของชุมชนมีสภาพสิ่งแวดล้อมที่ร่มรื่น เป็นธรรมชาติ บรรยากาศสดชื่น ท้องนาเขียวขจี สวยงาม
6S ประกอบด้วย	
1. การบริการ (Service)	มีการรวมกลุ่มของคณะกรรมการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน และชาวบ้าน ในการให้บริการนักท่องเที่ยว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

องค์ประกอบทางการท่องเที่ยว	ข้อค้นพบจากการวิจัย
2. สร้างความพึงพอใจ (Satisfaction)	ชุมชนเจ้าของพื้นที่ ต่างเป็นเจ้าบ้านที่ดีในการต้อนรับ และให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว
3. ปลอดภัย (Safety)	ตลอดเส้นทางมีความปลอดภัยในการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว มีคณะกรรมการร่วมกับ อสม.ของชุมชนให้ความช่วยเหลือ เมื่อนักท่องเที่ยวได้รับอุบัติเหตุ
4. สะอาดถูกสุขอนามัย (Sanitary)	มีการบริหารของร้านอาหารและเครื่องดื่ม ในแต่ละฐานการเรียนรู้ /จุดท่องเที่ยวมีห้องน้ำบริการที่ถูกสุขลักษณะ
5. ทักษะสมรรถนะ (Skill)	ลักษณะเส้นทางปั่นจักรยานของชุมชนมีระยะทางประมาณ 5 กิโลเมตร เส้นทางในการปั่นไม่มีความซับซ้อนของเส้นทาง ที่ตั้งของจุดท่องเที่ยวไม่ห่างกันมาก เหมาะสำหรับทุกเพศทุกวัย อาจจะไม่ต้องใช้ทักษะในการปั่นมากมาย
6. การแบ่งปันการใช้ถนนร่วม / น้ำใจ (Sharing)	เส้นทางปั่นจักรยานของชุมชนไม่ได้มีเลนจักรยานเฉพาะ ทำให้ต้องใช้ถนนร่วมกับรถยนต์ หรือรถอื่น ๆ ดังนั้น การแบ่งปันใช้รถใช้ถนนมีความสำคัญ
1R คือ	
การบริหารความเสี่ยง (Risk management)	โอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อการค้าเนกิจกรมการท่องเที่ยว ทางคณะกรรมการฯ มีการจัดทำแผนบริหารความเสี่ยง เพื่อจะได้แก้ไขอย่างทันท่วงที ให้ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ในการจัดกิจกรรมให้น้อยที่สุด

จากองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวที่อธิบายไปข้างต้น ซึ่งทางชุมชนคลองแขวงกลั่นยังขาดองค์ประกอบในเรื่อง 1) ปัจจัยด้านความเป็นดั้งเดิม (Authenticity) : เนื่องจากชุมชนคลองแขวงกลั่นอยู่ใกล้กับกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ทำให้ความเป็นชุมชนที่มีเอกลักษณ์ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

หรือวิถีชีวิตเก่าแก่ของคนในชุมชนหายไป และ2) โปรแกรมที่ใช้สืบค้นข้อมูลต่าง ๆ ผ่านโทรศัพท์มือถือ (Application) : นักท่องเที่ยวนิยมใช้โทรศัพท์มือถือในการหาข้อมูลเส้นทางท่องเที่ยว ที่พัก ร้านอาหาร

ซึ่งเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนเป็นการจัดเส้นทางลักษณะวงจรบรรจบ ทำให้นักท่องเที่ยวได้พบสิ่งแปลกใหม่เกิดความเพลิดเพลินไปตลอดทางโดยไม่ต้องกลับเส้นทางเดิม ระยะทางในการปั่นตลอดเส้นทางประมาณ 5 กิโลเมตร มีแหล่งท่องเที่ยวทั้งให้ความรู้ แลกเปลี่ยน ประสบการณ์ และทดลองปฏิบัติจริง เป็นเส้นทางที่จัดอยู่ในประเภทเส้นทางผสมผสาน ระหว่าง ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และธรรมชาติ มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง และคณะ (2552) กล่าวว่า เส้นทางท่องเที่ยวแบบผสมผสานเกิดจากการวางแผนผังในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นหลายประเภทในบริเวณเดียวกันเพื่อกำหนดเส้นทางท่องเที่ยว เส้นทางท่องเที่ยวอาจเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติจากการที่นักท่องเที่ยวหลาย ๆ กลุ่มใช้เส้นทางเดิมซ้ำอยู่เป็นประจำ หรือเป็นเส้นทางที่กำหนดขึ้นมาพิเศษเฉพาะ เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศแหล่งท่องเที่ยว จากการประเมินความเหมาะสมของเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยผู้เชี่ยวชาญ จะเห็นได้ว่า ความเหมาะสมตามมาตรฐานของเส้นทางเรื่องความกว้างของถนนจะมีค่าน้อย ซึ่งความกว้างของถนนในชุมชนมีเส้นทางที่กว้างรถยนต์สามารถวิ่งสวนกันได้ แต่ถนนยังไม่มีช่องทางเฉพาะสำหรับจักรยาน ลักษณะของเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวของชุมชนคลองแขวงกลั่นเป็นทางจักรยานแบบใช้พื้นที่ร่วมกับรถยนต์ สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักอำนวยการความปลอดภัย กรมทางหลวง (2558) กล่าวว่า จักรยานสามารถใช้ถนน และช่องจราจรร่วมกับรถยนต์ได้ โดยไม่มีการแบ่งพื้นที่ให้เฉพาะสำหรับจักรยาน แต่สามารถมีป้ายหรือสัญลักษณ์เพื่อบอกผู้ขับขี่รถยนต์ว่าจักรยานสามารถใช้งานร่วมกันบนถนนได้ ตามทางของเส้นทางจักรยานนั้นยังขาดสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อจักรยานโดยเฉพาะ เช่น ที่จอดจักรยาน ป้ายบอกทางจักรยาน เป็นต้น

ฐานการเรียนรู้ของเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2 ฐาน ได้แก่ ฐานการเรียนรู้ขนมขึ้น และฐานการเรียนรู้การทำจ๊อปลา จากผลการประเมินความเหมาะสมของเส้นทางจักรยาน ผู้เชี่ยวชาญมองว่าทั้ง 2 ฐานไม่ใช่ฐานการเรียนรู้ที่ได้รับความรู้ทางการเกษตรโดยตรง แต่ในส่วนนี้ทางคณะกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน และผู้วิจัยมีความเห็นว่า เนื่องจากเป็นจุดที่มีความพร้อมเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่จะทำการทดลองก่อน ประกอบกับวัตถุประสงค์ที่ฐานนำมาใช้มาจากการทำการเกษตรภายในชุมชน จากการทำงานของผู้วิจัยร่วมกับคนในชุมชน พบว่า คนในชุมชนให้ความร่วมมือในการทำวิจัยเป็นอย่างดี ร่วมกันแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน มีความตั้งใจที่จะทำให้เกิดเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว เพราะฉะนั้นการใช้งานวิจัยแบบมีส่วนร่วม จึงเหมาะสมที่จะเป็นส่วนสำคัญทำให้เกิดการยอมรับภายในชุมชน ซึ่งสอดคล้อง กับงานวิจัยแบบมีส่วนร่วมของอมาวลี อัมพันศิริรัตน์ และพิมพ์มล วงศ์ไชยา (2559) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีความสำคัญอย่างยิ่งใน

การนำมาใช้ในกระบวนการแสวงหาความรู้ เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง / พัฒนาสถานการณ์ต่าง ๆ ในสังคม โดยเปิดโอกาสให้คนในชุมชน และองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นผู้มีส่วนร่วมวิจัยตั้งแต่สิ่งที่เกิดขึ้น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ วางแผนเพื่อแก้ปัญหา การลงมือปฏิบัติ และประเมินผล และยังเป็น การส่งเสริมความสามารถของคนให้มีส่วนร่วม มีความเท่าเทียม และยกระดับคุณภาพชีวิต

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษากระบวนการพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนคลองแขวงกลั่น ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการทำงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ระดับนโยบาย ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ควรส่งเสริมการท่องเที่ยวควบคู่กับการให้ความรู้เรื่องการดูแลทรัพยากร สิ่งแวดล้อม การสร้างกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน

2) คณะกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันควรดำเนินการต่อไป เพื่อจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนในระยะต่าง ๆ เพื่อป้องกันปัญหา และผลกระทบที่จะเกิดขึ้น รวมทั้งการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตลอดกระบวนการ

3) ควรมีการพัฒนาบุคลากรการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนอย่างต่อเนื่อง เช่น จัดฝึกอบรม และศึกษาดูงานจากชุมชนอื่น หรือแหล่งท่องเที่ยวที่มีการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ เพื่อนำองค์ความรู้มาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ ต่อยอดความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยวให้เป็นเรื่องราวที่สะท้อนเอกลักษณ์ของชุมชนคลองแขวงกลั่นมากขึ้น

4) ควรมีหน่วยงานภาครัฐ หรือภาคเอกชนเข้ามาสนับสนุนจักรยาน ให้ชุมชนมีจักรยานเพียงพอรองรับนักท่องเที่ยว อาจเป็นลักษณะของการจัดสถานที่ให้เข้าจักรยาน เวลานักท่องเที่ยวเดินทางด้วยรถไฟมายังชุมชน สามารถใช้บริการเช่าจักรยานของชุมชน มีค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาจักรยาน ซึ่งชุมชนก็จะมีรายได้ในส่วนนี้ด้วย

5) เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวเป็นรูปธรรมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาสนับสนุนในเรื่องของเส้นทางจักรยาน บัณฑิตสื่อความหมายบริเวณตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ และเรื่องการประชาสัมพันธ์

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) ส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นร่วมกับการท่องเที่ยวของชุมชน เช่น การรื้อฟื้น การละเล่นพื้นบ้าน การอนุรักษ์พื้นที่พุ่มไม้ที่ชาวชุมชนเคยประกอบมาในอดีต

2) ควรมีการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวในจังหวัดฉะเชิงเทรา หรืออำเภอใกล้เคียง เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและเชื่อมโยง โดยมีการขยายพื้นที่กิจกรรมไปรอบนอกชุมชน เพื่อก่อให้เกิดการกระจายนักท่องเที่ยว กระจายรายได้และการสร้างงานอาชีพต่าง ๆ แก่ชุมชนใกล้เคียงอย่างเป็นเครือข่าย

3) พัฒนาเส้นทางจักรยานให้ยาวขึ้น ไม่เกิน 30 กิโลเมตร นำฐานการเรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชนเข้ามาเสริมเพิ่มเติม

4) ส่งเสริมให้ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบและทั่วถึง เช่น การพัฒนาคุณภาพของสินค้าที่ระลึก และการกระจายรายได้สู่ชุมชนในรูปแบบกองทุนเพื่อพัฒนาชุมชน เป็นต้น

5) ปรับเปลี่ยนโปรแกรมการนำเที่ยวให้เหมาะสมกับนักท่องเที่ยว และให้ความสำคัญเรื่องความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวและชุมชน เช่น มีการเตรียมความพร้อมแผนเผชิญเหตุเสี่ยงในชุมชน

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาแนวทางที่เหมาะสมในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของชุมชนอย่างถูกต้อง และสมบูรณ์

2) ควรมีการวิจัยการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวในจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยมีชุมชนคลองแขวงกลันเป็นแม่ข่าย เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ รอบนอกตำบลคลองแขวงกลัน เช่น ชุมชนบ้านคลองเขื่อน ชุมชนท่าตะเกียบ ชุมชนบางคล้า ซึ่งมีศักยภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีความหลากหลายในเชิงพื้นที่ เช่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวทางน้ำ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นต้น

3) ควรมีการศึกษาเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือของที่ระลึกที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชน

4) ควรมีการประเมินผลสัมฤทธิ์การดำเนินการใช้เส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว

บรรณานุกรม

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. 2560. การท่องเที่ยววิถีเกษตรและการกระจายรายได้สู่ภาคเกษตร. [Online]. เข้าถึงได้จาก : <https://www.mots.go.th>.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2545. Agrotourisum ท่องเที่ยวเกษตรทั่วถิ่นไทย. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- _____. 2546. ท่องเที่ยวเกษตรทั่วถิ่นไทย. กรุงเทพฯ : บริษัทแปลน โมทิฟ จำกัด.
- กิตติศักดิ์ หลั่นหมื่นไวย. 2559. “ศักยภาพและแนวทางการจัดการท่องเที่ยวชุมชนลำปางหลวง อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง”. วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ. 9(2) : 109-207.
- กุลภัทร นิกสัมบรรณ. 2541. “แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำโดยอาศัยเทคนิคการวิเคราะห์ระบบตารางกิจกรรมเชิงนิเวศน์วิทยา กรณีศึกษา: พื้นที่เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- กุลวดี ละม้ายจัน. 2552. องค์ประกอบการท่องเที่ยว. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. 2560. แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- ครรชิต มาละโภชน์ และทักษิณาภ สมบูรณ์. 2559. “การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการเรียนรู้: กรณีศึกษาดำบลคลองเขื่อน จังหวัดฉะเชิงเทรา”. วารสารการบริการและการท่องเที่ยว. 11(2) : 23-36.
- จิรนนท์ เข็มจันทร์. 2561. “มุมมองของการพัฒนาภาคการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย”. วารสารเกษตรพระจอมเกล้า. 36(2) : 162-167
- ฉันทิชา วรรณถนอม. 2554. การวางแผนและการจัดนำเที่ยว. กรุงเทพฯ : วิรัตน์ เอ็ดดุกุเซ็น.
- เฉลียว บุรีภักดี. 2545. ชุมชนวิชาการวิจัยชุมชน. กรุงเทพฯ : เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์.
- ชยุต จิตธำรงสุนทร. 2558. “การบริหารจัดการการท่องเที่ยวอำเภอเชียงของในฐานะอำเภอชายแดน”. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภูมิภาคลุ่มน้ำโขงและสาละวินศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ชมรมจักรยานเพื่อสุขภาพแห่งประเทศไทย. 2557. จักรยานทางเลือกอีกทางของคนเมือง. [Online]. เข้าถึงได้จาก : <https://www.thaicyclingclub.org>.

- ชลิตา เฉลิมรักชาติ. 2560. “ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อวัดร่องขุน จังหวัดเชียงราย” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ชุมชนท่องเที่ยวบ้านคลองแขวงกลั่น. 2561. **กิจกรรมการท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีชุมชนบ้านคลองแขวงกลั่น**. [Online]. เข้าถึงได้จาก : <https://www.facebook.com/people/ชุมชนท่องเที่ยวบ้านคลองแขวงกลั่น>.
- ฐิติมา รัตนพงษ์. 2558. “ผลกระทบของความผูกพันและความพึงพอใจที่มีต่อแนวโน้มการกลับมาเที่ยวซ้ำยังแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดนครศรีธรรมราช”. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ทรรศนะ บุญอยู่. 2556. “แนวทางการวางแผนการพัฒนาระบบจักรยานในเมืองภูมิภาค”. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมขนส่ง คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- ทัศนีย์ นาคเสนีย์. 2559. “การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาด้วยการปั่นจักรยานข้ามประเทศ : การส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยตนเองและเส้นทางท่องเที่ยวในเขตภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย”. ใน **การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 5**. ราชบุรี. : มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- ทิพวรรณ สุทธิธรรม. 2560. “การจัดการเชิงกลยุทธ์ด้านเงินฝากธนาคารออมสินเขตปัตตานี”. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. 2555. **เอกสารประกอบการบรรยายรายวิชาการวางแผนท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- นิตา ชัชกุล. 2555. **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิออน ศรีสมยง. 2552. “การสำรวจทัศนคติของนักท่องเที่ยวต่างชาติต่อการตัดสินใจไปท่องเที่ยวในจังหวัดภาคใต้ที่ประสบภัยพิบัติคลื่นยักษ์สึนามิ”. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- ปรีชา แดงโรจน์. 2544. **อุตสาหกรรมท่องเที่ยวสู่ศตวรรษที่ 21**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : บริษัท ไพร่ แอนด์ไพร่ พรินติ้ง จำกัด.
- ภัทธีมา แมนสอน. 2564. “การจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอุทยานเชิงประวัติศาสตร์ ตำบลตลาดใหม่ อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง”. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- พรรณระพี อำนวยสิทธิ. 2560. “การจัดตั้งและพัฒนากลุ่มวิจัยของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ล้านนา”. รายงานฉบับสมบูรณ์สถาบันวิจัยและพัฒนา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ล้านนา.
- พัชรินทร์ แก้วขาว. 2547. “กระบวนการมีส่วนร่วมการแก้ไขปัญหาความยากจนของเกษตรกรในจังหวัด สุรินทร์ : กรณีศึกษาบ้านลึงโอบ หมู่ที่ 6 ตำบลหนองใหญ่ อำเภอบำเหน็จ จังหวัดสุรินทร์”. วิทยานิพนธ์มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- ไพลิน อุดมอมรรตน์. ให้สัมภาษณ์, 14 มิถุนายน 2565. อภิถุญา แสงสงวน ผู้สัมภาษณ์. **ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร**. บ้านคลองแขวงกลั่น ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัด ฉะเชิงเทรา.
- เยี่ยม รัตนกฤษกร. ให้สัมภาษณ์, 14 มิถุนายน 2565. อภิถุญา แสงสงวน ผู้สัมภาษณ์. **สถานการณ์การจัดการท่องเที่ยวในปัจจุบัน**. บ้านคลองแขวงกลั่น ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัด ฉะเชิงเทรา.
- รวีวรรณ วิโรจน์วรรณ. 2561. “แนวทางในการพัฒนาเส้นทางการบินจักรยานสำหรับนักท่องเที่ยว บริเวณพื้นที่บางกระเจ้า อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ”. **วารสารปัญญาภิวัฒน์**. 10(3) : 115-123.
- ราณี อธิชัยกุล. 2557. **การจัดการการท่องเที่ยวเฉพาะทาง**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิศรา สมเกียรติกุล. 2561. “การสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี”. **วารสารมังรายสาร**. 6(2): 79-101.
- วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง, สุจินดา พานิชกุล และปัทมา จันทรวิโรจน์. 2552. **เส้นทางท่องเที่ยวสถาปัตยกรรมเชิงประวัติศาสตร์**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- วิวัฒน์ชัย บุญยภักดี. 2550. **เอกสารนิเทศการศึกษา ฉบับที่ 30**. กรุงเทพฯ : ภาคพัฒนาตำราและเอกสารวิชาการ. หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู.
- วิภา ศรีระทุ. 2551. “ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์”. สารนิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิภาวรรณ ปิ่นแก้ว. 2551. “การศึกษาเพื่อเสนอเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี”. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- วิไลลักษณ์ รัตนเพียรธัมมะ. 2561. “รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเขตสายไหม”. **วารสารร่มพญักษ์**. 36(3) : 11-44.
- ศิริกาญจน์ โกสุทนต์. 2549. “การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน”. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศุภรัตน์ แสงฉัตรแก้ว และพนกฤษ อุดมกิตติ. 2562. “การศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติกลุ่มเป้าหมายภายใต้โครงการ The LINK” ใน รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการพัฒนาแนวทางการตลาดที่เหมาะสมสำหรับสินค้าการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ท้องถิ่น (Local Experience) ของประเทศไทย ภายใต้โครงการ The LINK. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2543. **การศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนา และการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม**. กรุงเทพฯ : ศูนย์บริการวิชาการ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.
- สันต์ เกษมสุข ให้สัมภาษณ์, 9 ตุลาคม 2563. อภิญา แสงสงวน ผู้สัมภาษณ์. **แนวทางการพัฒนาการเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร**. บ้านคลองแขวงกลั่น ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา.
- _____, 14 มิถุนายน 2565. อภิญา แสงสงวน ผู้สัมภาษณ์. **สถานการณ์การจัดการท่องเที่ยวในปัจจุบัน**. บ้านคลองแขวงกลั่น ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา.
- สิทธิณัฐ ประพุทธนิตินิสาร. 2557. **การวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยการมีส่วนร่วม : แนวคิดและแนวปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. เชียงใหม่ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- สุชาดา จักรพิสุทธิ์. 2547. “การศึกษาทางเลือกของชุมชน”. **วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น**.
- สุธี วรประดิษฐ์. 2553. **การมีส่วนร่วมของชุมชนงานสารสนเทศสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดตราด**. ตราด : สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดตราด.
- สุรางค์ จันทวานิช. 2554. **วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 19. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรินทร์ นียมางกูร. 2556. **ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์และสถิติที่ใช้**. กรุงเทพฯ : บุ๊คส์ ทุ ยู.
- สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร. 2559. **คู่มือมาตรฐานด้านการจัดระบบการจราจร**. กรุงเทพฯ บริษัท เอ 21 คอนซัลแตนท์ จำกัด.

- สำนักงานสถิติจังหวัดฉะเชิงเทรา. 2562. **รายงานสถิติจังหวัดฉะเชิงเทรา**. ฉะเชิงเทรา : สำนักงานสถิติจังหวัดฉะเชิงเทรา.
- สำนักอำนวยการความปลอดภัย กรมทางหลวง. 2558. **คู่มือแนะนำการจัดทำทางจักรยาน**. กรุงเทพฯ : สำนักอำนวยการความปลอดภัย กรมทางหลวง.
- สำราญ กำจัดภัย. 2553. “การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการคิด กระณีศึกษาโรงเรียนบ้านท่าวัดคุรุราษฎร์บำรุงวิทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต1” สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- อคิน รพีพัฒน์. 2547. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา**. กรุงเทพฯ : ศูนย์การศึกษา นโยบายสาธารณสุข.
- องค์การบริหารส่วนตำบลบางเตย. 2561. **แผนชุมชนด้านวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวตำบลบางเตย**. ฉะเชิงเทรา : องค์การบริหารส่วนตำบลบางเตย อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา.
- อมวสี อัมพันศิริรัตน์ และพิมพ์มล วงศ์ไชยา. 2559. “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม: ลักษณะสำคัญและการประยุกต์ใช้ในชุมชน.” **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม** 36(6).
- อภิชญา ญัฐพงศ์พฤทธิ. 2558. “รูปแบบการดำเนินชีวิตการรับรู้ข้อมูลการท่องเที่ยวจากสื่อออนไลน์ ความน่าเชื่อถือและพฤติกรรมการตัดสินใจการท่องเที่ยวต่างประเทศ”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิเทศศาสตร์และนวัตกรรม บัณฑิตวิทยาลัยสถาบันบัณฑิตพัฒนาบริหารศาสตร์.
- อภิญา กังสนารักษ์. 2548. **รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์กรที่มีประสิทธิผลระดับคณะของสถาบันอุดมศึกษา**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Kasperson, RE. and Breitbat. 1985. **Rural Development Participation Comceptual Measures for Project Design**. Rural Development Committee. Carnell University.
- Kotler, P., & Keller, K. L. 2016. **Analyzing consumer market**. Harlow, Essex, England : pearson education.
- Longman.. 2018. **Longman Dictionary of Contemporary English**. England : Clay.
- Oakley,P. and Marsden, D. 1984. **Approaches to Participation in Rural Development**. Geneva : International Labour Office.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Paresh V. Joshi&Milind B. Bhujbal. 2012. “Agro-Tourism A Specialized Rural Tourism: Innovative Product Of Rural Market.” **International Journal of Business and Management.**

Josip Rotar. 2012. How to Develop Cycle Tourism. Maribor : CENTRAL EUROPE Programme co-financed by the ERDF.

Rubenstein, Harvey M. 1992. **Pedestrian Mall, Street Scap and Urban Scapes.** USA : John Wille & Son Ins.

Sarakadee lite. 2020. “ปั่น ชม ชิม ริมน้ำบางปะกงเที่ยวชุมชนเก่าบางคล้า.” [Online]. เข้าถึงได้จาก : <https://www.sarakadeelite.com/lite/bike-tour-in-bangkla>.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ลำดับที่ 010
EC-KMITL_64_010

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ประจำ
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เอกสารรับรองการยกเว้นพิจารณาจริยธรรมโครงการวิจัย

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังดำเนินการให้การรับรองการยกเว้นพิจารณาจริยธรรมโครงการตามแนวทางหลักจริยธรรมการวิจัยในคนที่เป็นมาตรฐานสากล ได้แก่ Declaration of Helsinki, The Belmont Report, CMOS Guideline, International Conference on Harmonization in Good Clinical Practice หรือ ICH-GCP

ชื่อโครงการวิจัย : การพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนคลองแขวงกลัน ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา
รหัสโครงการ : EC-KMITL_64_010
ผู้วิจัยหลัก : นางสาวอภิญา แสงสงวน
ผู้ร่วมวิจัย : ผศ.ดร.ดวงกมล ปานรศทิพ ธรรมาริวัฒน์
สังกัดหน่วยงาน : คณะเทคโนโลยีการเกษตร

เอกสารที่ได้รับการพิจารณา :

1. แบบเสนอโครงการวิจัย ฉบับที่ 1 ลงวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2563
2. โครงการวิจัยฉบับเต็ม ฉบับที่ 11. ลงวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2563
3. เอกสารชี้แจงอาสาสมัครผู้รับการวิจัย ฉบับที่ 1 ลงวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2563
3. แบบบันทึกข้อมูล ฉบับที่ 1 ลงวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2563
4. ประวัติผู้วิจัย ฉบับที่ 1 ลงวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2563

ลงชื่อ..... *พิชญานันท์ ธิพโสธร*

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชญานันท์ ธิพโสธร)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ประจำ

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง พ.ศ. 2563

วันที่รับรองการยกเว้น : วันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2563

หมายเหตุ ไม่ต้องทบทวนต่อเนื่อง

(การแก้ไขเปลี่ยนแปลง รายงานความก้าวหน้า รายงานเมื่อเสร็จสิ้นการวิจัย อื่น ๆ)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก ข

เอกสารแสดงความยินยอมเข้าร่วมในโครงการวิจัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

	คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
เอกสารแสดงความยินยอมเข้าร่วมในโครงการวิจัย	
(Informed Consent Form)	

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนคลองแขวงกลิ่น ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทราวันให้คำยินยอม

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ข้าพเจ้า นาย/นาง/นางสาว.....

ที่อยู่.....

ได้อ่านรายละเอียดจากเอกสารข้อมูลสำหรับผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยที่แนบมาฉบับวันที่.....

และข้าพเจ้ายินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัยโดยสมัครใจ

ข้าพเจ้าได้รับสำเนาเอกสารแสดงความยินยอมเข้าร่วมในโครงการวิจัยที่ข้าพเจ้าได้ลงนาม และ วันที่ พร้อมด้วยเอกสารข้อมูลสำหรับผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย ทั้งนี้ก่อนที่จะลงนามในใบยินยอมเข้าร่วมการวิจัยนี้ ข้าพเจ้าได้รับการอธิบายจากผู้วิจัยถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ระยะเวลาของการทำวิจัย วิธีการวิจัย อันตราย หรืออาการที่อาจเกิดขึ้นจากการวิจัย หรือจากยาที่ใช้ รวมทั้งประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการวิจัย และแนวทางรักษาโดยวิธีอื่นอย่างละเอียด ข้าพเจ้ามีเวลาและโอกาสเพียงพอในการซักถามข้อสงสัยจนมีความเข้าใจอย่างดีแล้ว โดยผู้วิจัยได้ตอบคำถามต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจไม่ปิดบังซ่อนเร้นจนข้าพเจ้าพอใจ

ข้าพเจ้ารับทราบจากผู้วิจัยว่าหากเกิดอันตรายใด ๆ จากการวิจัยดังกล่าว ข้าพเจ้าจะได้รับการรักษาพยาบาลโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย (และระบุด้วยว่าจะได้รับการชดเชยจากผู้สนับสนุนการวิจัยหรือไม่.....)

ข้าพเจ้ามีสิทธิที่จะบอกเลิกเข้าร่วมในโครงการวิจัยเมื่อใดก็ได้ โดยไม่จำเป็นต้องแจ้งเหตุผล และการบอกเลิกการเข้าร่วมการวิจัยนี้ จะไม่มีผลต่อการรักษาโรคหรือสิทธิอื่น ๆ ที่ข้าพเจ้าจะพึงได้รับต่อไป

ผู้วิจัยรับรองว่าจะเก็บข้อมูลส่วนตัวของข้าพเจ้าเป็นความลับ และจะเปิดเผยได้เฉพาะเมื่อได้รับการยินยอมจากข้าพเจ้าเท่านั้น บุคคลอื่นในนามของบริษัทผู้สนับสนุนการวิจัย คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ อาจได้รับอนุญาตให้เข้ามาตรวจสอบและประมวลผลข้อมูลของข้าพเจ้า ทั้งนี้ต้องกระทำไปเพื่อวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเท่านั้น โดยการตกลงที่จะเข้าร่วมการศึกษานี้ข้าพเจ้าได้ให้คำยินยอมที่จะให้มีการตรวจสอบข้อมูลประวัติทางการแพทย์ของข้าพเจ้าได้

ผู้วิจัยรับรองว่าจะไม่มีการเก็บข้อมูลใด ๆ เพิ่มเติม หลังจากที่ข้าพเจ้าขอยกเลิกการเข้าร่วมโครงการวิจัย และต้องการให้ทำลายเอกสารและ/หรือ ตัวอย่างที่ใช้ตรวจสอบทั้งหมดที่สามารถสืบค้นถึงตัวข้าพเจ้าได้

ข้าพเจ้าเข้าใจว่า ข้าพเจ้ามีสิทธิที่จะตรวจสอบหรือแก้ไขข้อมูลส่วนตัวของข้าพเจ้าและสามารถยกเลิกการให้สิทธิในการใช้ข้อมูลส่วนตัวของข้าพเจ้าได้ โดยต้องแจ้งให้ผู้วิจัยรับทราบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

AF 04-05

ข้าพเจ้าได้ตระหนักว่าข้อมูลในการวิจัยรวมถึงข้อมูลทางการแพทย์ของข้าพเจ้าที่ไม่มีการเปิดเผยชื่อ จะผ่านกระบวนการต่าง ๆ เช่น การเก็บข้อมูล การบันทึกข้อมูลในแบบบันทึกและในคอมพิวเตอร์ การตรวจสอบ การวิเคราะห์ และการรายงานข้อมูลเพื่อวัตถุประสงค์ทางวิชาการ รวมทั้งการใช้ข้อมูลทางการแพทย์ในอนาคตหรือการวิจัยทางด้านเภสัชภัณฑ์ เท่านั้น

ข้าพเจ้าได้อ่านข้อความข้างต้นและมีความเข้าใจทุกประการแล้ว ยินดีเข้าร่วมในการวิจัยด้วยความเต็มใจ จึงได้ลงนามในเอกสารแสดงความยินยอมนี้

.....ลงนามผู้ให้ความยินยอม

(.....) ชื่อผู้ยินยอมตัวบรรจง

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ข้าพเจ้าได้อธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัย อันตราย หรืออาการไม่พึงประสงค์หรือความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการวิจัย หรือจากยาที่ใช้ รวมทั้งประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการวิจัยอย่างละเอียด ให้ผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัยตามนามข้างต้นได้ทราบและมีความเข้าใจดีแล้ว พร้อมลงนามลงในเอกสารแสดงความยินยอมด้วยความเต็มใจ

.....ลงนามผู้ทำวิจัย

(.....) ชื่อผู้ทำวิจัย ตัวบรรจง

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

.....ลงนามพยาน

(.....) ชื่อพยาน ตัวบรรจง

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

**แบบประเมินความเหมาะสมเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของ
ชุมชนคลองแขวงกลั่น ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา (สำหรับผู้เชี่ยวชาญ)**

โปรดพิจารณาทำเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลั่น ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา มีความเหมาะสมตามองค์ประกอบด้านต่างๆ ที่กำหนดหรือไม่

ให้คะแนน 1 เมื่อแน่ใจว่าข้อนี้มีเหมาะสมในการพัฒนาเป็นเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว

ให้คะแนน 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อนี้มีเหมาะสมในการพัฒนาเป็นเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว

ให้คะแนน 1 เมื่อแน่ใจว่าข้อนี้มีเหมาะสมในการพัฒนาเป็นเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว

ตอนที่1 ความเหมาะสมในแต่ละด้านของเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

เส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของ ชุมชนคลองแขวงกลั่น	ความปลอดภัย ในการขับขี่	บรรยากาศ ในการขับขี่	ความเหมาะสมใน การเป็นแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงเกษตร	ความรู้ทาง การเกษตรที่ได้
1. ศูนย์การเรียนรู้และจับเครื่องปรีศัญญาเศรษฐกิจพอเพียง				
2. สถานการเรียนรู้ฟาร์มต้นแบบและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ				
3. สถานการเรียนรู้ชมรมส้ม				
4. สถานการเรียนรู้การจักจอบปลา				
5. จุดแวะพัก เช่น รื่นเยิ้มบว คาเฟ่ แอนด์ อีสที คอฟฟี่				
6. ภาพรวมของเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน				

ตอนที่2 ความเหมาะสมตามมาตรฐานของเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น
1. มีการจัดเส้นทางเข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยวสะดวกเข้าถึงง่าย	
2. มีป้ายสัญลักษณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับอำนวยความสะดวกสำหรับผู้ขี่จักรยานเพื่อการท่องเที่ยว	
3. มีทัศนียภาพระหว่างทางที่สวยงาม คึงดูดและประทับใจ	
4. มีเส้นทางกว้างสามารถขี่สวนกันได้	
5. มีความปลอดภัยสามารถใช้ได้กับทุกเพศทุกวัย	
6. การจราจรไม่แออัด สะดวกในการขี่จักรยาน	
7. ความเหมาะสมของระยะทางที่ใช้ในการขี่จักรยาน	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบสอบถามประเมินความพึงพอใจเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลิ่น

ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา

กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ หน้าคำตอบที่ท่านต้องการหรือเติมข้อความในช่องว่างตามความเป็นจริง

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

ชาย หญิง

2. อายุ

ต่ำกว่า 21 ปี 21 - 30 ปี 31 - 40 ปี

41 - 50 ปี มากกว่า 50 ปี

3. อาชีพ

นักเรียน นิสิต/นักศึกษา
 ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัทเอกชน
 เจ้าของกิจการ/ธุรกิจส่วนตัว รับจ้าง
 อื่นๆ (โปรดระบุ).....

4. ภายใน 1 ปีที่ผ่านมา ท่านเคยท่องเที่ยวโดยจักรยานกี่ครั้ง

ไม่เคย 1 - 4 ครั้ง
 4 - 8 ครั้ง มากกว่า 8 ครั้งขึ้นไป

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจในแต่ละด้านของเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

เส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ของชุมชนคลองแขวงกลิ่น	ความปลอดภัย ในสารจับสี					บรรยากาศ ในการขี่					ความเหมาะสมในการ เป็นแหล่งท่องเที่ยว เชิงเกษตร					ความรู้ทาง การเกษตรที่ได้				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
1. ศูนย์การเรียนรู้และขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง																				
2. สถานการณ์เรียนรู้พร้อมต้นแบบและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ																				
3. สถานการณ์เรียนรู้ขนมจีน																				
4. สถานการณ์เรียนรู้การทำจ๊อบปลา																				
5. จุดแวะพัก เช่น ร้านเฮียมนก คาเฟ่ แอนดร้า คอฟฟี่																				
6. ภาพรวมของเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ของชุมชน																				

ข้อคิดเห็นอื่น ๆ

.....

.....

.....

◆ ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ◆

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ อว ๗๐๐๕/ ๐๖๗๙

คณะเทคโนโลยีการเกษตร
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

เรื่อง ขอบขออนุญาตให้เชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.พิชัย ทองดีเลิศ

ด้วย นางสาวอภิญญา แสงสงวน นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาพัฒนาการเกษตรและการจัดการทรัพยากร คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ได้จัดทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง “การพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนคลองแขวงกลิ่น ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา” โดยมีรองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ คูหาสวรรค์เวช เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการนี้ คณะฯ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ เพื่อตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ให้กับนางสาวอภิญญา แสงสงวน นักศึกษาปริญญาโท ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธงชัย พุ่มทองศิริ)
คณบดีคณะเทคโนโลยีการเกษตร

ส่วนสนับสนุนวิชาการ

โทรศัพท์ ๐ ๒๓๒๙ ๘๐๐๐ ต่อ ๗๑๗๒

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ อว ๗๐๐๕/ ๐๑๙๓

คณะเทคโนโลยีการเกษตร
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน นายสมโภชน์ ดินถาวร

ด้วย นางสาวอภิญา แสงสงวน นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาพัฒนาการเกษตรและการจัดการทรัพยากร คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ได้จัดทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง “การพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนสองแวงกลัน ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา” โดยมีรองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ คูหาสวรรค์เวช เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการนี้ คณะฯ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ เพื่อตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ให้กับนางสาวอภิญา แสงสงวน นักศึกษาปริญญาโท ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธงชัย พนมทองศิริ)

คณบดีคณะเทคโนโลยีการเกษตร

ส่วนสนับสนุนวิชาการ

โทรศัพท์ ๐ ๒๓๒๙ ๘๐๐๐ ต่อ ๗๑๗๒

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ อว ๗๐๐๕๒๑๗๕

คณะเทคโนโลยีการเกษตร
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย
เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์พีรชัย กุลชัย

ด้วย นางสาวอภิญญา แสงสงวน นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาพัฒนาการเกษตรและการจัดการทรัพยากร คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ได้จัดทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง “การพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนคลองแขวงกลัน ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา” โดยมีรองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ คูหาสวรรค์เวช เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการนี้ คณะฯ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์เพื่อตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ให้กับนางสาวอภิญญา แสงสงวน นักศึกษาปริญญาโท ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีรชัย พุฒทองศิริ)
คณบดีคณะเทคโนโลยีการเกษตร

ส่วนสนับสนุนวิชาการ
โทรศัพท์ ๐ ๒๓๒๙ ๘๐๐๐ ต่อ ๗๑๗๒

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ อว ๗๐๐๕/ ๐๓๙๕

คณะเทคโนโลยีการเกษตร
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

๕ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

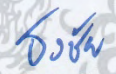
เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุพัตรา ศรีสุวรรณ

ด้วย นางสาวอภิญา แสงสงวน นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาการเกษตรและการจัดการทรัพยากร คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ได้จัดทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง “การพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนคลองแขวงกลัน ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา” โดยมีรองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ คูหาสวรรค์เวช เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการนี้ คณะฯ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์เพื่อตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ให้กับนางสาวอภิญา แสงสงวน นักศึกษาปริญญาโท ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งชัย พงษ์ทองศิริ)
คณบดีคณะเทคโนโลยีการเกษตร

ส่วนสนับสนุนวิชาการ

โทรศัพท์ ๐ ๒๓๒๙ ๘๐๐๐ ต่อ ๗๑๗๒

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ อว ๗๐๐๕/ ๐๓๗๕

คณะเทคโนโลยีการเกษตร
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

๕ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรา เอี่ยมกิจการ สายใบใจ

ด้วย นางสาวอภิญญา แสงสงวน นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาการเกษตรและการจัดการทรัพยากร คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ได้จัดทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง “การพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนคลองแขวงกลิ่น ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา” โดยมีรองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ คูหาสวรรค์เวช เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการนี้ คณะฯ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ เพื่อตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ให้กับนางสาวอภิญญา แสงสงวน นักศึกษาปริญญาโท ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งชัย พุ่มทองศิริ)
คณบดีคณะเทคโนโลยีการเกษตร

ส่วนสนับสนุนวิชาการ

โทรศัพท์ ๐ ๒๓๒๔ ๘๐๐๐ ต่อ ๗๑๓๒

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ อว ๗๐๐๕/๐๓๗๖

คณะเทคโนโลยีการเกษตร
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

๕ เมษายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ดร.ธนัท สมณคุปต์

ด้วย นางสาวอภิญญา แสงสงวน นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาการเกษตรและการจัดการทรัพยากร คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ได้จัดทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง “การพัฒนาเส้นทางจักรยานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนคลองแขวงกลัน ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา” โดยมีรองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ คูหาสวรรค์เวช เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการนี้ คณะฯ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่าน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์เพื่อตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ให้กับนางสาวอภิญญา แสงสงวน นักศึกษาปริญญาโท ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ด้วย จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

จอสัน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธงชัย พุ่มทองศิริ)
คณบดีคณะเทคโนโลยีการเกษตร

ส่วนสนับสนุนวิชาการ

โทรศัพท์ ๐ ๒๓๒๙ ๘๐๐๐ ต่อ ๗๑๗๒

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ อว ๗๐๐๕/ว.๑๗๐

วารสารเกษตรพระจอมเกล้า
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
เลขที่ ๑ ซอยฉลองกรุง ๑
แขวงลาดกระบัง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ ๑๐๕๒๐

๒๓ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง แจ้งผลการพิจารณาการตีพิมพ์บทความวิจัย

เรียน คุณอภิญา แสงสงวน และคณะฯ

ตามที่ท่านได้ส่งบทความวิจัยเรื่อง **ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลัน ตำบลบางเตย อำเภอเมืองจังหวัดระยอง (The Potentials and Guidelines for the development of Agricultural Tourism Attraction in Khlong Khwaeng Klan Community, Bang Toei Subdistrict, Mueang District, Chachoengsao Province)** เพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารเกษตรพระจอมเกล้า คณะเทคโนโลยีการเกษตร นั้น

กองบรรณาธิการวารสารเกษตรพระจอมเกล้า ได้พิจารณาแล้ว เห็นสมควรให้มีการตีพิมพ์บทความวิจัยของท่าน โดยได้จัดลำดับการตีพิมพ์ในวารสารปีที่ ๕๑ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๖๖) ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนของการดำเนินการจัดพิมพ์ฉบับปฐมฤกษ์คือไป โดยได้ครบในระบบออนไลน์เมื่อวันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๖๖

ทั้งนี้ ถ้าฉบับการตีพิมพ์อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเห็นของบรรณาธิการ แต่หากมีการเปลี่ยนแปลงจะแจ้งให้ผู้เขียนทราบเป็นลายลักษณ์อักษร

ขอแสดงความนับถือ

Sulaksana
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยญา ทนันทิ์)
บรรณาธิการวารสารเกษตรพระจอมเกล้า
๙๕ พ.ศ. ๖๖ (๓๕) ๑๖๕๕๑๑ / Non-PM Server Sign-LN
Signature Code: 61AAV6yMMAZACIA-ANAA5

ส่วนสนับสนุนวิชาการ
คณะเทคโนโลยีการเกษตร
โทร. ๐๙๕๒-๑๗๖-๓๓๒๑๙

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลั่น

ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา

The Potentials and Guidelines for the Development of Agricultural Tourism Attraction in Khlong Khwaeng Klan Community, Bang Toei Subdistrict, Mueang District, Chachoengsao Province

อภิญา แสงสงวน^{1*} ดวงกมล ปานรศทิพ ธรรมมาจิวัฒน์¹ และสมศักดิ์ คูหาสวรรค์เวช¹

Apinya Saengsanguan¹, Duangkamol Panrostip Thunmatiwat¹ and Somsak Khuhasawanwatch¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทชุมชน ศักยภาพ และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลั่น โดยใช้การวิจัยแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้ดูแลจุดท่องเที่ยว ผู้แทนประชาชนในชุมชนคลองแขวงกลั่น และผู้แทนพัฒนาชุมชน อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การจัดเวทีชุมชน การสนทนากลุ่ม การทำ Swot Analysis และ Tows Metrix ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนคลองแขวงกลั่นมีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีความเป็นธรรมชาติ และวิถีชีวิตที่ชัดเจนสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ มีกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถได้มาสัมผัสจริงผ่านประสบการณ์การลงมือปฏิบัติพร้อมทั้งมีการให้ความรู้ควบคู่ไปด้วย เดินทางมาได้สะดวกเนื่องจากอยู่ใกล้เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีที่พักรองรับนักท่องเที่ยว มีศูนย์บริการข้อมูลข่าวสารในการแนะนำนักท่องเที่ยว และดูแลรักษาความปลอดภัยเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว และประชาชนในพื้นที่ที่มีความตื่นตัว มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน สำหรับกลยุทธ์ที่ชุมชนนำมาเป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในช่วงเริ่มต้น ได้แก่ กลยุทธ์เชิงรุก คือ จัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น กลยุทธ์เชิงแก้ไข ออกไปศึกษาดูงานแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ประสบความสำเร็จ เพื่อนำความรู้มาปรับใช้ กลยุทธ์เชิงป้องกัน พัฒนาแบรนด์ท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น และอีกกลยุทธ์ที่ดำเนินการควบคู่คือกลยุทธ์เชิงรับ ร่วมมือการหน่วยงานในพื้นที่ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ในเรื่องการเผยแพร่ข้อมูลที่น่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนสู่สายตานักท่องเที่ยวได้อย่างมีคุณภาพ

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงเกษตร แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ศักยภาพชุมชน ชุมชนเข้มแข็ง กลยุทธ์การพัฒนา

Abstract

The purpose of this study was to investigate the context, potential, and possibilities for the development of Agro-tourism in the Klong Kwaeng Klan community, Chachoengsao, utilizing a participatory research approach involving community leaders, tourist attraction caretakers, and

¹ ภาควิชานวัตกรรมพัฒนาการเกษตรและการจัดการทรัพยากร คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

¹ Department of Communication Innovation and Agricultural Development, Faculty of Agricultural Technology, King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang, Bangkok, 10520

*Corresponding author: Email: 62604039@kmitl.ac.th

community representatives as participants. The data was collected through the community platform, focus group discussions, and strategic management techniques such as Swot and Tows analysis. The results revealed that the Klong Kwaeng Klan community is an excellent choice for Agro-tourism because of its natural beauty, distinctive communal lifestyle, vast amount of practical activities in which the tourist could participate and gain knowledge while also enjoying it, convenient traveling due to being so close to Bangkok and its perimeter, security, and the enthusiasm of the community's people, which are the strengths that could attract the tourists. The community utilized the following strategies as a guidance for the early stages of agro-tourism development: 1. PO strategy, by developing tourism routes connecting with other locations. 2. WO strategy, by learning from successful agricultural tourism and applying the knowledge for the community. 3. ST strategy, by developing and making its own brands to be more widely recognized; in tandem with WT strategy, and the collaboration with the local agencies to boost public relations in spreading interesting information about community attractions to tourists.

Keywords: Agro-Tourism, Development guidelines for Agrotourism, Potential of community, Strength community, Strategy development

คำนำ

การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการช่วยฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ และมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ปีพ.ศ. 2560 – 2564 ได้ให้ความสำคัญกับการวางรากฐานและแก้ไขปัญหาที่เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ เพื่อการสร้างรายได้และการกระจายรายได้สู่ชุมชน (National Tourism Policy Committee [NTPC], 2017) กระแสการท่องเที่ยวในปัจจุบันได้มีรูปแบบ และแนวคิดปรับเปลี่ยนไปจากเดิม นักท่องเที่ยวเริ่มหันมาสนใจการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ เรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชน โดยสามารถนำความรู้กลับไปประยุกต์ใช้หรือประกอบอาชีพได้ ทำให้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเข้ามามีบทบาทสำคัญในการท่องเที่ยว ซึ่งจะช่วยให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสเรียนรู้วิถีชีวิตของเกษตรกร และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสสัมผัสประสบการณ์แปลกใหม่ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นเครื่องมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน และดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้ แต่ปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่ชุมชนยังขาดการมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ ทั้งด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา การตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม การร่วมรับผลประโยชน์ และการประเมินผล หากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสามารถเชื่อมโยงแต่ละหน่วยงานเข้าด้วยกันได้ จะช่วยทำให้การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีศักยภาพ สร้างความพึงพอใจให้นักท่องเที่ยวเกิดการมาเที่ยวซ้ำ และสร้างรายได้เพิ่มขึ้นอย่างยั่งยืนในอนาคต (Khermkhan, 2018) ซึ่งการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวไม่ได้เป็นเพียงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเท่านั้น แต่เป็นการพัฒนาโดยคำนึงถึงโอกาสและอุปสรรคในด้านต่าง ๆ ของการจัดการการท่องเที่ยว สอดคล้องกับ Pradit & Pampasit (2014) กล่าวว่า การพัฒนาศักยภาพและโอกาสทางการจัดการ และส่งเสริมการท่องเที่ยวต้องอาศัยการสนับสนุนและการร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และท้องถิ่นในการเพิ่มศักยภาพและมาตรฐานในการให้บริการในด้านต่าง ๆ ของการท่องเที่ยว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นจังหวัดที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว มีทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรมที่หลากหลาย มีความโดดเด่น เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว ผู้เดินทางมาท่องเที่ยวส่วนใหญ่ เป็นนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเย็นกลับ เนื่องจากตั้งอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร ชุมชนคลองแขวงกลั่น ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นหมู่บ้านเกษตรกรรม ทำการเกษตรแบบผสมผสาน และเป็นสถานที่สำหรับศึกษาดูงานตามรอยศาสตร์พระราชาในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนอยู่ใกล้กับสถานีรถไฟบ้านคลองแขวงกลั่น จึงทำให้การเดินทางไปมาสะดวก แต่เนื่องจากขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนอย่างต่อเนื่อง รวมถึงขาดองค์ความรู้ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชน จึงทำให้ไม่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ส่งผลทำให้ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวไม่สามารถแสดงออกมาสู่สายตานักท่องเที่ยวได้เท่าที่ควร อย่างไรก็ตามการจะผลักดันให้บุคคลภายนอกได้เห็นถึงศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน ต้องเริ่มจากคนในชุมชนมองเห็นถึงศักยภาพชุมชนของตนเอง เพราะคนในชุมชนจะเป็นพลังผลักดัน และเสริมสร้างความเข้มแข็งในการจัดการท่องเที่ยว ดังนั้นการศึกษาศักยภาพของชุมชน ใน 7 ด้าน ตามที่ Choibamroong (2012) กล่าวไว้ คือ 1) ด้านความดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยว 2) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 3) ด้านที่พัก 4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 5) ด้านความหลากหลายของกิจกรรม 6) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน 7) ด้านประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว จึงเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญในการนำไปสู่กระบวนการวางแผนหรือแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของแต่ละชุมชน

ชุมชนคลองแขวงกลั่นเป็นชุมชน ใกล้กรุงเทพมหานคร ที่มีความเป็นธรรมชาติ สะท้อนความเป็นชุมชนเกษตรกรรมร่วมสมัย บนพื้นฐานของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ผู้นำและคนในชุมชน มีความต้องการที่จะพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เป็นแหล่งเรียนรู้ และสถานที่พักผ่อนของนักท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และนำมาซึ่งรายได้ของชุมชน ดังนั้นการวิจัยนี้ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาศักยภาพของชุมชนในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว และใช้กระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วมในการหาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสามารถนำไปใช้ในการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้สอดคล้องกับบริบทชุมชน และสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามายังชุมชน อันจะนำไปสู่การสร้างเศรษฐกิจชุมชน และกระจายรายได้ให้กับชุมชนจากการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืนและเป็นรูปธรรมต่อไป

วิธีการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การวิจัยแบบมีส่วนร่วม เพื่อศึกษาบริบทชุมชน ศักยภาพ และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลั่น ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการวิจัย

เตรียมด้านเนื้อหาวิชาการจากเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ ทบทวนตำรา ศึกษาปัญหาและสำรวจพื้นที่เบื้องต้นของชุมชนคลองแขวงกลั่น ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ออกแบบวิธีการและเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยออกแบบวิธีการเก็บข้อมูล โดยใช้กิจกรรมเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมกับผู้นำชุมชน ผู้ดูแลจุดท่องเที่ยว ผู้แทนประชาชนในชุมชนคลองแขวงกลั่น และผู้แทนพัฒนาชุมชน อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา โดยมีรายละเอียดการดำเนินการ ดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. การชี้แจงโครงการวิจัย โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อทำความเข้าใจในเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลัน เป้าหมายของงานวิจัย และประโยชน์จากงานวิจัย
2. วางแผนงานกำหนดเป้าหมาย กำหนดประเด็นในการเก็บรวบรวมข้อมูล และนัดหมายการลงพื้นที่
3. การดำเนินการเก็บและรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการใน 3 กิจกรรมย่อย
 - 1) จัดประชุมสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้ดูแลจุดท่องเที่ยวที่ดำเนินการอยู่ในชุมชน ตัวแทนพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา และตัวแทนประชาชนในชุมชนคลองแขวงกลัน จำนวน 15 คน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รับทราบถึงบริบทชุมชน สถานการณ์การท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชน และความต้องการในการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร
 - 2) กิจกรรมการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในการค้นหาศักยภาพ 7 ด้าน ได้แก่
 - 1) ด้านความดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยว 2) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว 3) ด้านที่พัก 4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 5) ด้านความหลากหลายของกิจกรรม 6) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน 7) ด้านประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว
 - 3) กิจกรรมการจัดเวทีชุมชน เพื่อค้นหาข้อมูล ระดมความคิดเห็น และ วิเคราะห์สภาพแวดล้อม SWOT Analysis (จุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค โอกาส) ของชุมชนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร
 - 4) ผู้วิจัยนำข้อมูลบริบทชุมชน การค้นหาศักยภาพ และจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม SWOT Analysis มาวิเคราะห์หาข้อสรุป และจัดทำการวิเคราะห์เมทริกซ์ (TOWS Matrix) เพื่อหากลยุทธ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน
 - 5) จัดกิจกรรมนำเสนอกลยุทธ์กับเวทีชุมชน เพื่อถกแถลงหาแนวทางพัฒนาที่สามารถดำเนินการได้ด้วย ตัวชุมชนเอง ด้วยการลงคะแนน เลือกกลยุทธ์มาเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวในระยะเริ่มต้น (Figure 1)

Figure 1 SWOT Analysis of tourism development

ผลการศึกษาและวิจารณ์

1. บริบทของชุมชนคลองแขวงกลัน

ชุมชนคลองแขวงกลัน ตั้งอยู่หมู่ที่ 7 ตำบลบางเตย อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา สามารถเดินทางได้ทางถนนรถยนต์ออกเส้นทางถนนเกษมราษฎร์ เส้นบ้านใหญ่ – คลองสวน (ออกแยกเส้นฉะเชิงเทรา – บางปะกง) ออกทางทิศเหนือเข้าเส้นสุวินทวงศ์ (ฉะเชิงเทรา - มินบุรี) และเส้นทางรถไฟสายตะวันออก ลงยังสถานีรถไฟบ้านคลองแขวงกลัน เดินทางไปมาสะดวก สภาพเศรษฐกิจของชุมชนคลองแขวงกลันมีลักษณะเป็นชุมชนที่มีรูปแบบการดำรงชีพมีการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำสวน เลี้ยงกุ้ง เลี้ยงปลา รับจ้าง และทำโรงงานอุตสาหกรรม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สถานการณ์การท่องเที่ยวโดยปกติชุมชนเป็นสถานที่ศึกษาดูงานตามศาสตร์พระราชา และเป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางซึ่งจักรยานท่องเที่ยวของจังหวัดฉะเชิงเทรา จากการสัมภาษณ์ปราชญ์ชุมชน ได้กล่าวว่า “ชุมชนคลองแขวงกลัน เป็นสถานที่สำหรับศึกษาดูงานตามศาสตร์พระราชา เกี่ยวกับเรื่องของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ในแต่ละเดือนจะมีกลุ่มผู้มาดูงานเข้ามาศึกษาดูงานในชุมชนคลองแขวงกลัน 5-10 ครั้งต่อเดือน” (Kasemsuk, Interview, 14 June 2022)

อย่างไรก็ตามสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ทำให้การจัดการท่องเที่ยวหยุดชะงัก ซึ่งการเข้ามาพัฒนา และส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่การดำเนินการขาดความต่อเนื่องไม่ยั่งยืน เนื่องจากขาดการประชาสัมพันธ์ และขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญทำให้การจัดการท่องเที่ยวของชุมชนอยู่ในลักษณะชาวบ้านในชุมชน เป็นเพียงผู้ร่วมกิจกรรมเท่านั้น จากการสัมภาษณ์ผู้ใหญ่บ้าน กล่าวว่า “ในระหว่างสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ผมกับชาวบ้านได้ร่วมกันพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน และร่วมมือกันสร้างอาชีพในชุมชน เพื่อเพิ่มโอกาสสร้างรายได้ให้ทุกครัวเรือน เพิ่มแหล่งที่พักผ่อนหย่อนใจให้กับนักท่องเที่ยวเน้นสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ มีการทำสะพานทางเดินรอบบ่อเลี้ยงปลาเพื่อให้นักท่องเที่ยวมาถ่ายรูป เช็ควิน ก่อตั้งศูนย์รวมสินค้าชุมชน เพื่อจำหน่ายสินค้าจากชุมชนทำให้ชาวบ้านมีสถานที่ในการนำสินค้าจากผลผลิตทางการเกษตรมาขาย เพื่อให้ชาวบ้านมีแนวทางประกอบอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย และเพิ่มขีดความสามารถทางการเกษตรสร้างรายได้ให้แก่ชาวบ้าน” (Rattanakunchorn, Interview, 14 June 2022)

กิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนจากการสนทนาในเวทีพบว่า ชุมชนมีหลายกิจกรรม ได้แก่ ฐานการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ฐานจ๊อบปลา ฐานการเรียนรู้ฟาร์มต้นแบบและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ฐานการเรียนรู้การทำขนมไทย ที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมและศึกษาดูงาน ซึ่งแต่ละฐานอยู่ไม่ไกลกันมากนัก (Figure 2)

Figure 2 Map of community tourism activities in the past

ซึ่งในการดำเนินการปัจจุบันหัวหน้าฐานการเรียนรู้ต่าง ๆ นอกจากการเป็นผู้ดำเนินการบรรยาย สาธิต ภายในฐานการเรียนรู้ของตนเองแล้ว ยังได้รับเชิญไปเป็นวิทยากรให้ความรู้นอกสถานที่อีกด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสามารถและศักยภาพของผู้นำชุมชนและหัวหน้าฐานการเรียนรู้ต่าง ๆ ดังที่ Kasemsuk (Interview, 14 June 2022) ได้กล่าวไว้ว่า “พวกหัวหน้าฐานตอนนี้ก็ได้รับเชิญไปสอนแก่ผู้ที่สนใจในการทำเกษตรตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง หรือ ผู้สนใจทำอาชีพเสริมต่าง ๆ นอกชุมชน เช่น กศน.ฉะเชิงเทรา ก็ไปกันประจำ และหน่วยราชการอื่นก็มีบ้าง”

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นอนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จุดเด่นของชุมชนคลองแขวงกลั่น คือ ความเป็นชุมชนเกษตรกรรมที่มีความเป็นธรรมชาติ เป็นพื้นที่ที่มีการผสมผสานวัฒนธรรมร่วมสมัย ตลอดจนมีผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นในชุมชน ซึ่งน่าจะสามารถพัฒนาเป็นสินค้าขายให้กับนักท่องเที่ยวได้

“การนำความเป็นธรรมชาติที่มีอยู่มาพัฒนาร่วมสมัยและย้อนยุคไปด้วยกัน เนื่องจากจะเห็นว่าในสมัยนี้คนส่วนใหญ่มักจะชอบธรรมชาติมากกว่าชุมชนเมือง โดยใช้แหล่งน้ำ ผืนนาความเป็นธรรมชาติที่มีอยู่มาผสมผสานกันให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว” (Kasemsuk, Interview, 14 June 2022)

“เป็นชุมชนต้นแบบตำบลบางเตย ที่ใช้ชีวิตร่วมกับธรรมชาติ ทำมาหากินบนพื้นฐานแห่งความพอเพียง สินค้าขึ้นชื่อของชุมชน คือ หอยจ๊อบปลา และขนมชั้น ซึ่งเป็นขนมชั้นขึ้นชื่อของชาวตำบลบางเตย สามารถซื้อเป็นของฝากติดไม้ติดมือกลับไป ที่ผู้รับจะต้องติดใจ” (Thinthawon, Interview, 14 June 2022)

2. ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลั่น

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลั่นโดยการสนทนากลุ่ม พบว่าชุมชนมีศักยภาพ 7 ด้าน ดังนี้

1) ด้านความดึงดูดใจ มีปัจจัยด้านความดึงดูดใจเป็นอย่างมาก ทั้งสถานที่ที่สามารถเป็นจุดถ่ายรูป เช่น ทิวทุ่งนา วิถีชีวิตเกษตรกรรม และทิวทัศน์บริเวณโดยรอบ ยังมีกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถได้มาสัมผัสจริงผ่านประสบการณ์การลงมือปฏิบัติพร้อมทั้งมีการให้ความรู้ควบคู่ไปด้วย (Figure 3) เช่น ศูนย์การเรียนรู้และขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงบ้านคลองแขวงกลั่นโดยผู้ใหญ่สันต์ เกษมสุข ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความสามารถทางด้านการเกษตร เศรษฐกิจพอเพียงจนได้รับการยอมรับว่าเป็นปราชญ์ของชุมชนคลองแขวงกลั่น มีกลุ่มนักท่องเที่ยวและผู้สนใจเข้ามาศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ

Figure 3 Experience activities of the Khlong Khwaeng Klan community

2) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว อยู่ใกล้กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล มีถนน และทางรถไฟผ่านชุมชน ทำให้สามารถเดินทางมาได้หลากหลาย ทั้งรถส่วนตัว รถประจำทาง และรถไฟ การเดินทางภายในชุมชนค่อนข้างสะดวก ระหว่างเส้นทางในการเข้าชมในแต่ละจุดกิจกรรมมีบรรยากาศที่สวยงาม อย่างไรก็ตามบางเส้นทางยังไม่เป็นถนนลาดยาง ซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายได้ง่าย ถนนสำหรับการเข้าชมแต่ละกิจกรรมในบางเส้นทางที่ขรุขระและชันชัน รวมถึงยังไม่มีป้ายบอกทาง หรือจุดกิจกรรมให้เป็นที่น่าสังเกต

3) ด้านที่พัก มีบ้านเรือนของคนในชุมชนที่สามารถพัฒนาเป็นที่พักให้บริการแก่นักท่องเที่ยวด้วยกัน 3 แห่ง สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้หลายประเภททั้งแบบส่วนตัว และกลุ่มคณะ ซึ่งเพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยวที่เดิน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทางเข้ามาในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว แต่ที่พักยังไม่ได้มีการรับรองมาตรฐาน เนื่องจากยังไม่มีหน่วยงานเข้าไปวางมาตรฐาน การควบคุมด้านการให้บริการของที่พัก ปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกด้านความสะอาด และความปลอดภัยของที่พักให้ดีขึ้น

4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ชุมชนคลองแขวงกลันมีความพร้อมในการให้บริการ มีการจัดอาหารว่าง และเครื่องดื่มให้กับนักท่องเที่ยวในระหว่างวัน มีศูนย์บริการข้อมูลข่าวสารในการแนะนำนักท่องเที่ยวก่อนเริ่มกิจกรรม มียานพาหนะรองรับและบริการนักท่องเที่ยวภายในชุมชน เช่น รถสองแถว จักรยาน การอำนวยความสะดวกและรักษาความปลอดภัยภายในแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากชุมชนคลองแขวงกลันจะมีเส้นทางรถไฟผ่าน ทำให้ต้องระมัดระวังการดูแลรักษาความปลอดภัยเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งได้รับความร่วมมือจากกลุ่มอาสาป้องกันภัยในการรักษาความปลอดภัย บริการแก่นักท่องเที่ยว ภายในชุมชนยังขาดป้ายบอกทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวในแต่ละจุด พร้อมทั้งยังขาดเอกสารแนะนำรายละเอียดเนื้อหาการท่องเที่ยวในชุมชน

5) ด้านความหลากหลายของกิจกรรม นักท่องเที่ยวสามารถร่วมกิจกรรมระยะสั้นเพื่อเข้าชมสวนเกษตร เช่น การเก็บผลผลิตในสวน การซื้อผลผลิต หรือการเที่ยวชมสวนแล้วเลือกเก็บผลผลิตได้เอง ชมขั้นตอนวิธีการทำขนมชั้นขนมเปียกปูน และนักท่องเที่ยวยังสามารถซื้อผลิตภัณฑ์กลับไปเป็นของฝากได้ นอกจากนี้ยังมีอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อีกทั้งนักท่องเที่ยวยังสามารถเรียนรู้ขั้นตอนวิธีการทำจ๊อบปลา สินค้าแปรรูปย่อยจ๊อบปลาเป็นผลิตภัณฑ์ที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของชุมชนคลองแขวงกลันได้เป็นอย่างดี (Figure 4)

Figure 4 Community products, namely kanom piakpoon, khanom chan and hoi cho fish rolls

6) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นชุมชนที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาชุมชนตั้งแต่กระบวนการวางแผน การดำเนินงาน การตัดสินใจ การประเมิน ร่วมรับผลประโยชน์ และตรวจสอบ ผู้นำของชุมชนมีวิสัยทัศน์ และเป็นบุคคลที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อการประสานงานเพื่อสร้างเครือข่ายในการพัฒนา ประชาชนในพื้นที่มีความตื่นตัวเข้าร่วมกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว แต่ยังคงขาดความรู้ทางการจัดการการท่องเที่ยว การต้อนรับนักท่องเที่ยว รวมถึงการเป็นเจ้าบ้านที่ดี

7) ด้านประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว การใช้สื่อออนไลน์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยได้รับความสนใจจากภาคเอกชน และชุมชน ในการใช้สื่อออนไลน์เผยแพร่ข้อมูลทางการท่องเที่ยว รวมถึงการส่งต่อข้อมูลที่นำเสนอใจของแหล่งท่องเที่ยว เช่น Facebook Website และ Application ทางการท่องเที่ยว ปัจจุบันชุมชนมี Facebook Fanpage ชุมชนท่องเที่ยวบ้านคลองแขวงกลัน แต่ไม่มีการอัปเดตข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง

3. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลัน

เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลันที่มีคุณภาพ ผู้วิจัยได้จัดเวทีชุมชน เพื่อร่วมกันวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค และผู้วิจัยได้นำข้อมูลจาก SWOT Analysis มาตรวจสอบ วิเคราะห์หา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อสรุป และทำการวิเคราะห์เมทริกซ์ (TOWS Matrix) เพื่อสร้างกลยุทธ์ในการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Table 1)

จุดแข็ง คือ 1.ความสามัคคีของผู้นำชุมชนและชาวบ้านในชุมชนช่วยกันพัฒนาให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น 2.สภาพภูมิอากาศที่ดีและธรรมชาติที่สมบูรณ์ 3.มีกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้เห็น สัมผัส และลงมือปฏิบัติของจริงในสถานที่จริง 4.บุคลากรมีความรู้ ความสามารถเฉพาะด้าน 5.มีผลิตภัณฑ์จากวัตถุดิบในท้องถิ่นที่โดดเด่น

จุดอ่อน คือ 1.ขาดการประชาสัมพันธ์เชิงรุกอย่างต่อเนื่อง 2.ขาดผู้รับผิดชอบด้านการตลาดโดยตรง 3.บุคลากรขาดความรู้และทักษะทางการบริการ 4.ขาดการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว 5.ขาดแผนการตลาดดิจิทัลและสื่อออนไลน์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว 6. แหล่งท่องเที่ยวขาดการฟื้นฟูดูแลอย่างยั่งยืน

โอกาส คือ 1.พื้นที่ใกล้เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 2.การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีการสื่อสาร ผ่านช่องทางออนไลน์ 3.มีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวก 4.พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่ต้องการเรียนรู้ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อรับประสบการณ์ตรงจากการท่องเที่ยว 5.มีแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงที่หลากหลายที่สามารถเชื่อมโยงให้เกิดเครือข่ายได้

อุปสรรค คือ 1.ปัญหาเศรษฐกิจโลกส่งผลกระทบต่อภาคการท่องเที่ยวและบริการ 2.หน่วยงานสนับสนุนให้การสนับสนุนไม่ต่อเนื่องและขาดงบประมาณพัฒนาจนครบทุกส่วน 3.หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยวแต่ละหน่วยงานยังขาดการประสานงานร่วมกันที่ดี 4.ขาดการศึกษาและวิจัยด้านการจัดการท่องเที่ยว เพื่อนำมาเป็นฐานข้อมูลในการบริหารจัดการ และส่งเสริม

Table 1 TOWS Matrix Agritourism Development Strategy of Khlong Khwaeng Klong Community.

	Strength (S)	Weakness (W)
	1. The unity of the community leaders and villagers in the community helped to develop to become more well known. 2. Good climate and abundant nature. 3. There are activities for tourists to see, touch and do it in real places. 4. Knowledgeable personnel specialty. 5. It has outstanding local produce.	1. Lack of ongoing proactive public relations. 2. Lack of direct marketing responsibilities. 3. Personnel lacking knowledge and skills in service. 4. Lack of links to tourist attractions. 5. Lack of digital marketing plans and online media to promote tourism. 6. Tourist attractions lack sustainable rehabilitation.
Opportunities (O)	Strength/Opportunities (SO)	Weakness/ Opportunities (WO)
1. Areas near Bangkok and its vicinities.	-Establish a community agricultural tourism route linking other tourist attractions.	- Promote linking tourist attractions to be an agro-tourism route.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. Changes in communication technology through online channels. 3. Infrastructure readiness and facilities. 4. Behavior of tourists who want to learn and participate in activities to gain a first-hand experience of tourism. 5. There are varieties of nearby tourist attractions that can be linked to form another community.	- Develop community products to create points of sale. and income for the community. - Develop infrastructure and facilities to meet tourism standards. - Build an internal tourism network and outside the province on the Internet for online marketing.	- Let people involved in tourism development attend training and study visits to increase knowledge bring it back to the community. - Promote tourism to known through Facebook Fan Page.
Threat (T) 1. The global economic problems affect to the tourism and service sectors. 2. Support agencies provide intermittent support and lack of budget to develop all parts. 3. Each agency responsible for tourism still lacks good coordination. 4. Lack of education and research on tourism management to be used as a database for management and promotion.	Strength/Threat (ST) - Organize training to develop personnel in agricultural tourist attractions. - Organize a one day trip program or stay overnight. - Build a community agritourism brand to gain more recognition.	Weakness/Threat (WT) - Prepare a project to present with relevant agencies to support the budget. - Public relations for tourist attractions Integration with local authorities. - Research and follow up on the development of agro-tourism in Khlong Khwaeng Klong community.

หลังจากจัดทำ TOWS Matrix และได้กลยุทธ์ ผู้วิจัยได้จัดเวทีคืนข้อมูลกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และให้ชุมชนได้คัดเลือก กลยุทธ์ที่ชุมชนสามารถดำเนินการได้มาเป็นแนวทางการพัฒนาในช่วงเริ่มต้น ซึ่งชุมชนได้ร่วมกันเลือกกลยุทธ์ดังนี้ คือกลยุทธ์เชิงรุก ที่จะเร่งดำเนินการโดยชุมชนเป็นหลัก คือ การจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ต่อมาเป็นกลยุทธ์เชิงแก้ไข ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวเข้าอบรม และศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มพูนความรู้ นำกลับมาปรับใช้กับชุมชนได้ และใช้กลยุทธ์เชิงป้องกัน ในการสร้างแบรนด์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนเพื่อให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น โดยอาศัยกลยุทธ์เชิงรับ ในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวบูรณาการทำงานร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากการศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลัน ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผลดังนี้

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลัน พบว่า ในชุมชนคลองแขวงกลันเป็นชุมชนที่มีศักยภาพ และสามารถพัฒนาให้มีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนได้ โดยหากพิจารณาจากองค์ประกอบของศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวใน 7 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความดึงดูดทางการท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านที่พัก ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความหลากหลายของกิจกรรม ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน และด้านประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ในด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน พัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ดี นักท่องเที่ยวต้องการความเป็นมิตรและอัธยาศัยของคนในพื้นที่ในการให้ข้อมูลและการบริการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Klinmuenwa (2016) พบว่า เน้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หรือการกำหนดทิศทางการท่องเที่ยว มีการรวมตัวเพื่อจัดตั้งองค์การการท่องเที่ยวขึ้นในชุมชน และเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผน และจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยว อีกทั้งการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว เมื่อชุมชนคลองแขวงกลัน สิ้นสุดโครงการ OTOP นวัตกรรม ไม่มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประชาสัมพันธ์ แต่ด้วยชุมชนคลองแขวงกลันมักมีกลุ่มผู้ศึกษาดูงาน และนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมวิถีชีวิต เศรษฐกิจพอเพียง และการสัมผัสธรรมชาติ ดังนั้นการใช้สื่อใหม่ เช่น เฟสบุ๊ก จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการประชาสัมพันธ์ โดยต้องมีการนำเสนอข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวที่ทันสมัยอยู่เสมอ เพื่อเป็นการดึงดูด และการตัดสินใจท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของ Nattapongpruet (2015) พบว่า ความน่าเชื่อถือของข้อมูลการท่องเที่ยวจากสื่อออนไลน์ที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อพฤติกรรมการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว และสามารถขยายเครือข่ายเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงได้

จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรคด้านการท่องเที่ยวของชุมชน พบว่า 1) ด้านจุดแข็ง คือ สถานที่ท่องเที่ยวมีสภาพภูมิอากาศที่ดีและธรรมชาติที่สมบูรณ์ มีการต้อนรับเป็นอย่างดี ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว มีความรู้ ความสามารถเฉพาะด้าน เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เห็นและสัมผัสของจริงในสถานที่จริง และได้ลงมือปฏิบัติจริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Seangchatkaew & Udomkitt (2019) พบว่า นักท่องเที่ยวมุ่งสัมผัสกับประสบการณ์จริง มองหาสินค้าทางการท่องเที่ยวที่มีความแปลกใหม่ และมีความหลากหลาย และประสงค์จะมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเพื่อให้ได้ประสบการณ์ที่แท้จริงมากขึ้น 2) ด้านจุดอ่อน พบว่า ยังไม่มีคนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ บอกเล่าเรื่องเล่า ประวัติความเป็นมา ความรู้ แก่นักท่องเที่ยว ขาดการฟื้นฟูดูแลอย่างยั่งยืน อีกทั้งสาเหตุของแหล่งท่องเที่ยวยังไม่เป็นที่รู้จัก นักท่องเที่ยวยังไม่สนใจที่จะเลือกท่องเที่ยว คือ ขาดการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงรุกอย่างต่อเนื่อง การใช้ช่องทางอินเทอร์เน็ตเพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย และเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น เพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chomborisut (2020) พบว่า การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในแนวทางส่งเสริมให้เกิดการกระจายตัวของนักท่องเที่ยว ส่งผลให้เกิดการกระจายรายได้ ขยายพื้นที่การท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ และยังช่วยลดปัญหาทรัพยากรเสื่อมโทรมอย่างต่อเนื่องจากการท่องเที่ยวได้ 3) ด้านโอกาส พบว่า ความนิยมของนักท่องเที่ยวปัจจุบันมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นที่มีความต้องการพักผ่อนแบบสัมผัสวัฒนธรรมชนบท วิถีชุมชน ร่วมกิจกรรมที่เป็นวิถีชีวิตชุมชนผ่านการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ ได้ผลิตภัณฑกลับไป เช่น ขนมชั้น ฮ้อยจือปลา ซึ่งผลิตภัณฑของชุมชนคลองแขวงกลัน มีการสื่อสารโดยผ่านช่องทางออนไลน์ ทำให้เข้าถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายได้ง่ายขึ้น 4) ด้านอุปสรรค พบว่า หน่วยงานสนับสนุนให้การสนับสนุนไม่ต่อเนื่องและขาดงบประมาณพัฒนาจนครบทุกส่วน ขาดการประสานงานร่วมกันที่ดี และยังขาดการศึกษาและวิจัยด้านการจัดการท่องเที่ยว เพื่อนำมาเป็นฐานข้อมูลในการบริหารจัดการ และส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สรุปผลการศึกษา

ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนคลองแขวงกลัน ตำบลบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยใช้การวิจัยแบบมีส่วนร่วมที่ให้ความสำคัญกับชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนค้นหาปัญหา กำหนดเป้าหมาย ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และการสะท้อนความคิดเห็นอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Reflection) โดยนักวิจัยเป็นผู้กระตุ้นประสาน (Facilitator) ให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ซึ่งชุมชนได้มองเห็นศักยภาพของการท่องเที่ยว มีความพร้อมทางด้านกิจกรรม เป็นกิจกรรมที่สามารถให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง สามารถเดินทางมาได้ทั้งรถยนต์ส่วนตัว และรถไฟ มีที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวที่อยากจะพักแรม มีสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน เปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีศักยภาพสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ แต่ยังมีขาดการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ที่จะสามารถทำให้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น จากการร่วมกันวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค และจัดทำ TOWS Matrix ได้กลยุทธ์ที่ชุมชนนำมาเป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในช่วงเริ่มต้น ได้แก่ กลยุทธ์เชิงรุก คือ จัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น กลยุทธ์เชิงแก้ไข ออกไปศึกษาดูงานแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ประสบความสำเร็จ เพื่อนำความรู้มาปรับใช้ กลยุทธ์เชิงป้องกัน พัฒนาแบรนด์ท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น และอีกกลยุทธ์ที่ดำเนินการควบคู่คือกลยุทธ์เชิงรับ ร่วมมือหน่วยงานในพื้นที่ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ในเรื่องการเผยแพร่ข้อมูลที่นำเสนอของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนสู่สายตานักท่องเที่ยวได้อย่างมีคุณภาพ

ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้เกิดเส้นทางจักรยานท่องเที่ยวเชิงเกษตรขึ้นจริงตามกลยุทธ์ที่ชุมชนร่วมกันกำหนด ควรมีการจัดตั้งคณะทำงานในชุมชน เพื่อเป็นพลังหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาเส้นทางจักรยาน และเริ่มดำเนินการสำรวจฐานการเรียนรู้ที่มีอยู่ในปัจจุบันว่ามีความเหมาะสมในการพัฒนาเป็นจุดท่องเที่ยวภายในเส้นทางจักรยาน พร้อมกับทำความเข้าใจกับผู้รับผิดชอบฐานการเรียนรู้ บุคคลที่เกี่ยวข้อง และประชาชนในชุมชน ถึงประโยชน์ที่จะเกิดจากการเป็นชุมชนท่องเที่ยว จากนั้นร่วมกันกำหนดเส้นทาง และกิจกรรมฐานการเรียนรู้ในเส้นทาง เพื่อเป็นการสร้างเส้นทางจักรยานนำร่อง และดำเนินการทดลองเส้นทางจักรยาน และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาทดลองท่องเที่ยวจริง เพื่อเป็นการประเมินผลรับฟังความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ เพื่อนำมาพัฒนาเส้นทางจักรยานที่เกิดขึ้นให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน

อย่างไรก็ตามหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยของจังหวัดฉะเชิงเทรา (ททท.) องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวยั่งยืน (อพท.) และหน่วยในพื้นที่เข้ามาสนับสนุนงบประมาณ ดำเนินการดูแลความปลอดภัยทางการท่องเที่ยว และการประชาสัมพันธ์ เพื่อทำให้แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนคลองแขวงกลันสามารถเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวของจังหวัด และภูมิภาคได้

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยใคร่ขอขอบคุณคณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ในการสนับสนุนงบประมาณ ค่าชี้แนะต่างๆ ที่มีประโยชน์ต่อการดำเนินงานวิจัยที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้คณะผู้วิจัยขอขอบคุณนายสันต์ เกษมสุข ชาวบ้านชุมชนคลองแขวงกลั่น และสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ในการให้ข้อมูลการมีส่วนร่วมและร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- Choibamroong, T. (2012). **Handout of travel planning course**. Bangkok: The National Institute of Development Administration.
- Chomborisut, B. (2020). **Road Connectivity of Tourist Destianations and Activities of Chondaen District to Promote Sustainable Tourism in Petchabun**. Master's thesis. Logistics and Supply Chain, Naresuan University.
- Kasemsuk, S. (2022). **Community tourism situation (Khleng Khwaeng Klan Community)**. Interview, 14 June.
- Khernkhan, J. (2018). The Perspective of Agro Tourism Development in Thailand. **King Mongkut's Agricultural Journal**. 36(2), 162-167.
- Klinmuenwa, K. (2016). Potential and Community-based Tourism Management Guidline of LampangLuang Community, Kohkha District, Lampang Province. **Journal of Social Academic**. 9(2), 109-207.
- National Tourism Policy Committee. (2017). **The Second National Tourism Development Plan**. Bangkok: Office of the PermanentSecretary.
- Nattapongpruet, A. (2015). **Lifestyle, Preception Online Travel Information, Credibility and Behavior of Decision Making for Travel Aboard**. Master's thesis. Communication Arts and Innovation, National Institute of Development Administration.
- Pradit, R. & Pampasit, R. (2014). Potentials and Opportunities in Tourism Development of KhaoKho Sub-district, PhetchabunProvince. **Journal of Social Sciences**. 10(2), 127-149.
- thinanakunchorn, Y. (2022). **Community tourism situation (Khleng Khwaeng Klan Community)**. Interview, 14 June.
- Seangchatkaew, S. & Udomkitt, P. (2019). **Study on behavior of foreign tourists in the target group under The LINK project**. Bangkok: Silpakorn University.
- Thinthawon, K. (2022). **Community highlights (Khleng Khwaeng Klan Community)**. Interview, 14 June.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม

ภาพที่ 2 การตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาจากการประชุมกลุ่ม

ภาพที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสนากลุ่มในการศึกษา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 4 บรรยากาศในการปั่นจักรยานเพื่อการท่องเที่ยว

ภาพที่ 5 กิจกรรมการชิมจ๊อบปลา

ภาพที่ 6 กิจกรรมการทำจ๊อบปลา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ - นามสกุล นางสาวอภิญญา แสงสงวน

วัน เดือน ปีเกิด 12 มกราคม พ.ศ. 2539

ที่อยู่ 59/107 หมู่บ้านลิลิตทาวน์ หมู่ 9 ตำบลศรีชะจรเข้ไชย อำเภอบางเสาธง
จังหวัดสมุทรปราการ 10570

ประวัติการศึกษา ปริญญาตรี ปีการศึกษา 2560 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี
หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต
สาขาพัฒนาการเกษตร คณะเทคโนโลยีการเกษตร
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ผลงานทางวิชาการ อภิญญา แสงสงวน และพีรชัย กุลชัย. (2561). การพัฒนาศักยภาพกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านดอน
กลาง ตำบลช่องเม็ก อำเภอสีรินธร จังหวัดอุบลราชธานี. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏ
นครปฐม.

ทุนการศึกษา ทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนวิจัยสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ประจำปีงบประมาณ 2564 รหัสโครงการ 2564 - 02 - 04 - 020